RHETORICÆ LIBRI DUO.

Quorum

Prior de Tropis & Figuris,
Posterior de Voce & Gestu præcipit:

IN USUM SCHOLARUM
postremò [illegible]

Au[illegible]

CAROLO BUTLERO, Magd.
Artium Magistro.

CANTABRIGIÆ,
Ex officina R. *Danielis*, Almæ Academiæ
Typographi. 1642.

Autoris ad Lectorem Præmonitio.

A. D. 1621. *VAgatur sub nomine meo* Rhetorica, *unicè vicis prætextu sæpius furtim excusa, quam quòd, pro genuino autographi contextu, alium multis in locis* [*aut deficientem, aut depravatum*] *discentibus obtrudat; (præterquam quòd mendis typographicis turpiter passim scateat) ut non meam, abrenuncio.*

C. M. B.

Viro virtutis & honoris nomine nobilissimo, *Thomæ Egertono* Equiti, Domino Custodi magni Sigilli Angliæ, *Carolus Butler* Magdalenensis, *S. D.*

EA est bonarum Artium venustas & pulchritudo (illustrissime heros) ut liberalibus ingeniis nihil suauius, nihil amabilius videri possit: *quæ, si oculis cernerentur, mirabiles sui amores excitarent.* Ideóq; ut antiquitus viri docti suos semper habuerunt Mecænates & patronos; ità nunc etiam non desunt, qui, tanquam Dii Tutelares, eos non solùm ab inveterato tenebrionum livore vindicare; sed etiam dignis honorare præmiis inprimis studeant. Inter quos, quamvìs non pauci reperiantur, qui de literis & literatis bene sunt meriti; tibi tamen præ cæteris primas & palmam unâ omnes voce facilè concedunt: qui à teneris etiam unguiculis, præsertim ex quo ad hoc tam excelsum honoris culmen tua te merita evexerunt, omnes curas & cogitationes tuas ad rei literariæ pariter & religionis propagationem eò usq; intenderis, ut non tam amplissimo illo honoris loco honorari, quàm ipsum honorâsse, meritò dicaris. Sed non est animus spatiosum laudum tuarum campum ingredi: tum quòd eas, licèt modestissimas, modestia tua non ferat; tum quòd omnibus jam sint satìs notæ; utpote qui non mediocres prudentiæ & benignitatis tuæ fructus jugiter percipiant. Pro tanta tua in omnes, præcipuè Academicos, bonitate, —— *grates*

4859 P.M.H.Q

perſolvere dignas. Non opis eſt noſtræ : —— noſtram verò gratitudinem, quam imo fixam pectore habemus, omni tibi officii genere probare cupimus. Communis noſtra parens *Academia*, cùm nihil haberet quo tibi magis gratificari poſſet ; quem illius fidei credidiſti optimæ ſpei filium, eundem tibi, literarum & virtutum ornamentis haud vulgariter excultum, reddidit. Adeò ut non tam nomine & corporis effigie, quàm eximiis animi dotibus, patrem ità expreſſerit, ut in eo repubeſcere videreris. At hunc, proh dolor ! dum ſub invicto noſtro Scipione (qui priùs eum alibi in equeſtrem ordinem meritiſſimè cooptaverat) in fatali illo bello Hibernico arma ferret ; non ſine gravi, & amantiſſimi patris, & inclyti illius herois cui chariſſimus fuit, & communi omnium, quotquot eum noverunt, mœrore, præmaturâ morte abreptum audio. Quamvis quod ad eum attinet, terram cœlo, homines angelis, ærumnas fœlicitate, deniq; ætatem breviſsimam æternitate, commutavit : quod autem ad nos, ſupereſt adhuc alter, & diu ſuperſit precor, eâdem ſtirpe prognatus, eodem ingenio & indole præditus, iiſdem doctrinæ & morum præceptis imbutus, qui illi ſuccedat. Faxit bonorum omnium autor & perfector, ut præclara virtutum ſemina, quæ in tenero illius pectore pulchrè jam cernimus efflorescere, ad fraternam indies, adeóque paternam, excreſcant maturitatem. Jam verò

ut,

ut, generosis hisce animis piè ac doctè informā-
dis, propensam in te voluntatem suam Mater
nostra lubens indicavit, eandem tibi deinceps
quâcunque ratione præstitura; ità & ejus filii,
quibus possunt indiciis, animos suos honoris
tui studiosissimos testificari summè cupiunt.
Provectiores quidem, qui suam gravioribus
studiis operam impenderunt, opera tibi gravio-
ora, in perpetuam & tui & sui nominis memo-
riam, indies exhibent. Ego verò, inter pueros
puerilibus jam diu exercitatus, puerilia promo:
sed tamen ità puerilia, ut adultos etiam perle-
gisse haud pœnituerit. Siquidem continet hic
libellus Rhetorices artem, plenè, succinctè, &
perspicuè explicatam. Quicquid vel veteres, vel
recentiores hac de re usquam scripserunt, id to-
tum legitimâ methodo conformatum, ac insig-
nibus Poetarum & Oratorum exemplis illu-
stratum, hîc proponitur. Istud qualecunq; obser-
vantiæ meæ μνημόσυνον amplitudinis tuæ pa-
trocinio (honoratissime Mecænas) consecro: ut
cujus piâ & sincerâ munificentiâ, viri veræ sa-
pientiæ præceptis passim sunt informati, ejus-
dem auspiciis, pueri etiam politioris disciplinæ
rudimentis erudiantur. Deus te, pro immensa
sua bonitate, Ecclesiæ, Reipub. Academiæ, & in-
genuis ejus alumnis, quàm diutissimè servet in-
columem: & pro bona semente, quam hîc apud
nos facis, messem in cœlis apud Christū æternā
largiatur. *Basingstochiæ*, 5. Idus Martii. 1600.

PRÆFATIO.

INter celebres Artium ſcriptores, quorum demereatur locum Petrus Ramus, *eorum ſit judiciũ, qui, cùm eruditione, tum æquitate præſtantes, optimè dijudicare & poſſunt, & volunt: meâ ſanè ſententiâ, ſi vel in præceptis veritatem vel in methodo brevitatẽ, vel in exemplis perſpicuitatẽ, vel in omnibus uſum & utilitatẽ reſpicias*

——tantum alios inter caput extulit omnes;
Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

Hujus ego nomini, hoc tibi (ingenue lector) opuſculum offero: quod ſiquid fructûs ac emolumenti afferat, id omne illi acceptum referes. Quippe qui ipſius materiam, latas perluſtrans probatiſſimorum autorum ſylvas, ſtudioſè exquiſivit; exquiſitam impigrâ ſuccidit manu; ſucciſam ad amuſſim dolavit, lævigavit, cõformavit. Quã ſic præparatam, ipſe, ſtructuris occupatus grandioribus, Audomaro Talæo *artifici certè non imperito in perfectum opus compingendam commendavit: qui quidem commiſſò ſibi munere, non invitâ (quid aiunt) Minervâ, perfunctus eſt. Quando tamen, quod in re tam difficili facile eſt, nonnulla peccentur; quædam ſint immiſſa propè inutilia, quædam etiam omiſſa planè neceſſaria; operæ-pretium me facturum ſenſi, ſi ſupplerem quæ deſunt, amputarem quæ ſuperſunt, & paucula etiam indigeſta ſuis reſtituerem locis: ut pulchrum hoc præſtantis noſtri architecti ædificium, omnibus ſuis numeris abſolutum & completum, commodè tuis uſibus inſerviret. Iſtud quidem, ſtudioſæ conſulens juventuti, manibus*

pedi-

pedibúſq; obnixè conatus ſum: quòd ſi voti compos effectum dederim, habeo quod expetivi præmium; ſin optatum hunc finem ſedula mea induſtriæ minùs videatur aſſequuta, veniam voluntas promeretur. Sed nigrum, precor, parumper abſtine calculum: aſpice, inſpice, perſpice primó: cenſuram deinde ſperabo æquiorem. Et quam tandem? inquis: utcunq; tua in hoc opere opella vituperio careat; non tamen ejuſmodi eſt, ut laudem aliquam mereatur. Nam difficilia quæ pulchra: *atqui* facile eſt inventis addere. *Eſto: neq; enim gravabor iſta mihi (ut cui non meum encomium, ſed tuum commodum hanc ſuaſerit provinciam)*

Et dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli.

Quamvìs de nimia facilitate, ubi ipſe in re ſimili periculù feceris, minùs forſan cõſtãter aſſeverabis

Brevitati ubique Poetæ ſequutus conſilium [Quicquid præcipies eſto brevis] *ſummopere ſtudui: neq; majori mihi fuit curæ, Rhetoricam noſtram Rameam præ cæteris auctiorem; quàm præceptionum & exemplorum compendio tibi quàm breviſſimam exhibere;*

——ut citò dicta
Percipiant animi dociles, teneántq; fideles.

Obſcuritatem verò, individuam ferè brevitatis comitem, (juxta illud

——Brevis eſſe laboro, Obſcurus fio.——)

hîc prorſus ſejungere eam dedi operam; ut, notarum adminiculo, aperta ſatìs & expedita omnia auſim polliceri. Quamvìs brevitati, vel obſcuræ, prolixitatem poſthabeat Rhetor, Invent. l. 1. ¶. 37.

ubi

ubi inquit, Sæpe res parum est intellecta, longitudine magìs, quàm obscuritate narrationis.

Quæ teneris tyronum memoriis non ità necessariò erunt committenda, minusculis characteribus, distinctionis gratiâ, excudenda curavi; nè vel minimum in hoc stadio currentibus, offendiculum obstet, quod eos in via retardare queat.

Troporum explicationes tropis ipsis in contextu subnectendas non censui: partim ut pueris in discendo labor minueretur, partim nè, si eas unà memoriæ mandarent, aptè, verè, & expeditè, de iis rebus oscitantes responderent, quas tamen minimè intelligerent. Rectiùs itaque post singula capita seorsim collocantur: unde discentibus petere licebit, quoties de iis hæsitaverint.

Capiti de Metro, nequid alibi quærere opus sit quod ad eum locum ritè spectat, compendiariam, de Metaplasmo, & syllabarũ Quantitate, aliisq; ad Metrũ pertinentibus, doctrinã inserui: idq, eò libentiùs, quòd Grammaticorum super hac re præcepta sint ferè confusa, prolixa, imperfecta.

Cætera, in quibus dicendi discipulis non inutilem navavi operam, non est quod præmoneam: tute inter legendum per te deprehendas.

Vive, vale. Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non; his utere mecum.

Tui studiosus C. B. M.

Εἰς τὴν τοῦ Βουτλήρου ῥητορικήν

Ῥητορικὴ τεχνῶν φύτο δεύτερος ἀρτιεπειῶν.
Δεύτερος ὁ Βουτλὴρ ἔντριβε Ῥητορικῇ.
Δεύτερος, ἀλλὰ καὶ ὡς πάρος ἄλλων πρῶτα δέχεσθαι:
Δεύτερος, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ τρίτον οὐδέν' ἔχειν.

R. C.

RHETORICÆ
Liber Primus,
De Elocutione.

CAP. I.

Rhetorica (1) est Ars ornatè dicendi
Partes Rhetoricæ duæ sunt: Elocutio & Pronunciatio.
Elocutio est (2) interna exornatio orationis: eáque per se (3) plurimùm potest.

Elocutio est (4) Tropus aut Figura.

Tropus est elocutio, quâ (5) vox à nativa significatione in aliam immutatur.

Communes ejus (6) affectiones sunt quatuor. Nam si tropus durior fit & inæqualior, (7) Catachresis dicitur; si clarior & audacior, (8) Hyperbole; si in una voce multiplex, (9) Metalepsis; si in pluribus continuatus, (10) Allegoria.

Hyperbole est (11) Auxesis, aut Miosis.

(12) In Allegoria tenendum est illud, ut quo ex genere rerum cœperis, eodem desinas, secus inconsequentia fœdissima fuerit.

Ad Cap. 1.

(1) Rhetorica hîc, non ut * alicubi, pro universa illa de quavis quæstione orandi facultate, sed pro sola orationis exornatione sumitur; quam, tertio de Oratore libro, Antonius Crasso explicandã reliquit

* *V. ad cap. 1. lib. 1. Oratoriæ.*

(2) *Interna*: quæ verbis ipsis ac sententiis inhæret; sicut pronunciatio est orationis exornatio externa, quæ illi jam concinnatæ extrinsecus advenit. (3) *Plurimùm potest*: Ut in Curione, qui, tametsi cæteris eloquentiæ laudibus maximè nudus esset, tamen Elocutionis splendore, & copiâ, & bonitate quâdam expeditâ, & profluente celeritate, orator proximus optimis numeratus est, Brut. ¶ 88.

(4) *Tropus aut figur.* Quòd Tropus & Figura sint Eloeutio, hoc est orationis exornatio, sic Quintilianus, lib. 1. cap. 8. *Enimvero jam majore curâ docent Tropos omnes, quibus præcipuè non Poema modò sed etiam Oratio ornatur; & Schemata utraque, i. figuras, quæque λέξεως, quæque διανοίας vocantur, quorum ego, sicut Troporum, tractatum in eum locum differo, quo mihi de ornatu orationis dicendum erit.*

(5) *Vox.* tam complexa, quàm incomplexa. Singulæ & solæ dictiones crebriùs quidem tropos admittunt; nonnunquam verò & conjunctæ: ut in Metonymia, *suburbanum tuum gymnasium, florentis ætatis:* in Ironia, *nec dico, non utor:* in Metaphora, *sementem feceris, gratias agere:* in Synecdoche, *glacialem Oceanum, totum tribunal.* Hujusmodi voces complexæ in parœmiis frequentiores sunt, ut *laterem lavare.* i. frustrà laborare, quemadmodum facit qui laterem lavat. *Contra stimulum calcas.* i. repugnando tibi ipsi, non adversario, noces, ut facit qui contra stimulum calcat. *Lupum auribus teneo.* i. dubius sum utrùm incœptum peragam, an eo desistam, veluti qui lupum auribus tenet. *Lupi illum viderè priores.* i. obmutuit, sicut quem lupi priùs intuentur. *Delphicus gladius.* i. res diversis usibus idonea, qualis fuit gladius Delphicus, qui ad eum modum erat fabrefactus, ut eodem simul & sacras mactarent victimas, & nocentes afficerent supplicio. *Ex tripode dictum.* i. verum: quale putabatur, quicquid ex Tripode dictum fuit, &c. Quæ singula exempla singulos tropos habent: non autem in singulis, ut vides, vocibus, sed conjunctis. Itaque sic definit Quintilianus,

lib.

lib. 8. cap. 6. *Tropus est verbi, vel sermonis à propria significatione in aliam cum virtute mutatio.* Quanquam Talæus alibi, dum quod verum est ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἁπλῶς enunciat, secus sentire videatur.

(6) *Affectiones.*

Generalis tropi affectio est	unius	inæqualis, Catachresis.
		audacioris, Hyperbole.
	plurium	in uno verbo, Metalepsis.
		in verbis pluribus, Allegoria.

(7) *Catachr.* Catachresis est durior & injucundior verbi immutatio, cùm scilicet nomen aliquod pro alio ponitur, in cujus locum non deductum esse sed irruisse, non precariò sed vi venisse, videatur.

(8) *Hyperb.* Hyperbole est ementiens superjectio, sive audacior tropi superlatio; quæ quamvìs sit ultra fidem, non tamen esse debet ultra modum: monere satìs est mentiri Hyperbolen, nec ità ut mendacio fallere velit. Sed tum est Hyperbole virtus, cùm res ipsa de qua loquendum est naturalem modum excessit. Conceditur enim amplius dicere, quia dici quantum est non potest. Hæc Quintilianus, l 8. c. 6.

(9) *Metalep.* Metalepsis est tropi in uno verbo multiplicatio: quando nempe ex improprio significatur primò improprium, tum ex improprio illo fortè aliud improprium, atque ita deinceps, donec ad proprium veniatur, intercedente medio gradu transitum præbente, Quintilianus, l. 8. c. 6. Est hæc in Metalapsi natura, ut inter id quod transfertur sit medius quidam gradus, nihil ipse significans, sed præbens transitum.

(10) *Alleg.* Allegoria est tropi continuatio, ubi nimirum ejusdem generis tropi plures conjunguntur. Allegoriæ autem præcipua laus est, quæ una aures nostras mirificè capit: Ut enim troporum singulorum ornatus magnus est; ità continuatorum & conjunctorum multò maximus.

(11) *Auxesis aut Mio.* Auxesis est, cùm augendi aliquid & amplificandi gratiâ, verbum gravius propriî loco subſtituimus: ut cùm *liberalem, magnificum*; *severum, sævum*; *improbum, sacrilegum* dicimus. Miosis seu Tapinosis est, cùm minuendi & extenuandi causâ leviori utimur vocabulo, quàm res postulat: ut cùm *adulatorem, blandum* & *affabilem*; *prodigum* aut *audacem, liberalem* aut *fortem* nuncupamus.

Quæ defectum auget Hyperbole, Miosis est: ut cùm *homunculum, Pygmæum*; *stupidum, stipitem*; *qui non respondet, mutum* appellamus, Quintilianus l. 8. c. 6. Hyperbole vulgò in usu est, & inter eruditos, & apud rusticos: videlicet, quia naturâ est omnibus augendi res vel minuendi cupiditas insita, nec quisquam vero contentus est.

(12) *In Alleg.* Sic docet lib. 8. cap. 6. Quintilianus.

CAP. II.

TRopi (1) genera sunt Metonymia & Ironia, Metaphora & Synecdoche.

Metonymia, sive Transnominatio, est tropus (2) Causæ ad Effectum; Subjecti ad Adjunctum, vel (3) contrà.

Metonymia causæ est efficientis, aut materiæ.

Efficientis, ut cùm inventor & autor pro ipsis effectis rebus usurpantur. Pro Marc. *Quos amicissimos cives, eos* (4) *Martis vis perculit, non ira victoriæ.* Georg. 1.

Aut dulcis musti (5) *Vulcano decoquit humorem.*

Sic (6) *Oceanus* & *Tethys, Nereus* & *Doris, Neptunus* & *Amphitrite, Pontus* etiam Metalepticôs,

lepticôs, pro *mari.* (7) *Liber* & *Ceres* pro vino & pane in proſa Catachreſin habent. Lucani libro 4. Catachreſis eſt uſitatior.

(8) *Urebant montana nives, campoſque jacentes Non duraturæ conſpecto ſole pruinæ.* Metalepſis eſt pro Amer. *Accuſant ii qui in* (9) *Fortunas hujus invaſerunt.* & Æn. 4.

Quin morere, ut merita es, (10) *ferróque averte dolorem.* Allegoria, Eun. Ter. *Sine* (11) *Cerere & Libero friget* (12) *Venus.* Eſt præterea hîc valde uſitatum, imò (quia verbum deeſt) neceſſarium, ſcriptores pro ſcriptis operibus appellare. Mart. lib. 14.

Pellibus exiguis arctatur (13) *Livius ingens:*
Quem mea non totum bibliotheca capit.

Metonymia Materiæ eſt, cùm nomen materiæ pro effecto ponitur. Ver. 6. *Cùm eſſent triclinia ſtrata,* (14) *argentúmque expoſitum in ædibus.*

Metalepſis eſt Metam. 1.

——— & ſtructis cantat (15) *avenis:*

Item. Æn. 8. *Labitur uncta vadis* (16) *abies.* (17.) *Abies* tamen pro *tabellis* in proſa Catachreſis eſt. Allegoria hîc quædam eſt. Horat. Epiſt. 2. lib. 1.

Non domus & fundus, non (18) *æris acervus & auri,*
Ægroto domini deduxit corpore febres. 2. Leg. (19) *Æs & ferrum duelli inſignia ſunt, non fani.*

Ad Cap. 2.

(1) G*Enera*. Vox *genus* sæpissime ponitur pro specie intermedia (quæ scilicet alias etiam species subjectas habet, quarum respectu genus esse possit) non solùm apud Ciceronem & Latinos omnes sed & apud Aristotelem ipsum, ut capite de Qualitate, ubi secundum, tertium, & quartum genus appellat qualitatis. (2) *Causæ*. Cùm Causa ponitur pro Effecto. De Causa & Effecto, cæteríſq; argumentis, per quæ Tropi fiunt, vide Oratoriæ l. 2. c. 2. (3) *Contrà*. i. Effecti ad Causam, Adjuncti ad Subjectum. (4) *Martis*. prælii: Mars enim armorum bellorúmque inventor primus putatur veteribus, Diodorus Siculus lib. 6. Sic Martialis in Amphitheatrum Cæsaris, Epigr. 24.

Nè te decipiat ratibus navalis Enyo,

i. navale prælium seu naumachia: nam Bellona Martis soror belli habetur & præliorum dea. (5) *Vulcano*. igne. Vulcanus ignis inventor hoc modo fuisse fertur à Diodoro: Cùm videret lapso fulmine sylvam ardere, materiam uberiorem adhibuit, igníque usum præcipuè im metallis fabricandis mortalibus ostendit: itaque hic pro igne ponitur, ut etiam infrà, *Nec se Vulc.* &c. (6) *Oceanus*. Oceanus Cœli ac Vestæ filius, antiquissimus maris deus, conjugem habuit sororem Tethyn: Nereus filius Oceani & Tethyos uxorem sibi adjunxit sororem Dorin: Neptuno Saturni & Opis filio, cui in orbis divisione regnum maris contigit, nupsit Amphitrite Nerei & Doridis filia: Pontus Nerei filius fuit, frater Amphitrites, unde isti dii deæq; pro mari usurpantur.

Oceanus, Æneid. 1.

Imperium Oceano, famam qui terminet astris.

Tethys, Lucan. lib. 6.

Aut vaga cùm Tethys Rutupinâque littora fervent,
Unda Caledonios fallit turbata Britannos.

Nereus, Metam. 1.

Nunc mihi qua totum Nereus circumsonat Orbem,

Pœ-

Perdendum eſt mentale genus. ——
Doris, Eclog. 10.
Doris amara ſuam non intermiſceat undam.
Neptunus, Horat. Epiſt. 11. lib. 1.
Neptunum procul è terra ſpectare furentem.
Amphitrite, Metam. lib. 1.
—— *Nec brachia longo*
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Pontus autem non niſi per Metalepſin ponitur pro integro mari: primò enim transfertur ad illud mare ſignificandum, quod à palude Mæotide uſque in Tenedum inſulam maris Ægei protenditur, ut Lucanus lib. 5.
Arctatus rapido fervet quà gurgite Pontus. Et Georg. 1.
Pontus & oſtriferi fauces tentantur Abydi.
Unde etiam regio adjacens nomen ſuum ſortita eſt, ut loco infrà citato, *Plurima ſed pelago*, &c. Deinde per Synecdochen membri pro univerſo mari uſurpatur: ut in Ibin,
Nec ſe Vulcanus, nec ſe tibi præbeat aer;
Nec tibi det tellus, nec tibi Pontus iter.
(7) *Liber. Vulcanum* pro *igne* vulgò audivimus: & *vario Marte pugnatum*, eruditus eſt ſermo: & *Venerem* quàm *coitum* dixiſſe magis decet: at *Liberum* & *Cererem* pro vino & pane licentiùs quam ut fori ſeveritas ferat, ait Quintilianus lib. 8. cap. 6. (8) *Urebant.* Urere hîc Catachreſticôs dicuntur nives & pruinæ, pro exſiccare & abſumere, quæ uſtionis ſunt effectæ. Nives enim & pruinæ naturalem rerum ſuccum nimio ſuo frigore, ut ſol & ignis nimio calore, exhauriunt: atque ità res ipſas abſumunt & corrumpunt. Sic apud Ovidium, Triſt. 3. Eleg. 2.
Plurima ſed pelago, terræque pericula paſſum,
Uſtus ab aſſiduo frigore Pontus habet.
(9) *Fortunis.* opes, Metalepſis: Duplex enim hîc eſt tropus: Fortunæ pro Fortuna; Synecdoche eſt numeri; & Fortuna pro bonis & donis Fortunæ, Metonymia eſt cauſæ efficientis. (10) *Ferróque*, morte,

Metalepsis : Nam ferrum pro gladio, aut ferreo aliquo telo, Metonymia est materiæ;& gladius pro morte, cujus est instrumentalis causa, Metonymia efficientis est.(11). *Cerere.* Sine pane & vino friget amor; Allegoria : continuatur enim Metonymia. Ceres prima dicitur usum frumenti homines docuisse, molere, & panem conficere, cùm antea glandibus vescerentur, Diodorus, 6. Plin. 7.(12) *Libero.* Diodorus, l. 4. ait, Bacchum vini ex uva exprimendi rationem primùm tradidisse : quod ipsum nos antiquioribus literis persuasi tribuimus Noacho.(13) *Venus.* Veneri maturæ virginum ætatis, aliarúmque rerum quæ circa nuptiarum sacra & fœdera celebrantur, curam dedisse Jovem scribit lib. 6. cap. 15. Diodorus : unde Poetæ illam cùm amoris, tum pulchritudinis, gratiæ, & deliciarum deam faciunt : ideoq; pro his etiam interdum ponitur, Catullus de Quintia & Lesbia,

Lesbia formosa est, quæ cum pulcherrima tota est,
Omnibus una omnes surripuit veneres.

i. gratiam, venustatem, delicias (14) *Livius.* Historia de rebus Romanis 140 libris à Livio conscripta.

(15) *Argentum.* Supellex, cujus materia fuit argentum. (16). *Avenis.* Pistulâ arundineâ, Metalepsis : Avenæ pro culmo avenaceo, Synec. integri, culmus avenaceus pro culmo in genere, Synec. speciei, culmus pro arundine, Synec. est contraria generis pro specie, (fistula enim, quâ hîc cecinit Mercurius, ex arundine fiebat, in quam Nympha Syrinx est mutata) postremò arundo pro ipsa fistula, Metonymia est materiæ pro effecto. (17) *Abies.* Metalepsis : abies pro tabellis abiegnis, Metonymia est materiæ, & tabellæ pro navi, eadem est Metonymia. (18) *Abies.* Catachresis : Sic enim lib. 8. cap. 6. Quintilianus, *Prosa non puppim pro navi, nec abietem pro tabellis recipiet.* (19) *Æris & auri.* nummi ænei, & aurei, Allegoria. (20) *Æs & ferrum.* arma ex ære, & ferro conflata, Allegoria: conjunguntur enim hîc duæ Metonymiæ *æs* & *ferrum*, ut suprà *æris* & *auri.*

CAP.

CAP. III.

METonymia Effecti eſt, cùm ex effectis efficiens ſignificatur. Triſt. lib. 1. Eleg. 1.

(1) *Carminibus metus omnis abeſt: ego perditus enſem*
Hæſurum jugulo jam puto jámque meo.

Ib. *Quas meruit pœnas jam dedit illud* (2) *opus*

Æneid. 6. *Scipiadas* (3) *cladem Lybiæ*——

Ter. Eun. *Ego pol te pro iſtis dictis & factis,*
——(4) *ſcelus, ulciſcar.*

Eſt & Metonymia iſta in epithetis. Pro Marc. *Victoria naturâ* (5) *inſolens eſt & ſuperba.* Ibid. *Victoriæ* (6) *ferocitatem extimeſcere.* Ubi Metalepſis eſt, ut etiam Æneid. 1.

Sed pater omnipotens ſpeluncis abdidit (7) *atris.*

Allegoria quædam hic eſt, Æneid. 6.

(8) *Pallentesq; habitant morbi, triſtisq; ſenectus.*

(9) Sic Orator *præcipitem iram, hilarem adoleſcentiam, ſegne otium* dixit. Imò verò hinc & Poetarum & Oratorum plurima epitheta ſunt.

Ad Cap. 3.

(1) *Carminibus.* Poetis carmina componentibus. (2) *Opus.* Ovidius illius operis autor. (3) *Cladem.* cladis effectores, qui cladē Lybiæ intulerunt. (4) *Scelus.* ſceleſte ſcelerum machinator. Auxeſis: hinc enim graviùs & aſperiùs hominem perſtringit quàmſi Sceleratum nuncupaſſet. Similis eſt Hyperbole in Metonymia adjuncti. Hanc etiam Metonymiam habet Ulyſſes in illa pro ſpoliis Achillis oratione, Meram. 13.

Si mea cum veſtris valuiſſent vota, Pelaſgi,
Non foret ambiguus tanti certamminis hæres.

i. armorum propter quæ certamen erit, & Vates ad Aristæum, amissis apibus, Georg. 4. *Magna lues commissa.* i. magnum scelus huis causa. (5) *Insolens.* i. insolentes & superbos faciens: tales enim victores reddit. (6) *Ferocitatem.* Metalepsis: victoriæ ferocitatem, pro ferocem victoriam, modus est quartus; & ferocem victoriam, quæ faciat victorem ferocem, secundus modus est. (7) *Atris.* profundis, Metalepsis: atris pro tenebrosis Metaphora est usitata: tenebrosis pro profundis Metonymia est effecti: profunditas enim in speluncis tenebrarum est causa. (8) *Pallentes.* Pallentes dicuntur morbi, tristisque senectus, quòd illi pallentes, hæc tristes facit: ubi Metonymiæ in *pallentes* & *tristis* continuatio facit Allegoriam. (9) *Suc Orat.* Ut ait lib. 8. cap. 6. Quintilianus.

CAP. IV.

METonymia Subjecti est, cùm nomen proprium rei subjectæ ad significandam rem adjunctam traducitur. Horat. 16.

Non tu plus cernis, sed plus temerarius audes:
Nec tibi plus (1) cordis, sed minus (2) oris inest.

Catachresis est Epod. Ode 12.

Polypus, an gravis hirsutis cubet (3) hircus in alis

Sic ponitur continens pro re contenta. Æne. 1.

——— Ille impiger hausit
Spumantem (4) pateram, & pleno se proluit (5) auro.

Serm. 2. Satyr. 3.

Danda est ellebori multò pars maxima avaris:
Nescio an (6) Anticyrâ ratio illis destinet ônem.

Est verò Metonymia hæc longè frequentissima, cùm locus pro ipsis incolis usurpatur. Metam. l. 1. *Néve*

Néve foret (7) *terris sæcurior arduus* (8) *æther.* in Pis. *Quòd in me* (9) *carcerem effudistis,* Hyperbole est. Metalepsis reperitur, Æneid. 2. *Invadunt* (10) *urbem somno vinóque sepultam.* Et Metam. 13.

(11) *Pergama tum vici, cùm vinci posse coegi.* Allegoria * pro Pompeio. *Testis est* (12) *Italia, quam ille ipse Victor L. Sylla hujus virtute & consilio, confessus est fuisse liberatam: testis est Sicilia, quam multis undique cinctam periculis, non terrore belli sed celeritate consilii explicavit: testis est Africa, quæ magnis oppressa hostium copiis, eorum ipsorum sanguine redundavit: testis est Gallia, per quam legionibus nostris in Hispaniam iter Gallorũ internecione patefactũ est: testis est Hispania, quæ sæpissime plurimos hostes ab hoc superatos prostratósque conspexit.*

* *Sive pro lege Manilia.*

(13) Aliter etiam locus ad res locatas traducitur. 1. de Orat. *Age verò nè semper* (14) *forum, subsellia, rostra, curiámque mediteris:* quæ Allegoria est, ut rursus ibidem, *longè* (15) *Academiæ illi ac Lyceo tuum hoc suburbanum gymnasium anteponam.*

Ex hoc genere etiam est illud, cùm ex possessore possessa res intelligitur, Æneid. 2.

——*Jam proximus ardet*

(16) *Ucalegon* —— Ad Attic. Epist. 5. *Ego cùm triduo cum Pompeio, &* (17) *apud Pompeium*

peium fuiſſem. Et *malo tecum* (18) *apud te ambulare.* Cic. de Senect. *Cujus villam ego contemplans (non enim longè abeſt (19) à me).* Sic dicimus hominem devorari, cujus patrimonium devoratur. Heaut. Act. 3. Sc. 1. *Quid te futurum cenſes, (20) quem aſſiduè exedent?* Sic (21) *ab Annibale cæſa apud Cannas ſexaginta millia Romanorum* dicimus. Sic litigantium clientum advocati perſonas ſuas pro clientum perſonis uſurpant: pro Cæcinn. (22) *Reſtituiſſe te dixti: nego me edicto Prætoris reſtitutum eſſe.* Sic res quælibet pro adjuncto Temporis, Georg. 1.

Illa ſeges demum votis reſpondet avari
Agricolæ, bis quæ (23) ſolem, bis (24) frigora ſenſit.

Sic etiam nomen rei ſignificatæ tribuitur ſigno, Faſt. 1.

25) *Iuppiter anguſta vix totus ſtabat in æde:*
Inq; Jovis dextra fictile fulmen erat. Vir. Ec. 3.
26 *Orpheaq; in medio poſuit, ſylvaſq; ſequentes.*

Ad Cap. 4.

1 *Cordis.* prudentiæ, quæ in corde ſedem habet, unde prudentes Cordati dicuntur. Sic Mart. lib. 2. Ep. 8.

Quod ſi non illum, ſed me peccaſſe putabis;
Tunc ego te credam cordis habere nihil.

2 *Oris.* pudoris, qui ſe ore, i. vultu prodit. 3 *Hircus.* hircinus fœtor, Catachreſis: quam eandem habet Catullus in Rufum,

Ladit te quadam mala fabula, qua tibi fertur
Valle ſub alarum trux habitare caper.

4 Pa-

4) *Pateram*(5)*Auro.* hîc per ſpumantem pateram & plenum aurum intelligis omne illud vinum quo vaſa iſta impleta ſunt: ſed in *auro* eſt Metalepſis: nam aurum pro aureo cratere Metonymia eſt Materiæ. (6) *Anticyram omnem.* totius inſulæ elleborum: ac ſi maximè inſanirent ayari, ideóque hâc herbâ, quâ cerebrum adversùs inſaniam purgatur, maximè indigerent. (7) *Terris.* hominibus terræ incolis. (8) *Æther.* cœlites, qui tenent æthera. (9) *Carcerem.* qui in vinculis & carcere erant, vel digni carcere, Hyperbole: graviùs enim & turpiùs ſonat odioſum nomen Carceris, quàm ſi Incarceratos aut Maleficos dixiſſet. (10) *Urbem.* Trojanos ſomno vinóque ſepultos, Metalep. urbem pro Troja, Synecdoche eſt generis, & Troja pro Trojanis, Metonymia eſt ſubjecti. (11) *Pergama.* Trojanos, Metalep. Pergama, i. arces Trojæ pro ipſa Troja, Synecdoche eſt membri, & Troja pro Trojanis, Metonymia eſt ſubjecti: quæ Metalepſis ſequitur lib. 14.

——— *Danaas paverunt Pergama flammas.*

(12) *Italia.* hîc Cicero *Italiam, Siciliam, Africam, Galliam, Hiſpaniam* poſuit pro Italis, Siculis, Africanis, Gallis, Hiſpanis. (13) *Aliter.* nempe cùm nomine loci ſignificatur non ipſum locatum, ſed locati adjuncta aut effecta. (14) *Forum.* Actiones Rhetoricas in foro, in ſubſelliis, in roſtris, in curia, Allegoria. (15) *Academia.* per *Academiam, Lycium, Tuſculanum, ſuburbanum illud Gymnaſium* intelligimus doctrinam celebratam in Academia à Platone, in Lycio ab Ariſtotele, in Tuſculano à Cicerone, Allegoria. (16) *Ucale.* Ucalegonis domus. (17) *Apud Pomp.* in ædibus Pompeii. (18) *Apud te.* domi tuæ. (19) *A me.* à villa mea. (20) *Quem* cujus opes aſſiduis comeſſationibus exhaurient. (21) *Annibale.* Qua ab exercitu cujus dux erat Annibal cæſa ſunt. (22) *Reſtituiſſe.* Sic Cicero Piſonem advocatum partis adverſæ alloquitur, tanquam Ebutio id diceret Cæcinna. (23) (24) Per *bis ſolem, bis frigora,* intelligit Poeta æſtatem ac hyemem in binis annis

annis: æſtatem ſc. ac hyemem anni in quo ſeritur, qui definit calendis Januarii; & hyemem ac æſtatem anni in quo metitur, qui calendis iisdem incipit. Sed eſt in *ſolem* Metalepſis: nam *ſol* pro calore, quem efficit, Metonymia eſt cauſæ; & *calor* pro æſtate, ſicut mox *frigora* pro hyeme, Metonymia hæc eſt. Vide (11) in Metonymia adjuncti. (25) *Jupiter.* Jovis ſtatua. (26) *Orphea.* cælatas Orpheos & ſylvarum imagines.

CAP. V.

METonymia Adjuncti eſt, cùm ex adjunctis res ſubjectæ ſignificantur, Eclog. 8. *Nectle tribus nodis* (1) *ternos Amarylli colores.* Sic nomina virtutum ipſarum pro bonis viris, & vitiorum pro malis, & multarum aliarum rerum, pro perſonis quibus adjunctæ ſunt, uſurpantur, Catil. 2. *Ex hac enim parte* (2) *pudor pugnat, illinc petulantia; hinc pudicitia, illinc ſtuprum; hinc fides, illinc fraudatio; hinc pietas, illinc ſcelus; hinc conſtantia, illinc furor; hinc honeſtas, illinc turpitudo: denique æquitas, temperantia, fortitudo, prudentia, virtutes omnes, certant cum iniquitate, cum luxuria, cum ignavia, cum temeritate, cum vitiis omnibus:* quæ perilluſtris eſt Allegoria.

Ex hoc genere ſunt illa Ciceronis Hyperbolica, *O* (3) *peſtis! O labes! O audaciam incredibilem:* & ſimilia. Hyperbole autem hîc elatior exiſtit, cùm virtutibus, vitiis, aliiſque qualitatibus præcellentes, ipſarum qualitatum nominibus celebramus, aut etiam ſupra ipſas audaciùs

daciùs efferimus: ut cùm *Aristidem non justum, sed justitiam, adeóque* (4) *ipsâ justitiâ justiorem* prædicamus. Metalepsin verò gradibus suis auctiorem habet Silius lib. 4.

Advolat aurato præfulgens (5) *murice ductor.*

Et Æneid. 1. Virgilius.

——— *stratóque super discumbitur* (6) *ostro.*

Si adjunctum temporis pro subjectis. Æneid. 1.

Aspera tum positis mitescent (7) *secula bellis.*

De senect. *Temeritas est videlicet* (8) *florentis ætatis, prudentia* (9) *senectutis.* Catachresis est Æneid. 4.

——— *oculísve aut pectore* (10) *noctem*
Accipit ——— Metalepsis est Eclog. 7.

(11) *Solstitium pecori defendite, jam venit æstas*

Sic signum pro re significata ponitur: pro Mil. *Cui omnium Italiæ* (12) *pubem.* Georg. 2. *Illũ non populi* (13) *fasces, non* (14) *purpura regũ*
Flexit ——— Trist. lib. 1. Eleg. 2.
Neve precor magni (15) *subscribite Cæsaris iræ.*

Locus ille in Pisonem insignem quæstionem ex intelligentia Metonymiæ hujus exprimit. *Verùntamen quoniam te non* (16) *Aristarchum, sed* (17) *Phalarin Grammaticum habemus, qui non notam apponas ad malum versum, sed Poetam armis persequare; scire cupio quid tandem isto in versu reprehendas,* Cedant (18) arma togæ. ——— *Tuæ dicis* (inquit) *togæ summum Imperatorem esse cessurum. Quid nunc te, asine literas*

(doceam?

doceam? Non opus eſt verbis, ſed fuſtibus: non dixi hanc togam quâ ſum amictus; nec arma, ſcutum & gladium, hujus Imperatoris: ſed quòd pacis eſt inſigne & otii toga, contrà autem arma, tumultûs, atq; belli more Poetarum locutus hoc intelligi volui, bellum ac tumultum paci atque otio conceſſurum. Pro Marc. uterque tropus propriis verbis adjungitur, *Sempérque mea conſilia pacis & togæ ſocia, non belli atque armorum fuerunt.*

Eſt etiam hæc Metonymia in epithetis.

Æneid. I. 19 —— *Mortalia temnitis arma.*

Et Theb. 8. 20 —— *Animato turbavit funere manes.*

Ad Cap. 5.

1) *Ternos colores.* terna licia, triplici diverſa colore, ut paulò antè à Poëta dicitur. (2) *Pudor.* pudor hîc pro verecundis, petulantia pro petulantibus, pudicitia pro pudicis, ſtuprum pro mœchis, &c. virtutes denique omnes pro probis, & vitia pro improbis ponuntur, Allegoria. (3) *O peſtis!* O peſtiferos cives! O nequitiæ labe aſperſos! O incredibiliter audaces! Hyperbole. (4) *Ipsâ juſtitiâ.* Sic ipsâ nequitiâ nequior, cæcitate cæcior, deformitate deformior, ipsâ ſiti ſiticuloſior, & ſimilia. Vide 15. in notis ad cap. nonum. (5) *Murice.* veſte purpureâ oſtro tinctâ, Metalepſis, murex pro oſtro muricis ſucco, Synecdoche eſt integri, oſtrum pro purpureo oſtri colore, Metonymia ſubjecti, & purpureus color pro purpurei coloris amictu, Metonymia eſt adjuncti pro ſubjecto. (6) *Oſtro.* oſtrum per ſimilem Metalepſin ſignificat hîc purpureum torum. (7) *Secula.* qui ſeculis illis vixerunt. (8) *Florentis ætatis.* juvenum. (9) *Senectutis.* ſenum. Sic Met. I.

Con-

Contigerat noſtras infamia temporis aures.

& pro Marc. *Nulla unquam ætas de laudibus tuis conticeſcet.* (10) *Noctem.* pro ſomno qui noctu capitur: Catachreſis. ut cùm contrà *ſomnus* pro nocte capitur. Vide in notis ad Synæreſin. (11) *Solſtitium* æſtum, Metalep. Solſtitium pro æſtate, in cujus initio fit, Metonymia eſt ſubjecti (qualis eſt Georg. 1.

Humida ſolſtitia, atque hyemes orate ſerenas.)

Et æſtas pro æſtatis æſtu Metonymia hæc eſt. (12) *Pubem.* juventutem, cujus ætatis pubes primò creſcens eſt indicium. (13) *Faſces.* (14) *Purpura.* faſces & purpura inſignia ſunt autoritatis & imperii, quæ duo hîc per faſces & purpuram ſignificantur; ſed in purpura eſt Metalepſis, qualis ſuprà in murice: purpura enim primò ſignificat piſcem qui murex dicitur: ſed hîc Metalepſis eſt uno gradu auctior, nam poſtremò purpurei coloris amictus pro regia autoritate per hanc Metonymiam adjuncti ponitur. (15) *Subſcribite.* aſſentimini: ſubſcriptio enim aſſentionis & approbationis eſt ſignum. (16) *Ariſtarchum.* Ariſtarchus Grammaticus fuit Alexandrinus, qui Homero longè inferior, ejus tamen poemata petulanter vellicare, quæq; illius inſcitiæ minùs probarentur, iis, ut malis, notas apponere non verebatur: de quo Ovidius Pont. lib. 3. Eleg. 11.

Corrigere at res eſt tantò magis ardua, quantò
Magnus Ariſtarcho major Homerus erat.

(17) *Phalarim.* Phalaris crudeliſſimus erat Agrigentinorum tyrannus, qui inter cætera ſuppliciorum inſtrumenta taurum habuit æneum, in quem igne ſubjecto ardentem damnati immiſſi, mugitum, bovis inſtar, edebant: cujus rei ſpecimen artifex ipſe Perillus, muneris loco, primus præbuit: Tandem etiam ipſe tyrannus, cùm diutiùs illius immanitas ſuſtineri non poſſet, quo alios exuſſerat tauro incluſus, vivus crematus eſt. (18) *Arma.* Hunc tropum in ſequentibus Orator ipſe explicat. (19) *Mortalia.* hominum mortalium. (20) *Armato.* militum armatorum, qui cum armis

mis & equis, diſſiliente humo, abſorpti ſunt. Sic apud eundem Statium ibidem,

At non ſemianimi clamore Menœcea lapſus
Fallit Atys ——— & ibidem.
Faſſa pios gemitus lachrymáſque in vulnera fudit.

Item Heroid. 2.

Caſtæque fallaci zona recincta manu. Ibid.
Colla quoque inſidis quæ ſe nectenda lacertis.

& Carm. l. 1. Od. 3.

Iracunda Jovem ponere fulmina.

i. viri ſemianimis, virginis piæ, mei caſtæ, tui fallacis ac inſidi, ipſius Jovis iracundi. Hæc Metanymia poetis frequens eſt, nec inelegans: quoties nimirum epitheton, ſive adjunctum in concreto (ut loquuntur Logici) ſubjecto, quod ſignificat proprium, rei alicui ad ſubjectum pertinenti accõmodatur. ut hîc *mortalis*, quod eſt epitheton hominis, tribuitur armis hominum: *armatus* epitheton militum, militum funeri: *ſemianimis* epith. Atys, quem Ætolus propè interfecerat, ipſius clamori: *Pius* epith. Iſmenes, ejus gemitui: *caſtus* epith. Phyllidos, illius zonæ: *fallax* & *inſidus* epith. Demophoontis, illius manui, & lacertis: & *iracundus* epith. Jovis, Jovis fulminibus.

CAP. VI.

IRonia ſive Simulatio eſt tropus ab (1) oppoſito ad oppoſitum.

Valet hic tropus cùm ad cætera omnia, tum imprimis ad jocandum; in eóq; genere Socratem Cicero autor eſt 2. Orat. lepore & humanitate cæteris præſtitiſſe: unde & ipſe εἴρων appellatus eſt, quòd ſe imperitum fingeret, admirator aliorum tanquam ſapientum.

(2) Percipitur autem Ironia vel pronunciatione, vel perſonâ, vel rei naturâ: nam ſi-

qua

qua earum diſſentit à verbis, apparet mentem etiam iisdem diſſentire. Oppoſita ſunt (3) diſparata & (4) contraria.

Ironia à Diſparato eſt, quando de perſona alia quidpiam dicitur, de alia intelligitur: Sive affirmatum de utraque, ut Eclog. 3. *Tum credo, cùm* (5) *me arbuſtum videre Myconis, Atque mala vites incidere falce novellas.*

Sive negatum de altera, ut Metam. lib. 13.

—— (6) *nec in his quiſquam damnatus & exul.* Senec. Herc. fur. Act. 2.

(7) *At non per omnes exul erravit plagas.*

(8) Ironia à Contrario eſt, quando ex contrario contrarium ſignificatur. Ter. Andr. Act. 5. *O ſalve* (9) *bone vir, curaſti probé.* 2. de Orat. *Craſſus pro Aculeone cùm diceret, aderat contra Aculeonem Lamia deformis: qui cùm interfaret odiose, Audiamus, inquit Craſſus, pulchellum puerum: cùm eſſet arrſum, Non potui mihi, inquit Lamia, formam ipſe fingere, ingenium potui. Tum hic, audiamus inquit, diſertum: multò etiam arriſum eſt vehementiùs.* Æneid. 1. Catachreſis eſt.

Si genus humanum, & mortalia temnitis arma, At (10) *ſperate Deos memores fandi atq; nefandi,* Item Georg. 4.

Alter erit maculis auro (11) *ſqualentibus ardens* (12) Metalepſis frequentiſſimè occurrit. Sed Ironia continuata facit Allegoriam gratiorem.

rem. In Clod. *Integritas tua te purgavit, (mihi crede) pudor eripuit, vita anteacta ſervavit.*
Æneid. 4.

(13) Egregiam verò laudem, & ſpolia ampla referetis,
Túque puerque tuus, magnum & memorabile nomen;
Una dolo divûm ſi fœmina victa duorum eſt.

Hic &(14)perſonæ, & (15) rei, &(16)pronunciationis, ſi oratio bene proferatur, cum verbis diſſenſio manifeſta eſt.

Eſt & Ironia quæ Paralipſis ſive Præteritio quibusdam dicitur: ut in his formulis, *prætereo, mitto.* Pro Pomp. *Sinite hoc loco, Quirites, ſicuti poetæ ſolent qui res Romanas ſcribunt, (17) præterire me noſtram calamitatem, quæ tanta fuit, ut eam ad aures L. Luculli, non è prælio nuncius, ſed ex ſermone rumor afferret.*
Æneid. 10.

Quid repetam exuſtas Erycino in littore claſſes?
Quid tempeſtatum regem, ventóſque furentes
Æolia excitos, aut actam nubibus irim?

Pro Cluent. *(18) Mitto illam primam libidinis injuriam: mitto nefarias generi nuptias: mitto cupiditate matris expulſam matrimonio filiam.*

Ironia deniq; eſt, quæ Apophaſis ſive Negatio dicitur, Paralipſi(19)non diſſimilis. Ver. 1. *(20) Nec ea dico, quæ ſi dicam, tamen infirmare non poſſis, &c. Sunt hæc & alia in te falſi accuſatoris ſigna permulta, quibus ego non utor.*

Ad

Ad Cap. 6.

(1) *Oppoſito.* Sic in fine cap. 16. ſchol. Rhet. Ipſe Ramus; non autem *à contrario ad contrarium*; quomodo Talæus definiens, Ironiam à diſparato excludit. (2) *Percipitur.* Sic Fabius lib. 8. cap. 6. (3) *Diſparata.* (4) *Contraria.* Diſparata ſunt res quælibet naturâ diverſæ; ideóque unum multis pariter opponitur. Contraria ſunt res ſibi invicem naturâ repugnantes; ideóque unum uni tantùm opponitur: Vide Oratoriæ, lib. 2. cap. 2. §. 3. ¶. 1. (5) *Me.* Se nominat Menalcas, ſed Damœtam intelligit. (6) *Nec in his.* Ulyſſes Ajacem taxans, negat quenquam ſui generis damnatum & exulem fuiſſe: ſed illud tacitè Ajaci exprobrat, cujus pater Telamon, & patruus Peleus, quòd Phocam terium fratrem trucidaſſent, exulabant. (7) *At non.* Sic Lycus ad Amphitryonem de Apolline, contrarium innuens de Hercule. (8) *Ironia à contrario.* Ironia à contrario poteſt eſſe quadruplex: nam

Contraria ſunt { Relata. Adverſa. Contradicentia. Privantia.

Ironia à relatis: ut ſi pater moleſto & contumaci filio dicat, *Scilicet tu mihi pater eris, ego tibi filius, ideóque (uti par eſt) parebo.* Ab adverſis, *Pulchellum puerum:* A contradicentibus, *Non agam tecum jure ſummo:* huc referri poſſunt Paralipſis & Apophaſis. A privantibus: ut ſi quis de divite dicat, *homo eſt, mihi crede, inops & egenus.* (9) *Bonè vir.* Sic Simo Davum Ironicè affatur, ſceleſtum eum eſſe, peſſiméq; ſe geſſiſſe ſignificans. (10) *Sperate.* timete: ut Æneid. 4.

Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem,

(11) *Squalentibus.* Splendentibus. Eſt in his vocibus Catachreſis: nam *ſperare dolorem*, & *ſqualere auro*, adeò ſunt abſona, ut vix alibi reperias. (12) *Metalepſis.* Nam *integritas*, *purgavit*, & *præterea*, ſunt Metaphoræ;

phoræ; *utor* Synecdoche generis, pro commemoro, vel urgeo. (13) *Egregiam.* laudem nullam; turpe potiùs dedecus & infamiam. (14) *Personæ.* Nam verba sunt Junonis ad Venerem & Cupidinem, quos capitali habuit odio, ideóque eos vituperio potiùs quàm laude afficeret. (15) *Rei.* Nam imbellem fœminam à potentibus diis superari, leviculum est, nec laudem minimam mereatur. (16) *Pronunciationis.* Alia enim orationi simplici, alia ironicæ, pronunciatio convenit: quæ tamen interdum non servatur, vel personâ, vel rei naturâ ipsam Ironiam satis ostendẽte. (17) *Præterire.* Præterire se simulat orator suorum calamitatem, quam tamen significantiùs exprimere non posset. (18) *Mitto.* hîc ut suprà quædam simulatè dicuntur prætermitti, quæ tamen disertè memorantur: ubi continuatio trium Ironiarum Allegoriam facit. (19) *Non dissimilis.* Nam non nisi modo loquendi differt, re & sensu prorsus eadem. (20) *Nec ea.* Hîc *nec ea dico, non utor,* Apophasin similem habent.

CAP. VII.

METaphora sive Translatio est tropus à (1) simili ad simile.

Ideóque est ad unum verbum contracta similitudo. Tropus autem nullus est florentior quàm Metaphora, nec qui plus luminis afferat orationi: præsertim si ratione sumta est, & ad sensus ipsos admovetur, maximè oculorum, qui est sensus acerrimus. Nam &(2) *odor urbanitatis, & mollitudo humanitatis, & murmur maris, & dulcedo orationis,* sunt ducta à cæteris sensibus: illa verò oculorum multò clariora. Ad Attic. lib. 4. Epist. 16. *Amisimus, mi Pomponi, omnem non modò* (3) *succum & sanguinem, sed*

ſed etiam (4) *colorem & ſpeciem priſtinæ civitatis.* Catil. 3. *Tum verò clariſſimis viris interfectis,* (5) *lumina civitatis exſtincta ſunt.* Atque hinc eſt quòd (6) *odoror* ſeu *olfacio, teneo, guſto,* & *audio,* interdum ponantur pro *intelligo: video* verò *cerno,* & *perſpicio,* ſæpiſſime.

Nihil eſt autem in rerum natura, unde ſimile duci non poteſt, indidémque ideo & Metaphora. Pro Sext. *Cujus ego patrem* (7) *deum atque parentem ſtatuo fortunæ nomini que mei.* Tuſc. 1. *Honos alit artes, omnéſque* (8) *incenduntur ad ſtudia gloriâ.*

Metam. 1. ——— *Dii cœptis* (9) *aſpirate meis* ——— Æneid. 4. ——— *Magnóque irarum* (10) *fluctuat æſtu.*

2. Orat. *Ut* (11) *ſementem feceris, ità metes.* Catachreſis eſt Eclogâ 7.

(12) *Vir gregis ipſe caper deterraverat.* ——— & Quint. lib. 8. cap. 6 *Capitis* (13) *nives.*

Unum hîc eſt (14) oratoris præceptum: Si vereare nè paulò durior tranſlatio eſſe videatur, mollienda ſæpe eſt præpoſito verbo *ut ità dicam, ſi ità loqui liceat,* aut ſimili formulâ: ut ſi, olim Marco Catone mortuo, *pupillum* ſenatum quis relictum diceret, paulò duriùs; ſin, *ut ità dicam pupillum,* aliquantò mitiùs. Metalepſis eſt 3. de Orat. (15) *Syrtim patrimonii & Charibdin bonorum.* & apud Quintil. lib. 10. cap. 1. *Iſocrates omnes dicendi* (16) *Veneres ſectatus eſt.* Atque Georg. 4.

Im-

Immenſásq; trahi (17) nubes, jamq; arbore ſúma Confluere, & lentis (18) uuam demittere ramis.

Hyperbole verò & Allegoria in Metaphoris præcipuam laudem obtinent: atque ex Hyperbolica Metaphora oritur mira ſublimitas orationis, (19) cùm rebus ſenſu carentibus, actum quendam & animos damus. Æneid. 1.

——geminíque (20) minantur
In cœlum ſcopuli —— & Æneid. 8.
——Pontem (21) indignatus Araxes.

Item pro Marc. *Parietes medius fidius, C. Cæſar, ut mihi videntur, hujus curiæ tibi gratias agere geſtiunt.* Sic contra in Bruto. (22) *Latrant quidam oratores, non loquuntur.* Et in Piſo. *Itaque admiſſarius iſte, ſimul atque audivit à Philoſopho voluptatem tantopere laudari, ad illius hanc orationem (23) adhinniit.* Allegoriæ hîc ſunt multò illuſtriſſimæ. Catil. 3. *Memoriâ veſtrâ, Quirites, noſtræ res alentur, ſermonibus creſcent, literarum monimentis invetcraſcent & corroborabuntur.* Verr. 4. *Ipſe inflammatus ſcelere venit in forum, ardebant oculi, totóque ex ore crudelitas emicabat.* in Piſ. (24) *Neque tam fui timidus, ut qui in maximis turbinibus ac fluctibus Reip. navem gubernaſſem, ſalvámque in portu collocaſſem (25) frontis tuæ nubeculam, aut collegæ tui contaminatum ſpiritum pertimeſcerem. alios ego vidi ventos: alias proſpexi animo procellas: aliis impendentibus periculis non ceſſi.*

Ad

Ad Cap. 7.

(1) A *Simili.* Metaphora omnis, cùm nihil aliud ſit quàm brevis & occulta ſimilitudo, per adverbium ſimilitudinis, *quaſi, tanquam, veluti,* &c. reſolvitur & explicatur. (2) *Odor.* hîc quaſi odor, quaſi mollitudo, quaſi murmur, & quaſi dulcedo intelligitur. (3) *Succum* (4) *Colorem.* juſtitiam, & ordinem: eſt enim juſtitia & legum obſervatio quaſi ſuccus & ſanguis civitatis; civiles autem & externi mores, quaſi color & ſpecies ejusdem. (5) *Lumina.* quia veluti lumina ſplendent & celebrantur: itidem lib. 12 Epiſt. 5. ad Caſſium, *Nunc autem opto ut ab iſtis orientis partibus virtutis tuæ lumen eluceat.* (6) *Odoror.* Hîc quæ ſenſuum & præcipuè quæ viſûs ſunt propria, ad animi actum denotandum transferuntur: *Odoror,* Cic. ad Attic. l. 4. Epiſt. 17. *Tu velim ex Fabio (ſi quem habes aditum) odorere, & illum convivam tuum deguſtes. Olfacio,* Terent. Adelph. act. 3. *An non ſex totis menſibus prius olfeciſſem, quàm ille quicquam coperit? Tento,* Teren. Heaut. act. 4. *Tenes quid dicam? Guſto,* Cic. in Piſ. *Non gustarat illam tuam Philoſophiam. Audio,* Eunuch. act. 1. P. *Capias tu illius veſtem.* Chæ. *Veſtem? quid tum poſtea?* P. *Pro illo te deducam.* Chæ. *Audio,* i. intelligo quorſum Eunuchi veſtem induerem: ipſa vox propria ſubſequitur. P. *Te eſſe illum dicam.* Chæ. *Intelligo. Video,* Cic. ad Torquatum lib. 6. *Summa tamen eadem eſt & idem exitus, quem ego tam video animo, quàm quæ oculis cernimus. Cerno,* Cic. 1. de Finib. *Quicquid porrò animo cernimus, id omne pritur à ſenſibus. Perſpicio,* 2. de Fin. *Non ſatis perſpicio iſta varietas quæ ſit.* (7) *Deum.* Hîc tanquam Deum atque parentem intelligis. (8) *Incenduntur.* ità ardenti excitantur ſtudio, ut quodammodo incendi videantur: Metaphora eſt ab igne. (9) *Aſpirate.* ſecundate. ut cùm auræ ſecundæ navium aſpirant carbaſis: Metaphora ab aere. (10) *Fluctuat,* quaſi fluctuans huc & illuc incerta rapitur: Metaphora ab aqua, ut Æneid 1.

Magno curarum fluctuat æſtu.

(11) *Ut sementem.* reportabis præmium factis dignum: vid. Chil. 1. cent. 8. à terra ducitur hæc duplex Metaphora, quæ Allegoriam facit. (12) *Vir gregis.* mitiori metaphorâ caprarum maritus, l. admissarius: qui uno plerunque nomine Hircus dicitur. (13) *Nives.* nivei seu cani capilli: Catachresis, quia translatio durior videtur. Eandem habet Horat. Car. 4. Od. 13. (14) *Orator.* 3. de Orat. (15) *Syrtim.* Metalepsis: nam Syrtim pro scopulo, & Charybdin pro voragine, Synecdoche est speciei, & scopulum patrimonii, aut bonorum voraginem pro luxurioso, qui patrimonium & bona sua prodigit, & quasi vorat, Metaphora est. Est tamen in *Syrtim* & *Charybdin* Catachresis quædam; scopulum & voraginem (inquit ibidem orator) libentiùs dixerim. (16) *Veneres.* elegantias, Metalepsis: Venus pro venustate Meton. est efficientis, (vide numerum 13. in notis ad caput secundum) & venustas pro gratia & suavitate in dicendo, Metaphora est. (17) *Nubes.* Duplex est hoc districho Metalepsis. Nubes pro nube Synecdoche est numeri: & nubes pro examine, nubis instar, aerem obscurante, Metaphora est. (18) *Uvam.* Altera Metalepsis: *Uva* pro racemo, Synecdoche est membri: racemus pro examine, in morem racemi pendente, est Metaphora. Vide Hist. Apum. c. 5. n. 42. (19) *Cum rebus.* Sic Arist. Theod. lib. 3. cap. 11. deinde Quintil. cap. 6. lib. 8. admonuerunt. (20) *Minantur in cœlum.* nempe in tantam altitudinem editi, ut cœlum pertingere videantur, (21) *Indignatus.* Araxes Armeniæ fluvius superstructum ab Alexandro magno pontem suâ inundatione dicitur evertisse. (22) *Latrant,* quasi latrant, quia præter rationem loquuntur. (23) *Adhinniit,* quasi adhinniit, quia ut lasciviens equus hinnitu, sic ille petulanti risu belluinum voluptatis appetitum prodidit: utraque Metaphora Miosin habet: prior enim ducitur à naturali canum voce, ut posterior ab equorum: quomodo rudere, quod est asinorum; grunnire, quod porcorum; gannire, quod vulpium;

vulpium; ululare, quod luporum eſt; &c. per Mioſin hominem dicimus, cujus orationem extenuare, & ob futilitatem elevare volumus: ut enim cùm rebus inanimatis ſenſum, rationem & orationem attribuimus, Hyperbolica eſt Auxeſis; ſic cùm homini rationis participi brutorum animantium voces affingimus, Hyperbolica Tapinoſis eſt. Sed in poſteriori exemplo *admiſſarius* & *adhinniit* Allegoriam etiam faciunt. (24) *Neque tam.* Inſignis hæc eſt Allegoria ter tribus vocibus continuata ſimilis eſt apud Horatium Car. 1. Od. 14.

O navis referent in mare te novi
Fluctus? O quid agis? fortiter occupa
Portum &c. (25) *Frontis tuæ*, frontis nubeculam & contaminatum ſpiritum Hyperbolicâ elationē habent

CAP. VIII.

SYnecdoche eſt tropus partis ad totum, aut contrá. Pars autem eſt membrum vel ſpecies.

Synecdoche Membri eſt, quando ex membro integrum ſignificatur. Andr. Act. 2.

Ridiculum (1) caput. Æneid. 2.

——— *(2) animáque litandum*
Argolica. ——— Ibidem.

Involvens umbra magna terrámque(3)polúmq;

Proſa *mucronem* pro *gladio*, & *tectum* pro *domo* recipieti (4) non autem *puppim* pro *navi*, nec *abietem* pro *tabellis*. Catachreſis habetur Serm. 1. Sat. 1.

Ut cùm carceribus miſſos rapit(5)ungula currus

Metalepſis verò Eclog. 1.

Poſt aliquot mea regna videns mirabor(6)ariſtas

& Metam. 1.

Pulchra verecundo suffundens (7) *ora rubore.* Hyperbole Æneid. 2.

Sic ô sic positum affati, discedite, (8) *corpus.* Allegoria Cat. 1. *Nullo me modo posse iisdem* (9) *parietibus tutò esse tecum, qui in magno periculo essem, quòd iisdem mœnibus contineremur.* & ibid. *Multorum te* (10) *oculi & aures non sentientem, sicut adhuc fecerunt, speculabuntur atque custodient.* (11) Sic numerus singularis pro plurali, Æneid. 2.

12) *Hostis habet muros, ruit alto à culmine Troja* Item Orat. 1. *Quid tam necessarium est, quàm tenere semper arma, quibus tectus esse* (13) *possis?*

Ad Cap. 8.

(1) *Caput.* pro homine. (2) *Animâque Argolica.* pro homine Græco. (3) *Pelum.* Pro cœlo, cujus minima est particula. (4) *Non autem.* Verba sunt Quintiliani lib. 8. cap. 6. Puppis itaque, posterior pars navis, pro navi licèt in carmine frequentior sit, est tamen in prosa Catachresis: cujusmodi etiam est *carina*, infima navis pars: utramque eodem disticho habet Ovidius Heroid. 2.

Ah laceras etiam puppes furiosa refeci,
Ut qua desereret firma carina foret.

(5) *Ungula.* Ungula equina pro ipso equo, quia durior & inæqualior videtur translatio, Catachresis est. (6) *Aristas.* annos, Metalepsis: arista pro spica Synecdoche est membri, spica pro segete Synecdoche item membri, seges pro æstate, quo anni tempore in agris luxuriatur, Metonymia est subjecti pro adjuncto, æstas pro anno rursum Synecdoche membri pro integro. (7) *Ora.* vultum, Metalepsis: ora pro ore Synecdoche est pluralis pro singulari, & os pro integra facie Synecdoche est membri. (8) *Corpus.* Loquitur

tur hîc de ſe Anchiſes. Eſt autem in hac voce Mioſis quædam: ſignificare enim vult hominem ſe eſſe animâ & vitâ penè deſtitutum. (9) *Parietibus.* hîc parietes pro domo, & mœnia pro urbe intelligis. (10) *Oculi & aures.* pro oculatis & auritis hominibus. (11) *Sic numerus.* Docet ſcholarum Rhetoricarum lib. 16. P. Ramus numerum pluralem eſſe totum quiddam, & ſingularem, quandam illius partem; illum verò hujus genus, aut hunc illius ſpeciem (ut Talæus ſentire videtur) nuſquam dicit: per partem autem nihil aliud intelligit quàm membrum, pro quo per Synecdochen generis ſæpiſſime uſurpatur, quemadmodum & totum pro integro. Eſt itaque ſingularis pars ſeu membrum, non ſpecies pluralis, præſertim cùm ex unitatibus tanquam ex particulis multitudo omnis conſtituatur. (12) *Hoſtis.* hoſtes. (13) *Poſſis.* poſſimus, vel quilibet poſſit.

CAP. IX.

SYnecdoche Speciei eſt, quando ex ſpecie ſignificatur genus. Georg. 1.

(1) *Chaoniam pingui glandem mutavit ariſta,*
(2) *Poculâque inventis Acheloïa miſcuit uvis.*

Catachreſis eſt Catil. 1. *Certè verendum non erat, nè quid hoc* (3) *paricidâ civium interfecto invidiæ mihi in poſteritatem redundaret.* & Æneid. 2.

——Equum divina Palladis arte
(4) *Ædificant.* —— Item ſerm. 2. Sat. 3. *Atqui vulgus erat multa & præclara* (5) *minãtis.* Sic (6) infinitum numerum dicimus pro magno. Orat. 2. *Cujus ex ludo, tanquam ex equo Trojano,* (7) *innumeri principes exierunt.* Cic. 2. de Divin. (8) *Sexcenta licèt ejuſmodi proferre:*

ubi Metalepsis est. (9) Hyperbole hîc est frequentior, cùm nomen speciale rei cujuspiam in suo genere præcellentis, pro generali ponitur, Juv. Sat. 2.

Ultra (10) Sauromatas fugere hinc libet & glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui (11) Curios simulant, & (12) Bacchanalia vivunt.

Item Trist. 1. Eleg. 2.

Me miserum! quanti montes volvuntur aquarũ?
Jam jam tacturos (13) sydera summa putes.
Quantæ diducto subsidunt æquore valles?
Jam jam tacturas (14) Tartara nigra putes.

Audacior verò est, cùm singularia illa etiam superari ab aliquo dicimus, Trist. 3. Eleg. 11.

(15) Sævior es tristi (16) Busiride, sævior (17) illo
Qui falsum lento torruit igne bovem.

Allegoria est Agrariâ 2. *Cùm haberet hæc Respublica* (18) *Lucinos, Calatinos, Acidinos, homines non solùm honoribus populi, rebúsque gestis, verùm etiam patientiâ paupertatis ornatos; & tum cùm erant Catones, Philippi, Lælii, quorum sapientiam temperantiámque in publicis privatísque, forensibus domesticísque rebus perspexeris; tamen ejusmodi res commissa est nemini.* & Mart. lib. 8. Ep. 56.

Sint (19) Mecœnates, non deerunt, Flacce, Marones.
Virgiliúmq; tibi vel tua rura dabunt.

Ad

Ad Cap. 9.

(1) *Chaoniam glandem.* (2) *pocula Acheloia.* Chaonia regio est glandium feracissima; Achelous est fluvius eandem præterfluens: significat autem hîc Poëta per *Chaoniam glandem* & *Acheloia pocula*, glandem & aquam in genere; sed est in posteriori tropo Metalepsis: nam *Acheloia pocula* pro aqua Acheloia Metonymia est subjecti, & aqua Acheloia pro qualibet aqua Synecdoche est speciei. (3) *Paricida* (4) *Ædificant.* (5) *Minantia. Paricida* propriè dicitur, qui parentem cecidit, sed hîc Catachresticôs ponitur pro interfectore; ubi etiam Auxesis est, sive amplificans Hyperbole, quòd scilicet atrocius adhibetur vocabulum, quàm factum fert. *Ædificare* propriè significat ædes struere: hic autem simpliciter struere. *Minari* hîc pro promittere, ut in Synecdoche generis *promittere* pro minari. In qnibus omnibus, quia durior & ingratior videtur immutatio, Catachresis est. (6) *Infinitum*, non sine Hyperbolica Auxesi. (7) *Innumeri*, multi. (8) *Sexcenta.* plurima, Metalepsis: duplex enim est Synecdoche: sexcenta pro innumera modus est primus; innumera pro multa secundus modus est. Hæc Metalepsis usitata est: ut in Aulular. Plauti, *Sexcenta sunt quæ memorem, si sit otium. Mille* etiam & *centum* per similem Metalepsin idem non rarò significant: ut Eclog. 2.

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

Et Æneid. 5. ——— *ceu nubibus arcus*
Mille trahit varios adverso sole colores. Æneid. 3.
Centum alii curva hæc habitant ad littora vulgo
Infandi Cyclopes, & alii montibus errant. & Æn. 6.
Non mihi si linguæ centum sint, oráque centum.

(9) Hyperbole ista *Antonomasia* vulgò dicitur. vid. 6. in notis ad cap. 11. (10) *Sauromatas & glacialem Oceanum*, (11) *Curios*, (12) *Bacchanalia.* Auxesis est: hîc enim, cùm loca remota, viros temperatos, & quodlibet intemperantiæ genus intelligat, superlatis earum specierum, quæ in his generibus maxi-

me excellant, nominibus utitur: ubi quatuor troporum continuatio Allegoriam facit. Sic *Epicurus* pro voluptuario, *Aristides* pro justo, *Crœsus* pro divite, *Sardanapalus* pro effœminato, *Midas* pro avaro, *Thersites* pro deformi, *Pœnus* pro perfido: quæ Auxesis est. Sic *Irus* & *Cordus* pro paupere, *Pygmæus* aut *nanus* pro brevis staturæ homine: quæ Tapinosis est, sive extenuans Hyperbole. (13) *Sydera.* (14) *Tartara.* Sydera pro sublimiori, & Tartara pro profundiori loco: in quibus est & Auxesis, & Allegoria. (15) *Sævior es* &c. Sic Eclog. 7.

Nerine Galatea thymo mihi dulcior Hyblæ,
Candidior cycnis, hedera formosior alba.

ubi *savior Busiride, savior Phalari, thymo dulcior, cycnis candidior, hederâ formosior,* Auxeses sunt audaciores: quales innumeræ sunt, quæ in proverbio abierunt: ut

Japeto, *Cœno* & *Titanibus*, *Chao* & *Saturno* } *antiquior.*
Spongiâ bibacior.
Nive candidior.
Melanione, *Hippolyto* | *castior.*
Crasso, *Cræso* | *ditior.*
Prodico doctior.
Ulysse dolosior.
Nestore facundior.
Codro generosior.
Labyrintho involutior.
Iracundior Adriâ.
Turture, *Lutore*, *Causte* } *loquacior.*
Stentore clamosior.
Electro lucidior.
Cretense mendacior.
Auriculâ imâ mollior.
Empusâ, *Proteo* | *mutabilior.*
Pice, *Scarabæo* | *nigrior.*
Pœno perfidior.
Lynceo perspicacior.
Lecytho pinguior.
Milone robustior.
Pisce sanior.
Socrate sapientior.
Catone severior.
Cervâ tractabilior.
Pegaso velocior.
Cervo, *Cornice* | *vivacior.*
Luscinià vocalior.
Purpurâ voracior, &c.

At

At

Tiresiâ
Talpâ } *cæcior.*
Leberide
Philonide indoctior.
Inutilior blace.
Leotrephide | *macilentior.*
Philetâ
Leberide nudior.
Iro | *pauperior.*
Codro
Phœnice rarior.

Messenâ servilior.
Gryllo
Corœbo } *stultior.*
Melitide
Morycho
Plumbo stupidior.
Limace | *tardior.*
Testudine
Pisandro | *timidior.*
Epeo
Care vilior.

& similia, Mioses sunt: nam comparatio in defectibus magìs minuit. Ex hujusmodi Hyperbolis amatoriam suam cantilenam composuit Polyphemus, Met. 13.

Candidior folio nivei Galatea ligustri,
Floridior prato, longa procerior alno,
Splendidior vitro, tenero lascivior hædo,
Lævior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis, æstiva gratior umbra,
Nobilior pomis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior uva,
Mollior & cycni plumis & lacte coacto,
Et si non fugias riguo formosior horto:
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annosa quercu, fallacior undis,
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis,
His immobilior scopulis, violentior amne,
Laudato pavone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, fœta truculentior ursa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro,
Et, quod præcipuè, si possem, demere vellem,
Non tantùm cervo claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucrique fugacior aura.

(16) *Busiride.* Busiris Neptuni filius immanis Ægyptiorum tyrannus, hospites Jovi immolare solitus est; qui cùm Herculi easdem insidias strueret, unà

cum Amphidamante filio, & miniſtris aræ, ab eo interfectus eſt. (17) *Illo.* Phalarin deſcribit, de quo in Metonymia adjuncti. (18) *Lucinos.* In Allegoria iſta troporum ſignificatio hîc ibidem ab oratore explicatur. (19) *Mecœnates.* Significant hîc *Maronem* & *Virgilius* viros doctos: *Mecœnates* verò doctorum patronos.

CAP. X.

SYnecdoche Totius eſt, quando ex toto pars ſignificatur: éſtque integri, vel generis.

Synecdoche Integri eſt, quando ex integro ſignificatur membrum. Æneid. 1.

(1) *Pabula guſtaſſent Trojæ, (2) Xanthúmque bibiſſent.*

Epiſt. 1. l. 4. Metalepſis eſt. *Res vides quomodo ſe habent, (3) orbem terrarum, diſtributis imperiis, ardere bello.* & Æn. 1.

——*Ingens à vertice (4) Pontus*
In puppim ferit ——

Hyperbole eſt Philip. 2. *Magiſter equitum, cui ructare turpe eſſet, is vomens fruſtis eſculentis vinum redolentibus gremium ſuum, & (5) totum tribunal implevit.*

(6) Sic numerus pluralis pro ſingulari. Ad Brut.

(7) *Nos populo impoſuimus, & oratores viſi ſumus.*

Triſt. 1. Eleg. 1.

Neſcit in immenſo jactari (8) corpora Ponto;
Neſcit agi ventis; neſcit adeſſe necem.

Ad

Ad Cap. 10.

(1) *Pabula.* (2) *Xanthum.* partem pabuli, partem Xanthi fluvii: non totum pabulum, non totum Xanthum. Sic Eclog. 1. *Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim.* (2) *Orbem.* imperium Romanum. Metalep. orbem pro globo Synecdoche eſt membri pro integro: & globum terræ pro parte globi, qualis eſt Romanum imperium, Synecdoche contraria eſt integri pro membro. (4) *Pontus.* unda, Metalepſis: nam Pontus Nerei & Doridis filius pro illa maris parte, quæ à palude Mæotide uſque ad Tenedum inſulam in mari Ægeo protenditur, Metonymia efficientis eſt: mare Ponticum pro univerſo mari, Synecdoche eſt membri pro integro: & mare pro unda ſeu fluctu maris, eſt Synecdoche contraria integri pro membro. (5) *Totum tribunal.* Auxeſis hîc eſt ad fœditatem facti exaggerandam. (6) *Sic numerus.* vide Synecdochen membri. (7) *Nos.* De ſe tantùm loquitur orator. (8) *Corpora.* Suum intelligit poëta corpus, quod in quanto jam verſaretur diſcrimine, uxorem queritur ignorare: eadem vox ibidem occurrit.

Ferte (quid hîc facio?) rapidi mea corpora venti:
Auſonios fines cur mea vela vident?

CAP. XI.

SYnecdoche Generis eſt, quando ex genere ſignificatur ſpecies. Æn. 1.

——— *dolus an (1) virtus quis in hoſte requirat?*

Cat. 2. *Sine dubio perdidimus (2) hominem.* Verr. 2. *Ad quam ſpem tam pernicioſum, tam importunum (3) animal reſervetis?*

Sic cùm (4) *vixiſſe,* & (5) *fuiſſe* dicimus, quæ jam mortua eſſe, & non exiſtere intelligimus. Æneid. 2.

——— *fuimus Troes, fuit Ilium, & ingens*
Gloria Teucrorum ———

Eſt

Eſt autem hæc Synecdoche elegantior, cùm generali nomine, quod in eo genere maximè excellit, (6) κατ' ἐξοχὴν inſignitur. Sic (7) *Tydides* & *Pelides*, pro *Diomede* & *Achille*. Sic (8) *Poeta* pro *Homero*, aut *Virgilio*: (9) *Orator* pro *Demoſthene*, aut *Tullio*. Catachreſis eſt Æneid. 2.

Non priùs adſpicies ubi ſeſſum ætate (10) parentẽ
Liqueris Anchiſen? —— & Æneid. 1.
(11) *Promiſi ultorem.* (12) *Erratum* pro *ſcelere*, Hyperbole eſt. Allegoria hîc etiam eſt frequens.
Catil. 1. *Exire ex (13) urbe conſul hoſtem jubet.*

Ad cap. 11.

(1) *Virtus*. fortitudo. (2) *Hominẽ*. Hominẽ dicit pro Catalina (3) *Animal* Animal. pro beſtiâ dicit orator. (4) *Vixiſſe*. (5) *Fuiſſe*. *Vixerunt*, *Fuerunt*, & hujuſmodi voces, generale quiddam in ſe complecti videntur: quæ enim fuerunt, vel tantùm fuerunt & jam non ſunt, vel cùm fuerunt, tum ſunt etiam: Quando igitur *fuimus* & *fuit* ſignificent hîc fuiſſe tantùm, & non etiam nunc eſſe, Synecdoche eſt generis pro ſpecie. (6) κατ' ἐξοχὴν, per excellentiam ſive ob eminentiam; Antonomaſia vulgò dicitur: ut etiam cùm contrà per Synecdochen ſpeciei nomen proprium pro communi uſurpatur. (7) *Tydides* & *Pelides*. Patronymica ſunt loco propriorum poſita: Erant enim Diomedes, & Achilles, hic Pelei, ille Tydei filii fortiſſimi. Itidem binos ſuſcepit Atreus ex Ærope filios, Agamemnonem & Menelaum; per Atridem tamen Agamemnonem intelligimus, quippe qui in expeditione Trojana rex regum diceretur; ut Horat. Epiſt. 1. —— *Neſtor componere lites*
Inter Peliden feſtinat, & inter Atriden.

(8) *Poeta*.

(8) *Poeta.* (9) *Orat.* Ut enim inter poetas Homerus apud Græcos, Virgilius apud Latinos; ſic inter oratores Demoſthenes apud illos, Cicero apud hos, principes exſtiterunt. (10) *Parentem.* pro patre, Catachreſis: parere enim, unde parens dicitur, eſt tantùm fœminarum: ut ad matrem facilis, ad patrem verò durior tranſlatio videatur. (11) *Promiſi.* Promiſi hîc ponitur Catachreſticôs pro minatus ſum, ut contrà in Synecdoche ſpeciei. (12) *Erratum.* Tapinoſis eſt, atrocitatem rei elevans: ſic cùm *turgiſſe* dicimus qui *alapam impegit*, aut *læſiſſe* qui *vulneravit*. (13) *urbe.* hîc generalibus verbis, *urbe*, *conſul*, *hoſtem*, intelligis *Româ*, *Tullius*, *Catilinam*.

ATque hæc de Tropis: quorum ſi præſtantia & excellentia ſpectetur, longè princeps erit Metaphora, Ironia deinde ſuccedet, tertia erit Metonymia, poſtrema Synecdoche. Uſus autem etiam frequentiſſimus eſt Metaphoræ, deinde Metonymiæ, tum Synecdoches, rariſſimus Ironiæ. Hanc autem inductionem, octo Ciceronis conſulares à P. Ramo obſervatæ concluſerunt. At præcipuè tres ſpecies, Metonymia, Metaphora, Synecdoche, ſæpe conjunguntur. In Piſ. *Unus ille dies mihi quidem inſtar immortalitatis fuit, cùm ſenatum egreſſum vidi, populumque Romanum univerſum; cùm ipſa Roma propriè convulſa ſedibus ſuis, ad complectendum conſervatorem ſuum procedere viſa eſt: quæ me ità accepit, ut non modò omnium generum, ætatum, ordinum, viri ac mulieres omnis fortunæ ac loci, ſed etiam mœnia ipſa viderentur, & tecta urbis, ac templa lætari.* Hîc Metonymiæ ſunt, *ſenatus*, pro *ſenatoribus*, *Roma* pro *Romanis*; Synecdochæ *tecta* pro *ædificiis*, *mœnia* pro *urbe*; Metaphoræ autem illiæ ex inanimatis & brutis rebus, animatæ & actoſæ; *procedere*, *accepit*, *lætari*, præcipuam laudem obtinent.

Figuram

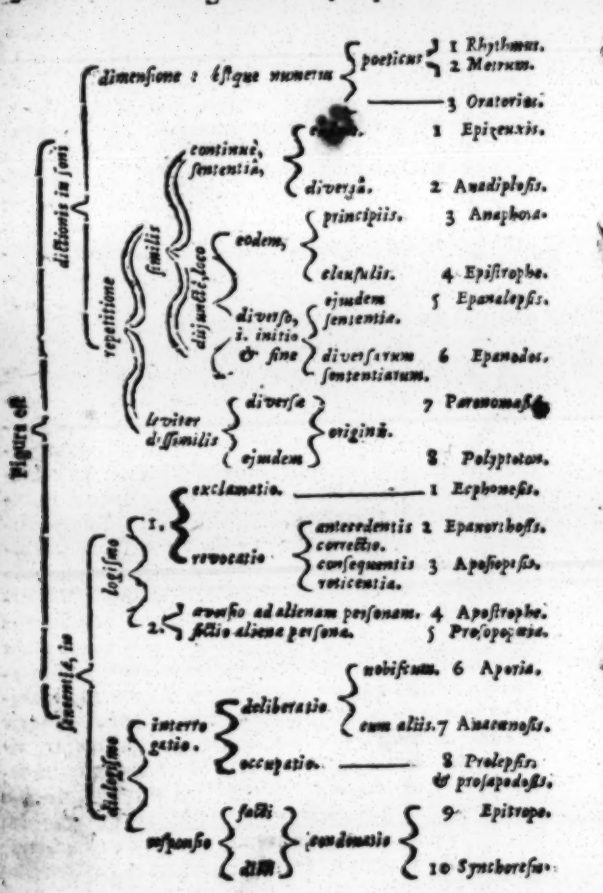
Figura eſt
dictionis in ſoni
ſententiæ, in
dimenſione : iſtique numeris
poeticus
1 Rhythmus.
2 Metrum.
3 Oratorius.
repetitione
ſimilis
continuè, ſententiâ,
eadem.
1 Epizeuxis.
diversâ.
2 Anadiploſis.
disjunctè, loco
eodem,
principiis.
3 Anaphora.
clauſulis.
4 Epiſtrophe.
diverſo, i. initio & fine
ejusdem ſententia.
5 Epanalepſis.
diverſarum ſententiarum.
6 Epanodos.
leviter diſſimilis
diverſa
originè.
7 Paronomaſia.
ejusdem
8 Polyptoton.
logiſmo
exclamatio.
1 Ecphoneſis.
1.
revocatio
antecedentis correctio.
2 Epanorthoſis.
conſequentis vehementia.
3 Apoſiopeſis.
2.
avulſio ad alienam perſonam.
4 Apoſtrophe.
fictio aliene perſone.
5 Proſopopœia.
dialogiſmo
interrogatio.
deliberatio
nobiſcum.
6 Aporia.
cum aliis.
7 Anacœnoſis.
occupatio.
8 Prolepſis & proſapodoſis.
reſponſio
falſi
9 Epitrope.
10 Synchoreſis.

CAP.

CAP. XII.

EXpoſito in tropis primo genere elocutionis, ſequitur ut de Figura ſecundo loco dicatur. Figura eſt elocutio quâ (1) orationis habitus à (2) recta & ſimplici conſuetudine mutatur.

Figura eſt dictionis, aut ſententiæ. Figura dictionis eſt figura, quâ oratio figuratur dictionibus aptè & jucundè inter ſeſe reſonantibus. Eſtque in ſonorum dimenſione vel repetitione.

Figura in dimenſione eſt ſuavis ille ſonorum in oratione (3) numerus.

Eſt autem hîc perpetuò nitendum, ut (4) vocalium in diverſis vocibus concurſus ſit quàm rariſſimus.

Ad Cap. 12.

(1) UT enim tropus ferè eſt ſingularum vocum; (2) ſic figura conjunctarum eſt; útque vocum alia eſt propria, alia modificata, ſic orationum alia eſt recta, alia figurata: illam Græci ἀσχημάτιστον, hanc ἐσχηματισμένην vocant, Q. l. 9. c. 1.

(3) Quo uno nihil eſt cognatius noſtris animis: numero enim excitamur & langueſcimus, & ad hilaritatem triſtitiámque deducimur. Ejus verò gratia non ſolùm ducitur è menſuris ſyllabarum, ſed etiam è ſonis literarum, maximè vocalium, quæ vel grandiores, vel magis confertæ, in dictionibus reſonant.

(4) Orat. Perf. ¶ 30. *Nemo eſt tam ruſticus, qui vocales nolit conjungere.* & mox, *Crebram vocalium concurſionem, magna ex parte, ut vitioſam fugit Demoſthenes.* At Q. l. 9. c. 4. *Vocalium concurſus cùm accidit,*

accidit, hiat, & interſiſtit, & quaſi laborat oratio: non tamen id, ut crimen ingens, expaveſcendum eſt: ac neſcio negligentiæ in hoc, an ſolicitudo, ſit pejor. Inhibeat enim neceſſe eſt hic metus impetum dicendi, & à potioribus avertat.

CAP. XIII.

NUmerus eſt poeticus, vel oratorius.

Poeticus eſt, qui perpetuis certorum ſpatiorum legibus aſtringitur (1).

Numerus poeticus eſt rhythmus, aut metrũ

Rhythmus eſt numerus poeticus certum ſyllabarum numerum, nullâ habitâ quantitatis ratione, continens: Plerumque autem Epiſtrophen ſoni conjunctam habet (2): ut in illo [a] Homeri noſtri poemate.

a *Spencer.*

Deeds ſoon do die however nobly done,
And thoughts of men do as themſelves decay:
But wiſe words taught in numbers for to run,
Recorded by the Muſes, live for aye:
Ne may with ſtorming ſhowres be waſht away:
Ne bitter breathing winds with boiſtrous blaſt,
Nor age, nor enby, ſhall them ever waſt.

Et paulò póſt.

For not to have been dipt in Lethe Lake,
Could ſave the b ſon of Thetis from to die:
But that blind c Bard did him immortall make,
With verſes dipt in dew of Caſtalie:
Which made the d Eaſtern Conqueror to crie,
O fortunate young man, whoſe virtue found
So brave a trump, thy noble acts to ſound. (3)

b *Achilles.* c *Homerus.* d *Alexander.*

Rhythmi

Rhythmi genera partim ſyllabarum ſuarum numero, partim variâ ſonorum reſonantium diſpoſitione diſtingui poſſunt: ſed ea (4) optimorum poetarum obſervatio optimè docebit.

Ad Cap. 13.

(1) ET ferè in fabuloſis argumentis ad hominum mores imitandum & exprimendum: hinc tragœdia, comœdia, & cætera poematis genera orta ſunt: in quibus περιπέτια καὶ ἀναγνώρισις, varietas caſuum & agnitio tandem inſperata delectarent animos; ad eámque rem Rhetorici cujusque ornamenti præcipua licentia eſt aſſumta.

(2) Et eſt linguis vernaculis accommodatior.

(3) Decaſyllabus iſte Rhythmus, ut metrum Heroicum, præcipuè celebratur.

(4) Quales ſunt apud nos Homero, Maroni, Ovidio, cæteríſque melioris notæ priſcis æquiparandi, D. Philippus Sidney, Edmundus Spencer, Samuel Daniel, Michael Drayton, Joſuah Sylveſter, ingenioſè pius Franciſcus Quarles, & quem cum honore memoro, Divinus ille vates Georgius Wither, aliíque ingenio & arte florentes, quorum hæc ætas uberrima eſt. Quibus accedat ex Poetis ſcænicis, Senecæ, Plauto, Terentio neutiquam inferior, tragicus comicus hiſtoricus Gulielmus Shakeſpear, aliíque ſingularis illius artificii æmulatores non pauci.

CAP. XIV. *De Metro.*

§. 1. *De Metaplaſmo.*

¶ 1.

METrum eſt numerus poeticus certis pedibus conſtans: quorum ultimus ultimam ſyllabam habet indifferentem.

Hujus

Hujus numeri gratiâ Metaplaſmus, i. tranſformatio quædam Dictionis, permittitur: quando ſcilicet aliquid in ea redundat, deficit, aut immutatur.

Redundat aliquid addendo, vel diſtrahendo: Deficit (1) elidendo, (2) auferendo, vel contrahendo.

Metaplaſmi itaque quatuor ſunt genera: 1. in Elidendo, 2. in Addendo & Auferendo, 3. in Diſtrahendo & Contrahendo, ac 4. in Immutando.

Primi generis duæ ſunt ſpecies: Synalœpha & Ecthlipſis.

Synalœpha eſt eliſio (3) vocalis ante vocalem (4) in diverſis dictionibus.

Ecthlipſis eſt eliſio conſonantis M. cum præeunte vocali in fine dictionis, vocali ſequente: Hor. Epiſt. 2. l. 1.

(5) *Syncerum eſt niſi vas, quodcunque infundis aceſcit.*

At *heu*, (6) *ô*, *iò* non eliduntur.

Atque hoc Metaplaſmi genus (7) ferè perpetuum eſt: reliqua rariora.

Ad ¶. 1.

(1) *Elidendo* (2) *auferendo.* Elidere eſt quod ſcriptione integrum eſt, ſcanſione mutilare; auferre, eſt etiam ſcriptione demere.

(3) *Vocalis.* Diphthongus hîc rationem habet vocalis: ut

Agricolæ hyberno lætiſſima pulvere farra. Georg. 1
Bina aures, duplici aptantur dentalia dorſo. Ibid.

(4) Elidi-

(4) Eliditur aliquando vocalis ante vocalem in diversis, ejusdem dictionis compositæ, partibus: ut *graveolens, semianimis, semihomo, anteambulo, anteit. Cecropiúmq; thymum, & graveolentia centaurea.* Geo.4.
Semianimi lapsóque supervenit. ——— Æneid.12.
Semihominis Caci facies quam dira tegebat. Æneid.8.
Sum comes ipse tuus tumidíq; anteambulo regis. Mar.l.2.
Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit. Met.11.
Qui candore nives anteirent, cursibus æquor. Æn. 12.

(5) *Syncerum.* Hic *um* in Syncerum, item *E* in Quodcunque eliditur; *scit* autem ultima, cùm sit brevis, pro longa habetur.

(6) ô tamen interdum unum tempus amittit: ut *Te Coridon ô Alexi. Trahit sua quemque voluptas,* Ecl.2.
Vide mox Synalœpham omissam.

(7) *Ferè perpet.* Nam Synalœpha (Græcorum more) interdum omittitur: ut
Et longùm formose vale, vale, inquit, Iola. Eclog. 3.
Credimus? An qui amant ipsi sibi somnia fingunt? Ec.8.
Nomen & arma locum servant, te, amice, nequivi. Æn.6.
Tuque, ô Tybri, tu, ô genitor, cum flumine sancto. Æn.8.
Uno in lectulo erudituli ambo. Catull. in Mamurram & Cæsarem.
Implêrunt montes, flêrunt Rhodopeiæ arces. Georg.4.
Ubi vocales longæ non elisæ, dimidiam amittunt quantitatem.

Interdum etiam manent integræ: ut
Stant & juniperi, & castaneæ hirsutæ. Eclog. 7.
Clamassent ut littus Hyla, Hyla omne sonaret. Eclog.6.
Hîc *A* in priori *Hyla* manet longum, in posteriori corripitur. Sic
Ter sunt conati imponere Pelio Ossan. Georg.1.
Ubi *I* suam retinet quantitatem, *O* vero corripitur.

Manet aliquando & vocalis brevis: ut
Ponderis amissi vi possint stare inani. Lucret. lib.1.
Et vera incessu patuit Dea: ille ubi matrem. Æn. 1.
Et bis iò Arethusa, iò Arethusa, vocavit. Met.5.

Est

Est etiam ubi Ecthlipsis omittitur: ut apud Ennium citante Prisciano,

Insignia fore tum millia militum octo.

Quædam etiam hujus generis sunt apud Lucretium: ut

Corporum augebit numerum, summámq; sequetur. lib. 1.
Nam quod fluvidum est è levibus atque rotundis. lib 2.
Namque papaverum aura potest suspensa levísque. lib. 3.
Semina fœque simul cum eo commiscuit igni. lib. 6.

Quos etiam Ovidius imitari ausus est:

Digna sum, & cupio fieri matrona potenti. Epist. 5.

Ut Aldinum habet exemplar: quamvis castigator, nescio quis, nè metrum claudicaret plùs satis solicitus, otiosâ conjunctionis *que* adjectione sustentandum censuit. Sic enim aliàs legitur, *Dignáque sum*, &c.

Veteres etiam S. cum sua vocali, ante vocalem elidebant; ante consonantem tantùm S. ut Ennius,

Sperniur orator bonus, horridus miles amatur.
Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit.

(Citat Cicero istud de Senectute, illud pro Murena) & Lucretius frequenter.

Nam fierent juvenes subitò exinfantibus parvis, lib. 1.
Pondus uti saxis, calor ignibus, liquor aquai. Ibid.
Nonne vides etiam parefactis temporis puncto. Ibid.

Et Hostillus Annal. 1.

Sæpe greges pecuum ex hybernis pastibus pulsi.

Catullus etiam ad Gellium dixit.

Assicus nostris tu dabis supplicium. Et Manil. lib. 2
Formosos Phœbus Geminos, Cyllenius Cancrum.

Sic Lucret. lib. 2.

Est è lævibus atque rotundis admixta volare. Et lib. 4.
Nonne vides etiam parvi puncta temporis imago.

Etiam Virgilius Æneid. 2.

Luminà rectorum, & medius in penetralibus hostem:

Et Æneid 12.

Inter se coïsse viros, & decernere ferro.

Supereſt aliquando in versu (qui indè Hypermeter dicitur) post pedes debitos syllaba, vocali aut M. terminata,

minata, quæ à vocali sequentem versum inchoante elidenda est: ut

Inseritur vero ex fatu nucis arbutus horrida,
Et steriles Platani &c. Georg. 2.
Barba erat incipiens, barbæ color aureus, aurea,
Ex humeris &c. Met. 12.
Jámque iter emensi turres & tecta Latinorum
Ardua cernebant &c. Æneid. 7.
Et tellus Cyrcæa, & spissi littoris Antium
Huc ubi &c. Met. 15.

Enclitica conjunctio *que* frequentissimè supereſt: ut

Si non tanta quies iret frigúsque calorémque
Inter &c. Georg. 2.
Navigiis pinos, domibus cedrósque cupressósque
Hinc radios &c. Ibid.
Factemur doceas: ignari hominúmque locorúmque
Erramus &c. Æneid. 2.
Aurea cui gradibus surgebant limina, nexaque
Ære trabes &c. Ibid.
Quem non incusavi amens hominúmque deorúmque,
Aut quid in eversa vidi crudelius urbe? Ibid.

Sed ista partim antiquata, partim licenter à Poetis usurpata, notanda magis discentibus quàm imitanda sunt.

§. 1. ¶ 2.

Metaplasmi in addendo & auferendo sex sunt species: Prothesis, Aphæresis, Epenthesis, Syncope, Paragoge, Apocope.

Prothesis est, quæ literam vel syllabam addit in principio: ut (1) *gnatus* (2) *tetuli*.

Aphæresis est, quæ à principio aufert: ut (3) *temnere*.

Epenthesis est, quæ addit in medio: ut (4) *alitnum* (5) *navita*, (6) *induperator* (7) *littera*.

Syncope

Syncope eſt, quæ è medio aufert: ut (8) *vincla*, (9) *virûm*, (10) *petii*, (11) *repoſtus*.

Paragoge eſt, quæ addit in fine: ut (12) *dicier*

Apocope eſt, quæ à fine aufert: ut (13) *dixtin*, (14) *curru*.

Ad ¶. 2.

(1) Pro *natus*: ut

——— *gnato ut medicarer tuo*. And. Act. 5. Sc. 1.

(2) pro *tuli*: ut

Incepi dum res tetulit: nunc non fert. And. Act. 5. Sc. 1.

(3) pro *contemnere*: ut

Fœnum varò ſtomachus vulgaria temnit. Hor. Sat. 2. l. 2.

(4) pro *aliuum*: ut

Aliuum pecudúmque genus ſopor altus habebat. Æn. 8.

(5) pro *nauta*: ut

Navita de ventis, de tauris narrat arator. Prop. l. 2. El. 1.

(6) pro *imperator*: ut

Quales nunc epulas ipſum gluiſſe putamus
Induperatorem. ——— Juv. Sat 4.

Item, *Indugredi ſceleris, quin contrà ſæpius olim*. Lucr. 1.
At non eſſe tamen perplexis indupedita. Idem 2.

(7) pro *litera*: ut

Littera ſcripta manet.

Sic *quattuor*, *Porſenna*, *quottidie*, &c. ſolent enim poetæ in quibusdam vocibus poſt ſyllabam naturâ brevem, ut eam producant, conſonam immediatè ſequentem geminare: præcipuè poſt præpoſitionem *re*, ut *relliquiæ*, *relligio*, *relligioſus*, *reppeti*, *reppuli*, *rettuli*, *rellatus*, *redduco*, &c.

Quattuor naturâ corripitur, ſicuti *quotidie*, & *Porſena*: ut

Cedunt ter quătuor de cœlo corpora ſancta. Ennius.

(Quod etiam apparet in quăter & quăterni.) Sed Epentheſis hîc ità invaluit, ut vix uſquâ correptû legas

(8) *Vincla* pro *vincula*. Sic (a) *circlus*, (b) *gubernaclum*, (c) *maniplus*, (d) *oraclum*, *periclum*, (e) *ſeclum*, pro

pro *circulus*, *gubernaculum*, *manipulus*, *oraculum*, *periculum*, *seculum*.

(a) *At primùm laxos tenui de vimine circlos.* Geor. 3.
(b) *Ipse gubernaclo rector subit, ipse magister.* Æn. 5.
(c) *Immundi meminere sues jactare manipios.* Geor. 5.
& *Dijectique duces, desolatique manipli.* Æn. 9.
(d) *Rursus ad oraclum Ortygiæ Phœbumq; venenso.* Æn 3.
(e) *Magnus ab integro seclorum nascitur ordo.* Eclog. 4.
& *Talia secla suis dixerunt currite fusis.* Ibid.

(9) *Virûm* pro *virorum*: Sic *deûm*, *divûm*, *superûm*, (a) *magnanimûm*, (b) *equûm*, (c) *socium*, *Teucrûm*, *Danaûm*, & similia: item (d) *currûm*: pro *currurum*, *Deorum*, *Dvorum*, &c. Iste genitivus concisus frequentissimus est apud Poëtas.

(a) *Magnanimûm heroum, pueri innuptæq; puellæ* Geo. 4.
(b) *Et jam tempus equûm spumantia solvere colla.* Geo. 2.
(c) *Oblivia decorisque sui, sociûmque salutis.* Æn. 5.
(d) ——— *qua gratia currûm.*
Armorûmque fuit vivis, quæ cura nitentes. Æn. 6.

(10) *Petii* pro *petivi*: Sic (a) *lenîbat*, (b) *vestîbat*, (c) *polîbant*, (d) *nutrîbat*, *dixti*, (e) *direxti*, *petit*, (f) *percussti*, (g) *amîsti*, *accessis*, *admôrunt*, *gustâram*, *audieram*, (h) *porgite*, (i) *surpite*, (k) *exstin vem*, (l) *vixet*, (m) *jusso*, (n) *explêsse*, (o) *divisse*; pro *leniebat*, &c. *dixisti*, *direxisti*. *petivit*, *percussistis*, *amisistis*, *accessistis*, *admoverunt*, *gustaveram*, *audiveram*, *porrigite*, *surripite*, *exstinxissem*, *vixisset*, *jussero*, *explevisse*, *divisisse*.

(a) *Lenibat dictis animum, lacrymásq; ciebat.* Æn 6.
(b) *Tum mihi prima genas vestibat flore juventa.* Æn. 8.
(c) *Certatim squammis serpentum auróq; polibant.* Ibid.
(c) *Nutribat teneris immulgens ubera labris.* Æn. 9.
Sic *Vellera virgati custodibant caluthiæi.* Catul. l. 1. Argonautica.
Atque hinuli pellis totos operibat amantes. Propert. l. 3. de avar. Puel.
(e) *Dardana qui Paridis direxti tela manúsque.* Æn. 6.
(f) *Gaudes si cameram percussti forte penès te.* Horat. Sat. 3. lib. 2.

(g) *Simul*

(g) *Simul conſilium cum re amiſi.* Enn. Act. 2. Sc. 2.
(h) *Cingite fronde comas, & pocula porgite dextris.* Æn. 8
(i) *Quidam magnum addens, unum me ſurpite morti.* Hor. Sat. 3. l. 2
(k) *Cũ genere exſtinxem memet ſuper ipſa dedeſſẽ.* Æn. 4.
(l) *Vxor cui vitam deus, aut ſua dextra dediſſet.* Æn. 11.
(m) *Cætera quæ juſſo mecum manus inferat arma.* Ibid.
(n) ——— *animúmque explẽſſe juvabit.* Æn. 2.
(o) *Antiquo cenſu gnatis diviſſe duobus.* Hor. Sat. 3. lib. 2.

(11) Repoſtus pro *repoſitus*: Sic (a) *compoſtus*, (b) *expoſtus*, (c) *impoſtus*, (d) *ſuppoſtus*, ablatâ vocali *I*.
(a) *Troja nunc placida compoſtus pace quieſcit.* Æn. 1.
(b) *Obvia ventorum furtis expoſtáque Ponto.* Æn. 10.
(c) *Inarime Jovis imperiis impoſta Typhoeo,* Æn. 9.
(d) *Hic crudelis amor tauri ſuppoſtáque furto.* Æn. 6.

Cæterorum exemplis, ut frequentioribus, ſupersedeo.

(12) *dicier* pro *dici*: ut
Eſt aliquid digito monſtrari, & dicier, Hic eſt. Ovid.

(13) *dixtin*, (14) *curru*, pro *dixtine*, *curru*: ut
Sed tamen iidem olim curru ſuccedere ſueti. Æn. 3.
Sic *aſpectu*, *venatu*, pro *aſpectui*, *venatui*:
Siſte gradum, téque aſpectu nè ſubtrahe noſtro. Æn. 6.
Venatu invigilant pueri, ſylvâſque fatigant. Æn. 9.

Dativus quarti flexûs, quò faciliùs numeris Epicis inſerviat, apud Poetam Apocopen ſemper patitur.

§. 1. ¶ 3.

Metaplaſmi in Diſtrahendo & Contrahendo duæ ſunt ſpecies, Diæreſis & Synæreſis.

Diæreſis eſt, quæ unam ſyllabam in duas diſtrahit: ut (1) *pictai*, (2) *aheneus*, (3) *ſuëtus*, (4) *evolüiſſe*, (5) *perſolüenda*.

Synæreſis eſt, quæ duas ſyllabas in unam contrahit: ut (6) *aurea*, (7) *aureis*, (8) *aureo* diſyllaba:

dissyllaba: & (9) *abjete*, (10) *tenvia* trisyllaba.

Quædam contractè etiam scribuntur: aut aliquando, ut *Nîl*, (11) *mî*, (12) *imperî*, *obît*, (13) *prêndo*: aut semper, ut *bîgæ*, *quadrîgæ*, *côgo*, *tibîcen*: Ex *nihil*, *mihi*, *imperii*, *obiit* pro *obivit* per Syncopen, *prehendo*, *bijugæ*, *quadrijugæ*, *coago*, *tibiicen*.

Quædam licèt integrè scribantur, tamen in metri dimensione ferè contrahuntur: ut *huic*, *cui*, *dii*, *ii*, (14): & composita, *proin*, *dehinc*, *deest*, (15).

Ad ¶. 3.

(1) *pictai* pro *pictæ*. Genitivos primæ hunc in modum distrahere Lucretio solenne est: Virgilius id fecit quatuor tantùm locis.

Aulai in medio libabant pocula Baccho. Aen. 3.
Æthereum sensum atq; aurai simplicis ignem. Aen. 6.
Exsultántque æstu latices, furit intus aquai. Aen. 7.
Dives equûm, dives pictai vestis & auri. Aen. 9.

Hujus Diæresis ratio est, quòd quæ Latinis est Diphthongus *æ*, eadem Græcis est *αι*: Ideóque illi hos imitati & diphthongum hanc in *ai* dissolvunt, & *a* vocalem puram longam faciunt.

(2) *aheneus* pro *æneus*: ut
Si rectè facies: hic murus aheneus esto. Hor. Ep. 1. l. 1.
Sic *evohe* pro *evæ*.
Evohe Bacche fremens solum te virgine dignum. Aen. 7.
Nam Græcè est *ἴυοι*, unde *Evæ*.
Evæ recenti mens trepidat metu. Carm. 2. Od. 19.
Sic apud Catull.
Verbosa gaudet Venus loquela. In Camer.

(3) *suêtus* pro *suetus*: ut
Cùm mihi non tantùm furésq; færeq; suêtæ. Hor. Sat. 8. lib. 1

ubi *u* liqueſcens ſit vocalis: ut etiam in ſequentibus:
Imò agite & poſitis quæ vox inopina ſuiſit. Thebaid.1.
Holus ſuäve multiplex herba genus. Virg.Hort.
Fundat ab extremo flavos Aquilone Suēvos. Luc.lib.2.
Impoſito fratri moribunda relanguit ore. Met.6.
(4) *evoluiſſe*, (5) *perſoluenda*; pro *evolviſſe*, *perſolvenda.*
Debuerant ſuſos evoluiſſe ſuos. Ovid. Epiſt.12.
Nunc quoque te ſalvo perſoluēnda mihi. Ovid.Ep.6.
ubi *v* conſona in vocalem vertitur: ut etiam in ſequentibus:
Stamina non ulli diſſoluēnda deo. Tibull.El.7
Sit ſatis ornatas diſſoluiſſe comas. Tibull. El.10.
Quod Tonam ſoluit diu ligatam. Cat.ad paſ.
(6) *aurea.*
Aurea compoſuit ſponda, mediámque locavit. Æn.1.
Aurea percuſſum virga verſúmque venenis. Æn.7.
Sic, *Aut nulla inter ſe duo ſint ex omnibus eadē.* Lucr.2
Cætera de genere hoc eadem ratione creantur. Lucr.4.
Una eadémq; via ſanguiſq; animiſq; feruntur. Æn.10.
Hac eadem rurſus Lycæ me aurea via. Propert. lib.3.
Sudando pinguem vitiis albúmq; nec oſtrea. Horat. Sat. 2. lib.1.
Nec tantùm Rhodope miratur & Iſmarus Orphea. Ecl.6.
Seu lento fuerint alvearia vimine texta. Geor. 4.
Canicies inculta jacet, ſtant lumina flammea. Æn. 6.
(7) *aureis.*
Atria: dependent lychni laquearibus aureis. Æn. 1.
Sic, *Libra diei ſomniq; pares ubi fecerit horas.* Geor.1.
Unius ob noxam, & furias Ajacis Oilei. Æn.1.
Jam validam Ilionei navem jam fortis Achatæ. Ibid.
Ferréiq; Eumenidūm thalami, & diſcordia demens. Æn.6.
Centum ærei claudunt vectes, æternáque ferri. Ibid.
Eripere ei noli quod multò charius illi. Cat.ad Quint.
(8) *aureo.*
His finis fandi: ſolio tum Juppiter aureo. Æneid.10.
Sic, *Atq; eodem pacto rebus ſint omnibus apta.* Lucr.6.
Uno eodémq; igni, ſic noſtro Daphnis amore. Eclog.8.

Rege

Rege ſub Euriſtheo fatis Junonis iniquæ. Æneid. 8.
Cùm reſſuit campis, & jam ſe condidit alvo. Æn. 9.
Nam per aquas quacunq; cadunt, atq; aera deorſũ. Lu. 2.
Deſpicere ipſe oculus rem ſeorſum corpore toto. Lucr. 3.
Ité, *Legibus his: quadrã ratio diſcriminat omnia.* Lu. 2.
Bis patria cecidere manus, quin protinus omnia. Æn. 6.
Præferimus manibus vittas, & verba precantia. Æn. 5.

Niſi Hypermetrum potiùs hunc verſum dixeris, quia vocalis ſequitur. (9) *abjete*, (10) *tenvia*.

Ædificant, ſectãq; intexunt abjete coſtas. Æneid. 8.
Velleráq; ut ſolis depectunt tenvia Seres. Geor. 2.

ubi *I* & *U* vocales in conſonas mutantur: ut etiam in ſequentibus.

Sardonichas, ſmaragdos, adamantes, jaſpidas uno. Mar. l. 5. Ep. 11.
Hærent parietibus ſcalæ, poſtéſq; ſub ipſos. Æneid. 2.
Cuſtodes ſufferre valent, labat arjete crebro. Ibid.
Arjetat in portas & duros obice poſtes. Æneid. 11.
Fluviorum rex Eridanus, campóſq; per omnes. Geor. 1.
Item, *Propterea quia corpus aquæ naturaq; tenvis.* Lu. 2.
Tenvis ubi argilla, & dumoſis calculus arvis. Geor. 2.
Genva labant, gelido concrevit frigore ſanguis. Æn. 12.

Lectorem obiter admonitum velim, fingi hîc à quibusdam, Synæreſin hanc non animadvertentibus, contra hujus metri legem pro pede Dactylico, aliàs Proceleuſmaticum, ſive duplicem Pyrrichium, aliàs Anapæſtum: & ſi Lucretiana illa,

Propterea quia corpus aquæ naturáq; tenvis- Lib. 2.
Mutunt, effigies quoque debent mittere tenvis. Lib. 4.

& ſimilia, fortè occurriſſent, dubium non eſt ſtatuiſſe etiam eos, pro Spondæo Trochæum, ſeu Anapæſtum poni.

Apud Lucretium, per Synæreſin, *u* vocalis liqueſcit; quemadmodum per Diæreſin *u* liqueſcens fit vocalis.

Et ſimili ratione animalia ſuapte vagari. Lib. 1.
Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles. Lib. 2.

Et apud Lactantium in Phœnice.

Duodecies undis irrigat omne nemus.

(11) *mî* : ut

In tempore ipso mî advenis. And. A&.5. Sc.6.

(12) *imperî* : ut

Imperî rebus & prece qua fatigent, Hor. Od. 2. lib. 1.

Item *Nec spes libertatis erat, nec cura peculî.* Ecl. 1.

Hic simul accepit patrimonî mille talenta. Hor. Sat. 3. l. 2.

Et ibidem *Albucî, Perillî, Staberî, Artî Canusî, Menenî.*

(13) *prèndo* : ut

Deprèndi miserum est. Sat. 2. lib. 1.

(14) Sic *cuivis*, & cætera composita à *cui, diis, iis, iidem, iisdem,*

(15) Sic etiam *Proinde, deinde, deinceps, deeram, deero, deesse,* &c.

Rejicio etiam & *ejicio* interdum contrahuntur: ut

Tytere pascentes à flumine rejice capellas. Eclog. 3.

Tela manu rejicítq; canes in vulnus hiantes. Stat. Th. 4.

Ejicit enim sulci recta regione viáque. Lucret. 4.

Scande *reice, reicit, eicit.* Abjectâ enim *I* consonâ per Syncopen (quod aliis compositis à Jacio usu venit) ut

Turpe putas abici quia sit miserandus amicus. Pont. lib. 2. El. 3.

Nil adicîs penso Lachesis fusóque sororum. Mar. l. 4. Ep. 54.

Cur obicis magno tumulum, manésq; vagantes. Lucan. l. 7

Ipse manu subicit gladios, ac tela ministrat. Lucan. l. 7.) *e* & *i* contrahuntur in *ei* :

Synæresis exempla vide plura in tertia Regula de omnibus.

§. 1. ¶. 4.

Metaplasmi in immutando species sunt quinque: Tmesis, Metathesis, Antithesis, Diastole, Systole.

Tmesis est, quæ compositæ vocis partes, alterius

terius vocis interpositione, dissecat: ut (1) *qui te cunque*, (2) *inque salutatus.*

Metathesis est, quæ literam eandem transponit: ut (3) *Pistris* (4) *Tymbre.*

Antithesis est, quæ unam pro alia ponit: ut (5) *olli*, (6) *vortunt*, (7) *optumé.*

Diastole est, quæ brevem syllabam producit: ut (8) *gravia*, (9) *cor.*

Systole est, quæ longam corripit: ut (10) *tulerunt*, (11) *palus.*

Ad ¶. 4.

(1) *qui te cunque*: ut

Qui te cunque manent isto certamine casus. Aen. 12.
pro *quicunque te.*

Sic. *Quæ me cunque vocant terræ.* Æn. 1.

Qua se cunq; furens medio tulit agmine virgo. Æn. 11.

Quo res cunque cadent. ——— Æn. 12.

Præterea tellus, quæ corpora cunq; alit, auget. Lucr. l. 1.

Terrâq; inumbratur qua nimbi cunq; feruntur, Lucret. lib. 5.

Quæ collata foris, & commoda cunq; venirent. Idem l. 6.

(2) *inque salutatus*: ut

Hanc ego nunc ignaram hujus quodcunque periclî est,
Inq; salutatam linquo. Æneid. 9. pro *insalutatamque.*

Sic, *Ille pedem referens, & inutilis inque ligatus.*
Æn. 10. pro *illigatusque.*

Nunc ego namque super tibi erunt qui dicere laudes.
Eclog. 6. pro *supererunt.*

Talis Hyperboreo septem subjecta trioni, Georg. 3.
pro *septentrioni.*

Et multo nebulæ circum dea fudit amictu. Æn. 1.
pro *circumfudit.*

Hac celebrata tenus sancto certamina patri. Æn. 5.
pro *hactenus.*

Eripuit nobis medióque sub æquore mersit. Ibid.
pro *submersit.*
Impastus seu plena leo per ovilia turbans. Æn. 9.
pro *perturbans.*
Tum Pallas bijugis fugientem Rhœteæ præter
Trajicit. ——— Æn. 10. pro *præterfugientem.*
(3) *pistris* pro *pristis.* Πρίστης apud Aristotelem Hist. anim. lib. 6. cap. 12. belua est marina cetacei generis: in quo sensu pristis legitur apud Poetam, Æn. 3. ubi de Scylla loquitur.
Prima hominis facies, & pulchra pectore virgo
Pube tenus: postrema immani corpore pristis.
Et Æneid. 10. ubi de Tritone.
Frons hominem præfert, in pristin desinit alvus.
Hujus piscis nomen Mnesthei navis Æneid. 5. sortita est: ubi Sergesti Centaurus dicitur, Gyæ Chimæra, & Cloanthi Scylla.
——— *Post hos æquo discrimine Pristis,*
Centaurúsque locum tendunt superare priorem.
Et paulò post alludens ad nominis etymon, (dicitur enim à Πρίειν quod est secare) ait Poeta,
Sic Mnestheus, sic ipsa fuga secat æquora Pristis.
unde satìs liquet Pristis utrobique ritè scribi: pro qua voce nonnulli per Metathesin reponunt Pistris.
(4) *Tymbre* pro *Tymber.* *Tymbre* habetur Æneid. 10.
Nam tibi Tymbre caput Evandrius abstulit ensis.
Ponitur autem per Metathesin pro *Tymber*, quia rectus item est *Tymber* non *Tymbrus*: ut ibidem legitur.
Daucia Laridæ Tymbérque simillima proles.
(5) *Olli* pro *illi*: ut
Olli subridens hominum sator atque deorum. Æn. 1.
(6) *vortunt* pro *vertunt*: ut
Dii vortunt bene. Eun. Act. 2. Sc. 3.
(7) *Optumè* pro *optimè*: ut
Optumè mihi te offers. And. Act. 4. Sc. 2.
Sic *volgus.* A. 3. 4. *vostrum.* 4. 4. *Pessuma, maxumé.* E. 1. 2.

(8) *gra-*

(8) *gravīa* : ut Æneid.3.
Dona dehinc auro gravīa sectóque elephanto.
(9) *cōr* : ut Heroid. 21.
Molle meum levibus cōr est violabile telis.
Sic Manil. 5.
Incubuit Pontus, timuit naufrāgia tellus.
Quem Mantuanus sequutus est sext. Fast.
Perdidit, & fracto passa est naufrāgia clavo.
Idem Mant. Eclog. 6.
Cum muliēre marem sociali fœdere jungens.
Penultimam enim in *muliere* ritè corripiendum esse, ex Terentio satìs apparet : ut And. Act. 1. Sc. 1.
Effertur : imus : interea inter muliĕres. & Scen. 4.
Nec satìs digna cui committas primo partu muliĕrem.
Nam etsi in hoc metro, cæteri pedes sint incerti, certè ultimus est Iambus. Etiam ex Plauto : ut Asin. Act. Scen. 1.
Quam amabam abduxit ab lenone muliĕrem. & Trucul. Act. 1. Scen. 4.
Prò dii immortales ! non amantis muliĕris. & alibi passim : adeóq; ex Mart. lib. 1. Epig. 97.
Amethistinásque muliĕrum vocat vestes.
Itidem, *Rēcidere assiduo quoniam fluere omnia constat.* Lucret. 5.
In quem rēcidimus quicquid mortale creamur. Met. 10.
Diastole plerumq; reperitur in ultima dictionis syllaba secundum, tertium, quartum, aut quintum pedem Heroici carminis inchoante : ut
Pectoribūs inhians spirantia consulit exta. Æneid. 4.
Luctus ubique, pavōr, & plurima mortis imago. Æn. 2.
Ostentans artem partitēr, arcúmque sonantem. Aen. 5.
Sustinet, ac natæ Turníque canīt Hymenæos. Aen. 7.
Limináquē laurúsque dei totúsque moveri. Aen. 3.
Que, ante dictionem duabus inchoatam consonantibus, sæpius quidem producitur : sed illic positionem potiùs locum habere dixerim : vide primam regulam generalem de omnibus.
(10) *tulerunt* : ut

Matri longa decem tulĕrunt faſtidia menſes. Eclog. 4.
Sic *Occidĕrunt magnis qui gentibus imperitârunt.* Lucret. lib. 3.
Miſcuĕrúntque herbas, & non innoxia verba. Georg. 3.
Obſtupui, ſteterúntque comæ, & vox faucibus hæſit. Æneid. 2.
Gutturáque imbuĕrunt, infantia lacte canino. In Ibin.
Quid tibi profuerunt, Circe. Perſĭdes herbæ? De remed. lib. 2.
Virgilio annuĕrunt gaudentes rure Camœnæ. Sat. 10. lib. 1.
Dii tibi divitias dedĕrunt artémque fruendi. Hor. Ep. 4. lib. 1.

(11) *Palûs*: ut
Regis opus ſterilíſque diu palus aptáque remis. Horat. Art.
Sic, *Theſea prenſuras ſemiŭdpita manus.* Heroid. 10.
Vade, vale, cavĕ nè titubes, mandatáque frangas. Idem Ep. 13. lib. 1.
Tu cavĕ defendas, quamvis mordebere dictis. Triſt. 5. El. 1.

Niſi mavis hîc eſſe imperativum antiqui *cavo*: nam aliâs producitur: ut
Ergo cavē liber, & timida circumſpice mente. Ibid.
Si quid aget majus, differ tua cœpta, cavéque. Pont. lib. 3. El. 1.

Supra in *ſmarăgdos* Poſitio corripitur.

CAP. 14. §. 2.

De quantitate Syllabarum.

PEs eſt Dimenſio certâ ſyllabarum quantitate definita.

Quantitas eſt quâ ſyllaba brevis, aut longa, aut communis dicitur.

Syllaba brevis unius eſt temporis: &, ſi opus

opus eſt, notatur in vocali hŏc apice ˘.

Longa duorum eſt: &, ſi opus eſt, notatur in vocali hoc apice -.

Communis modò brevis eſt, modò longa.

Quantitas cognoſcitur regulis, vel exemplis.

Regulæ ſunt generales, vel ſpeciales.

§. 1. ¶. 1.

GENERALES DE OMNIBUS SYLLABIS TRES.

Poſitio.

Prima Regula.

I. Vocalis ante duas Conſonantes, quarum altera ſaltem in eadem dictione cum vocali eſt, producitur: ut Met. 7.

Mox ubi pollicita eſt quò ſit fiducia major.

Hîc præter ſyllabas *pol*, *eſt*, & *ſit*; *mox* etiam & *ma* poſitione longæ ſunt. Nam duplex poteſtatem habet duarum conſonantium, & *ſ* conſona pro duplici habetur: ſed vide ſecundam regulam ſpecialem de media ſyllaba.

¶ Etiam vocalis brevis dictionem finiens ante duas conſonantes nonnunquam producitur: ut

Et libella aliqua ſi ex parte claudicat hilum. Luer. 4.

Occulta ſpolia, & plures de pace triumphos. Juv. Sat. 8.

Nil opus eſt morte pro me, ſed amore, fidéque. Triſt. 5. lib. 1 5.

Officii cauſa pluribus eſſe dati. Pont. 1. l. 8.

Nulla fugæ ratio, nulla ſpes, omnia muta. Catu. Argon.

Pro ſegete ſpicas, pro grege ferre dapem. Tib. lib. 1. Eleg. 5.

Enclitica Conjunctio *que* ſæpiſſime : ut

Terrásque, tractúſq; maris, cœlúmque profundum. Ecl. 4.
Lappæque, tribuliq;, inimíq; nitentia culta. Georg. 1.
Tribuláque, traheæque, & inique pondere raſtri. Ibid.
Brontéſque, Steropéſque, & nudus membra Pyrachmon. Aeneid. 10.
Alchandrúmq;, Halimúmque, Noemonáque, Prytanimq;. Aeneid. 9.
Cœranon, Iphitidémq;, Alaſtoráque, Chroniáq; Met 13.

Hoc autem fit more Græcorum, qui vocalem brevem tam in fine dictionis, quàm alibi ante duas conſonantes producere ſolent : ut

Κίλλαν τε ζαθέην τε Τενέδου τε ἴφι ἀνάσσεις. Iliad. ά.
Δεινὴ δ' ἀλάγη γένετ' ἀργυρέοιο βιοῖο. Ibid.
Μαΐτι καλῶν ἀ πότνα μοι τὸ χρήσιμον εἶπας. Ibid.
Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα & ἄζας. Ibid.

Excipe.

Vocalis naturâ brevis ante mutam cum liquidâ *L* vel *R* in eadem dictione communis eſt : ut *patris volucris, Atlas locuples.*

Niſi in compoſitis, ubi prior vox in mutam deſinit, poſterior à liquida inchoatur : illic enim, tanquam voces eſſent ſeparatæ, fit poſitio : ut *ăbluo ŏbruo.*

Etiam liquida *N* poſt quaſdam conſonas in Græcis dictionibus, & *M* alicubi brevem vocalem præcedentem ancipitem facit : ut

Ad mandata Prŏgnes, & agit ſua vota ſub illis. Met. 6.

Hanc vocem Petronius Arbiter (quem Quintilianus & Macrobius citant) etiam corripuit.

Atque urbana Prŏgne quæ circum gramina fuſa.
& mutis quoque piſcibus
Donatura Cycni, ſi libeat, ſonum. Carm. 4. Od. 3.

Carmen eſt Glyconium cum Aſclepiadeo alternatum.

Quid refert? cornix non idcò ante cyenum. Auſ. Epiſt. 20.

Quæ

Quæ capta eſt alio nupta Lacæna Cycno. Mart. 9. Epigr. 106.
Biſſonis habitata viris, Polymneſtoris illic. Met. 13.
Vadit ad artificem diræ Polymneſtoræ cædis. Ibid.
Ecce inter primos Theræmnæo à ſanguine clauſi. Sil. lib. 8.
Delectat Marium ſi pernicioſus Ichneumon. Mar. l. 7. Ep. 86.
Movit Ajacem Telamone natum.
Forma captivæ dominum Tecmeſſæ. Carm. 2. Od. 4.

Diphthongus.

Secunda regula de omn.

II. Diphthongus longa eſt: ut *hēi, nēuter, aulæa.*

Sic *Maia Cœus*, &c.

Maotis tamen Triſt. 3. El. 12. propter ſequentem vocalem, primam corripit,

Longior antiquis viſa Maotis hyems,

Cùm aliàs producatur: ut

Regna Thoas habuit Maoside clarus in ora. Pont. 3. El. 3.
Quaque fretum torrens Maotidis egerit undas. Luc. 3.

Diphthongus in fine dictionis ſequente vocali interdum corripitur. Vid. Synalœphan omiſſam.

Præpoſitio *præ* in compoſitione ſemper brevis eſt ſequente vocali: ſed de ea vide primam regulam ſpecialem de prima.

Synæreſis.

Tertia regula de omn.

III. Synæreſis ſive Craſis * ſyllabam producit: ut *níl, cógo, obît, dêro,* & ſimilia.

Magnus

Magnus civis obĭt, & formidatus Othoni. Juv. Sat. 6.
Sic *Dum trepidant ĭt haſta Tago per tempus utrumque.* Æneid. 9.
Author abĭt operis, ſed tamen exſtat opus. Ovid. ad Liv.
Sceptra Palatini, ſedémque petĭt Euandri. Æneid. 9.

Ita enim legendum eſt: non ut vulgò habetur, *petivit:* quia diphthongus *Eu* neceſſariò producitur.
Difficiles aditus primos habet: haud mihi deero. Serm. 1. Sat. 9.
Verùm ubi vehementi magĭs eĭ commota metu mens. Lucret. lib. 3.
Vehemens & liquidus puröque ſimillimus amni. Hor. Ep. 2. lib. 2.
Per terras, amnes, atque oppida cooperuiſſe. Lucr. l. 5.
Aut nulla inter ſe duo ſint ex omnibus eadem. Luc. lib. 2.

* Vocalium ſcilicet: nam *i* & *u* in conſonas mutatæ non mutant quantitatem: ut in *abjete, tenvia* triſyllabis. Vide 9. & 10 in notis ad §. 1. ¶. 3.

§. 2. ¶. 2.

REGULÆ GENERALES DE PRIMA ET MEDIA TRES.

Vocalis ante Vocalem.

Prima Regula.

I. Vocalis ante vocalem brevis eſt ut *dĕus.*

Excipe.

Primò *E* inter duo *I* in genitivis & dativis quintæ declinationis producitur: ut *faciei (a)*

2. Penultima genitivorum ſecundam pronominis formam habentium communis eſt: ut

ut *unīus, illīus.* Sed in *alterĭus* semper est brevis, in *alīus* semper longa.

3. Prima in *fio* longa est, nisi sequanture & *r*; ut *fiĕrem.*

4. Vocativi propriorum, & genitivi primæ (*b*) distracti, penultimam producunt: ut *Caî, Pompeî, aulaî, aquaî.*

5. *Ohe* priorem syllabam habet (*c*) communem, *Eheu* verò longam.

6. Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus (*d*) subinde longa fit: ut (1) *Machāon, Pandīon, Brisēis. Latōis, Nerēius, Minōius,* & *Minōus:* (2) *Ilionēa, Neronēus,* (3) *Thalīa, magīa, Medēa, cithorēa,* & similia.

Sic *aër, Dēiphobe, Pīerides, herōis, Enyo,* (4) Sed (5) *platea, eborea,* & *conopeum* E purum variant.

(*a*) Lucretius illud *E* producit *I* non præcedente: ut

Tempore inane potest vacuum subsistere rēi. Lib. 2.
Nec jacere indumanus via quâ munita fidēi. Lib. 3.

(*b*) Vide Diæresin.

(*c*) *Ohe jam satis est, ohe libelle.* Ma. l. 4. ep. ult.

(*d*) Quædam enim voces Græcæ vocalem puram producunt, quædam corripiunt, quædam variant, ut in regulis & exemplis subnotatis liquet.

(1) Masculina in *aon* & *ion*, patronymica fœminina in *eïs* & *oïs*, ac possessiva in *eïus, oïus,* & *oûs*, primas terminationum vocales producunt: ut

Machāon, Amythāon, Didymāon, Lycāon, &c.
Amphīon, Arīon, Hyperīon, Ixīon, Methīon, Pandīon, &c.
Brisēis, Cadmēis, Chrysēis, Echinēis, Elēis, &c.

Laërtis,

Latōis, Deōis, Minōis, &c.
Nerēius, Priamēius, Semelēius, Elegēius, &c.
Minōius, Achelōius, Trōius, &c.
Minōiis, Argōiis, Eōiis, Herōiis, Inōiis, Lesbōiis, Sardōiis, &c.

Excipe in *aon* & *ion* crescentia per *o* longum: ut *Phăon, Deucalĭon*, &c.

In *eis Nereïs*, quæ penultimam etiam corripit: ut Met. 13.

Discedant, placidísque natant Nerēïdes undis. At Æneid. 5.

Nerĕïdum, Phorcíque chorus, Panopeáque virgo. & Mart. l. 4. E. 57.

Nympharum pariter Nerĕïdúmque domus.
Item Carm. lib. 3. Od. 8.

Neptunum & virides Nerĕïdum comas.

(2) Accusativi in *ea* à nominativis in *eus*, & possessiva in *eiis* E purum variant, modò communem, modò Ionicam dialectum sequentes: ut

Orphĕa, Salmonĕa, Ilionēa, Idomenēa, Capharēus.

Orpheáque in medio posuit sylvásque sequentes. Eclog. 3.

Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas. Æn. 6.

Ilionea petit dextra, levâque Serestum. Aen. 1.

Idomenea ducem desertáque littora Cretæ. Aen. 6.

Saxa triumphales fregere Capharea puppes. Propert. lib. 3. Et

Graia Capharea currere puppis aqua. Trist. 5. El. 8.

Sed hîc quæ producuntur, sæpe scribuntur per diphthougum *æ*: ut

Quæstor ab Icario Cynaræa littore Cypri, Lucan. l. 8.
Dicitur & *Cynareius.*

Corycia que coma, Cynareiáque germina, & altis.
Stat. 5. sylv.
& *Cynarēius.*

Verùm aut Persephone Cynarēius ibis Adonis. Aus. Epi. 33.

Hujus varietatis ratio est, quòd possessiva Græca in ειος Ionicè terminantur in εος: unde Latini, ad Græcorum

Græcorum imitationem, quædam per *eius*, *eus*, *ēus*, aut *ēus* penultimâ longâ ab εὺς terminatione communi; (vid. 3. reg.) quædam per *ĕus* penultimâ brevi ab εὺς terminatione Ionicâ ſcribunt.

Præterea Iones terminationem iſtam poëticè vertunt in ωὺς, undè Latini quædam etiam per *āus* antepenultimâ productâ: de quibus in prima regula.

(3) *I* & *E* vocales ex diphthongo ει longæ ſunt: ut *Dārīus*, *Sperchīus*, *Clīo*, *Phthīa*, *energīa*, *elegīa*, *Ionīa*, *magīa*: *Ænēus*, *Ilēus*, *Lagēus*, *cichorēa*, & *um*, *centaurēa* & *um*, *panacēa*, *Lycēum* vel *Lycēum*: *Chīus* adjectivum,

Conſulis & Chīo ſolvite vincla cado. Tibul. 2. l. 1.

Hujus generis ſunt pleraque fœminarum nomina in *ia* & *ea*: ut *Thalīa*, *Amphigenīa*, *Deïdamīa*, *Iphigenīa*, *Laodamīa*; *Caſſiopēa*, *Cytherēa*, *Deïopēa*, *Galatēa*, *Medēa*, *Panopēa*.

¶ Notandum hîc eſt Græcam diphthongum ει, Latine tam per *ei* & æ diphthongum, quàm *i* aut *e* longum ſcribi: ut *Calliopeia*, *Panopæa*. Vid. reg. 2.

Chiragra verò iſtud *I*, quamvis non purum, tantùm corripit: ut

Nodoſa corpus nobis prohibere chĭragra. Horat. Ep. 1.
Sed nil patrono porrigit, hæc chĭragra eſt. Mar. l. 1. Ep. 99.

(4) Denique vocales longæ & breves ante vocalem manent immutatæ. Ex ancipitibus item *a* & *i*: modò enim longæ ſunt, modò breves, eam in ſuis vocibus quantitatem obtinentes, quæ numeris Heroicis aptiſſima eſſet.

At Maſculina in *ius*, fœminina in *ia*, & neutra in *ium* unà cum poſſeſſivis in *ius* I purum (niſi veniat ex diphthongo ει) corripiunt: ut *Parthenius*, *Chios* ſubſt. *Roma laudatur Samos*, & *Chĭos*, & *Rhodus abſens*. Hor. Ep. 11. l. 1.

Academia, *Acedia*, *Arcadia*, *harmonia*, *Maria*, *naumachia*, *ſophia*, *ſymphonia*, *Gymnaſium*, *Elyſius*, *Nerēus*.

Nam

Nam multùm harmonia Veneris differre videntur, Lucret. lib. 4.
Exſultat Mariæ cùm prima affamina ſenſit, Juvenc. l. 1.
Do tibi naumachiam, tu das epigrammata nobis, Mar. lib. 1. ep. 6.
Florentis virides ſophiæ complectitur umbras, Virg. Ciris.
Ut gratas inter menſas ſymphonia diſcors, Horat. Art.

Aliquando tamen, quò nativus accentus ſervetur, producunt: ut

Angelus intacta cecinit properata Mariæ. Sedul. l. 2.
Sortiti ætherea coluerunt dogma ſophiæ. Prud. Symm.

Y verò ubique corripitur: ut *Hyades, Halcyones, Lybia, caryota*: niſi in *Enyo, Thyas, Cyanea.*

(5) *Ut mediam facias navali ponte platēam.* Auſon. urb. 7.
Diſpoſitum & latas nomen ſervare platēas. Idem urb. 9.
Illos qui in platĕa modò huc modò illuc. Cat. ad Aurel.
Puræ ſunt platĕæ nihil ut meditantibus obſtet. Hor. ep. 2. lib. 2.
Ad numerum motis pedibus duxere choreas. Met. 14.
Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt. Æneid. 6.
Ut teſtudĭneo tibi, Lentule, conopēo. Ju. Sat. 6.
Intérque ſigna turpe militaria
Sol aſpicit conopĕa. Epod. Od. 9.

De rivatio.

Secunda regula de pr. & med.

II. Derivativa Primitivorum quantitatem ſequuntur: ut *ănȳmus, ănȳmoſus, ănȳmare.*

Excipe

Excipe.

1. Pauca à brevibus deducta primam producunt:

Vox vōcis à *vŏco.*
Lex lēgis à *lĕgo.*
Rex rēgis & *rēgula* à *rĕgo.*
Tēgula à *tĕgo.*
Sedes à *sĕdeo.*
Jūnior à *jŭvenis.*
Māsero à *Măcer.*
Stīpendium à *stĭpe.*
Strāturus à *strātum.*
Lāterna à *lăteo.*

Regina etiam primam producit: sed deducitur à *rege*, ut *heroina* ab *herôe*,

Straturus & composita quæ *A* servant: ut *constrāturus, prostrāturus, obstrāturus, exstrāturus*, ipsum *A* producunt.

Hinc acies strātura ducum erit, Cæsarne senatus. Lucan. lib. 2.

Quæ sic orsa prior, spes nè obstrātura Pelasgis. Thebaid. 7.

Constrātura fuit Megalensis purpura centum. Mart. 10. ep. 41.

Ergò ubi concipiunt quantis sit cladibus urbi
Constrātura fides superum. Lucan. lib 2.

Quæ *A* in *I* mutant, retinent quantitatem supini: ut *prostrātūrus, restrātūrus, instrātūrus.* Lucr. l. 2.

2 Pauca à longis deducta primam corripiunt.

Dux dŭcis à *dūco.*
Dŭcax, & in [a] *ăcus* desinentia à *dūco.*
Fŭdes à *fūdo.*
Sŏpor à *sōpio.*
Nŏto, as, à *nōtus.*
Năto, as, à *nātus.*
Văricosus à *vārix.*
ŏdium ab *ōdi.*
Lŭcerna à *lūceo.*

a *Ut maledicus, cunsidicus, &c.*

Desiderativa penultimam corripiunt à participiis longis: ut *Esŭrit* ab *Esūrus.* Sic *parturio, nupturio, cœnaturio,*

naturio, dormiturio, micturio, ſcalpturio, &c.

Motor, motio, motus, mobilis, primâ longâ, & *ſtator ſtatio, ſtatus, ſtabilis*, primâ brevi, ſequuntur quantitatem ſupinorum unde derivantur. Quare non ſunt excipienda, ut quidam docent, quòd ſcilicet prima in *movere* brevis eſt, in *ſtare* longa.

¶ Crebrò fit ut, literâ aliquâ mutatâ, mutetur & quantitas: veluti *fomes* & *fomentum*, primâ longâ, à *foveo* brevi: ſic *jucundus* à *juvo*, *humanus* ab *homo*: Sed *poſui, genui, fragor*, & *fragilis*, brevia ſunt; à *pono, gigno, frango*, longis derivata.

Compoſitio.

Tertia regula de pr. & med.

III. Compoſita ſimplicium quantitatem ſequuntur: ut *ănȳmare, exănȳmare.*

Proinde quanta ſit prima ſyllaba vocis ſimplicis diſyllabæ, per accentum in compoſita oſtenditur: ut *impūrus pūrus, verſicŏlor cŏlor.*

Excipe.

1. Primam ſimplicium longam corripiunt *nănŭba, pronŭba* à *nūbo*; *dejĕro, pejĕro* à *juro*(*a*) *Connubium* commune reperitur.

2. Primam ſimplicium brevem producunt (*b*)*ambītus* ab *ītus* ad differentiam nominis: *īdem* maſculinum ab *is*: nam *ĭdem* neutrum priorem corripit.

3 *Utĭque sĭquidem, vidēſis*, & *valĕdico*, ultimam ſimplicium longam corripiunt.

Nec ſuperare queunt motus utique exitialis. Lucret. 2.
Obtundunt ſiquidem curarum pondera ſenſus. Gal. El. 5.
Auricula ſi vidēſis nè majorum tibi forte. Perſ. Sat. 1.

Idque

Idque quod ignoti faciunt valedicere ſaltem. Triſt. 1. El. 7.

4 *Quandōque, ubīque, & * ibīdem,* vltimam ſimplicium communem tantùm producunt: *quandŏquidem & ubĭvis* corripiunt: at *ubicunque* ancipitem ſimplicis quantitatem ſervat: ut

Clamat iò matres, audue ubĭcunque Latinæ. Aen. 7.
Servus ubĭcunque eſt, uxi mea gaudia ſervo, Met. 7.

* *Ibidem* apud veteres, Lucretium, Virgilium, &c. tantùm producitur: Mamertus tamen ex natura ſimplicis corripuit.

Cognoſces ibidem, nè pergas tradere fatis.

(a) Adde *cognĭtum* & *agnĭtum* à *nōtum.*

(b) *Fuſſit & ambitæ circundare littora terræ,* Met. 1.
Cumque ſuo demens expellitur ambitus auro. Clau. coſſ. Ho.

Appendix ad §. 2. ¶ 2.

TRIBUS HISCE REGULIS SEQUENTES DUAS ANNUMERES.

Vocalis ante Q.

Quarta regula de pr. & med.

IV. Vocalis ante Q, niſi per aliam regulam producatur, brevis eſt: ut *nĕque, nĕ quæ, l'ĭqueo,* &c.

At *liquor* verbum producitur. Unde, *liquens, liquidus* & *liquor* nomen, ab utrovis derivata, variantur: ut

——*Aut cùm liquentia mella.* Aeneid. 1.
Principio cœlum, & terras, campoſq; l'ĭquentes. Aen. 6.
Craſſáque conveniunt l'ĭquidis, & l'ĭquida craſſis. Lucret. lib. 4.
Pondus uti ſaxis, calor ignibus, l'ĭquor aquaï. Idem. l. 1.
——*gelidas potitura l'ĭquores.* Met. 6.

Li-

Liqueſco etiam apud Ovidium producitur: ut
Sic mea perpetuis liqueſcunt pectora curis.
Sed *liquo, liquefacio*, & *liqueſio* ſunt regularia.

Nam *aquus iniquus, antiquus obliquus, quaque nēquaquam, utrōbique alībqui*, & compoſita à *ne* adv. prohibendi, ut *nēquis, nēquando, nēquam, nēquitia, nēquaquam, nēquicquam*, & ſimilia, per alias regulas produci liquet.

Sequana & *Liquetius* [fluvii] producuntur: ſed illud fieri poteſt, quia Propria. Vide V. regulam.

Nēqueo componi dicitur non à *ne*, ſed à *nec*, ut item reliqua *ne* corripientia, *nēfas, nēfaſtus, nēfarius, nēfandus*, &c.

Variatio Propriorum.

Quinta regula de pr. & med.

V. Primam & mediam in nominibus propriis, niſi natura ſyllabæ repugnet, poëtæ ſæpiùs variant; eam nimirùm quantitatem, quæ numeris ſuis facillimè quadraret, uſurpantes: ut Claud. de raptu Proſerp. lib. 3.

Lucus erat propè flumen Acin quod candida præfert.
Ācis. Faſt. l. 4.
Præterit & ripas herbifer Aci tuas.
Batāvus. Sil. l. 3,
Jam puer auricomo perfomidate Batavo.
Batăvus. Luc. l. 1.
Vangiones, Batavíq; truces, quos arte recurvo.
Bīthyni. Clau. Eut. 2.
Proxima Bithynos ſolem quæ condit, Jonas.
Thyni Thraces erant, quæ nunc Bithynia fertur. Ibid.
Nè Cibyratica, nè Bithyna negotia perdas. Hor. Ep. 6 l. 1.
Bīthyni. Catull. ad Sirmion.
Vixi mi ipſe credens Thyniam Bithynóſque.
Quanquam & Cappadoces faciant equitéſque Bithyni.
Ju. Sat. 7.

Būſīris

Būſīris. Met. 9.
Buſirim domui & ſævóque alimenta parenti.
Luctibus immites cuiùs Buſiridis aras. Thebaid. 12.
Bŭſīris. Ibid.
Non trucibus monſtris Buſirim infandúmque dediſti.
Cācus. Faſt. 1.
Cacus Aventinæ timor atque infamia ſylvæ.
Cācus. Met. 9.
Hic Cacus horrendum Tyberino in gurgite monſtrum.
Cybēle. Æn. 3.
Huic mater cultrix Cybele, Corybantiáque æra.
Cybēle. Æn. 10.
Occurrit comitum: Nymphæ quas alma Cybele.
Dĭana. Æn. 3.
Conſiliterant, ſylva alta Jovis lucíſque Diana.
Dīana. Æn. 1.
Exercet Diana choros, quam mille ſequuntæ.
Dianam teneræ dicite virgines. Carm. lib. 1. Od. 21.
Fīdenæ. Horat. epiſt. 11. l. 1.
Scis Lebedus quam ſit Gabiis deſertior atque
Fidenis vicus.
Fĭdenæ. Æn. 6.
Hi tibi Nomentum Gabios urbémque Fidenam.
Grādivus. Æn. 3.
Gradivúmque patrem Geticis qui præſidet arvis.
Urbis, & invicti genitor Gradive Quirini. Met. 15.
Grădivus. Met. 6.
Et genus à mīgno ducentem fortè Gradivo.
Gyges. Æn. 9.
Principio Phalarim, & ſucciſo poplite Gygen.
Gyges. Triſt. 4. l. 6.
Centimanúmque Gygem, ſemibovémque virum.
Hymen. Heriod. 6.
At mihi nec Juno, nec Hymen, ſed triſtis Erynnis.
Hymen. Catul. Car. nup.
Hymen ô Hymenæe, Hymenades ô Hymenæe.
Lycas. Æn. 10.
Indè Lycam ferit, exſectum jam matre perempta:

Lycas

Lycas. Ibid.

Protinus Antheum & Lycam prima agmina Turni.

Mæotis. Lucan 3.

Quaque fretum torrens Mæotidis egerit undas.

Reſponſis horrent druum & Mæotica tellus. Aen.6.

Mæotis. Triſt.3.Eleg.12.

Longior antiquis viſa Mæotis hyems.

Malĕa. Aen.5.

Ionióque mari, Maleæque ſequacibus undis.

Malēa. Eleg.2.16.

Nec timeam veſtros curva Malea ſinus.

Orion Orionis, Græcē ὠρίων ὠρίωνος, primam & tertiam naturaliter producunt, poëtæ tamen communes faciunt.

ōriŏnis. Lucan.9.

Teĕle tulit cœlo vĕcti decus Orionis.

Armatúmque auro circumſpicit Oriona. Aen.3.

ōriŏnis. Met. 13.

Diverſáſque urbes, nitidúmque Orionis enſem.

ōriŏnis. Ibidem.

Ecce facit mĕdiis natas ab Orione Thebis.

ōriōn. Aen.1.

Sævus ubi Orion hybernis conditur undis.

ŏrion. Aen.1.

Cum ſubitò aſſurgens fluctu nimboſus Orion.

Pāchinus. Aen 3.

Præſtat Trinacrii metas luſtrare Pachini.

Læva Pachine tibi Lilybæo crura premuntur. Met.5

Pāchinus. Met.13.

E quibus imbriferos verſa eſt Pachinus ad Auſtros.

Pēlion. Met.1.

Fulmine & excuſſit ſubjectum Pelion Oſſæ.

Pĕlion. Sil.l.3.

Oſſáque cum Pelio cúmque Hæmo ceſſerit Othrys.

Porsĕna. Epod. Od.16.

Minacis aut Etruſca Porſenæ manus.

Hanc ſpectare manum Porſena non potuit. Mart.l.1. Epig.22.

Por

Porsēnna. Æn. 8.
Nec non Tarquinium ejectum Porsenna jubebat.
Prŏserpina. Geor. 1.
Nec repetita sequi curat Proserpina matrem.
Prŏserpina. Sen. Herc. fur. Act. 2.
Vidisti Siculæ regna Proserpinæ.
Pyrene. Tib. 1.
Non sanè est tibi partus honos per bella, Pyrene.
Pyrenæus. Luc. 14.
Jámque Pyrenæa quas nunquam solvere Titan.
Pyrene.
Pyrène celsa nimbosi verticis arce
Divisos Celtis alte prospectat Iberos, Sil. lib. 3.
Pyrenæus. Clau. bel. Get.
Trans freta, trans Gallos, Pyrenæúmque cucurrit.
Rhēa. Aen. 7.
Collis Aventini sylva quem Rhea sacerdos.
Rhĕa. Fast. 4.
Sæpe Rhea quæsta est toties facunda nec unquam.
Rhŏdius. Met. 7.
Phœbeámque Rhodon, & Jalisios Telchinas.
Rhōdus. Luc.
Rhodus Carpathium in pelagus se inclinat apertum.
Serāpin. Mart l. 9. Epig. 30.
Vincebant nec quæ turba Serapin amat.
Serăpin. Idem.
Isæum Serapin, Nilus veneratur Osirim.
Sȳchæus. Aen. 1.
Huic conjux Sichæus erat ditissimus agri.
Sȳchæus. Ibid.
Quos inter medius venit furor ille Sichæus.
Sidōnius. Aen. 1.
Obstupuit primo aspectu Sidonia Dido.
Sidŏnius. Aen. 4.
Sidonium picto chlamydem circundata limbo.
Tyros. Aeneid. 4.
Carthago, aut antiqua Tyros, flammæque furentes.
Et Phœnissa Tyros quarum nunc insula nulla est. Met. 15

Tyros

Tyros. Met. 3.
A Tyro hac profugos poſuiſtis ſede Penates.
Vaticanas. Juven. Sat. 6.
Et Vaticano fragiles de monte patellas.
Vaticanus. Carm. 1. Od. 10.
Redderet laudes tibi Vaticani
montis imago.

Similiter hîc & vocibus cognatis eandem quantitatem tribuere negligunt: ut,

ăſia. Æn. 3.
Poſtquam res Aſiæ Priamíq; evertere gentem.
āſius. Geor. 4.
Atque Ephire, atque Opis, atque Aſia Dēlopea.
Dant per colla modos, ſonat amnis, & Aſia longè
Pulſa palus: Æneid. 7.
Brĭtanni. Eclog. 1.
Et penitus toto diviſos orbe Britannos.
Brĭtones. Juven. Sat. 15.
Quà nec terribiles Cimbri, nec Britones unquam.
ītalia. Æn. 7.
Tutari Italiam, detrudere finibus hoſtem.
ītalis. Æn. 11.
Italides quas ipſa decus ſibi dia Camilla.
ītalicus. Met. 13.
Græia quis Italicis author poſuiſſet in oris:
ītalus. Æn. 3.
Et ſæpe Heſperiam ſæpe Itala regna vocare:
ītalus. Æn. 1.
Saxa vocant Itali medijs quæ in fluctibus aras.
Prodimur, atq; Italis longè dijungimur oris. Ibidem:
Lāvinum. Æneid. 1.
Fata tibi cernes urbem & promiſſa Lavini.
Mœnia. Æneid. 1.
Lāvinius. Æneid. 4:
Nec prolem Auſoniam, & Lavinia reſpicit arva:
Prĭamus. Heroid. 1.
Vix Priamus tanti totâque Troja fuit.
Prĭamides. Heroid. 15.

Hæc

Hanc tibi Priamides mitto Ledæa salutem.
Sĭcănia. Æneid. 1.
At freta Sicaniæ saltèm sedésque paratas.
Sĭcănius. Æneid. 3.
Sicania prætensa sinu jacet insula contrá.
Sĭcănus. Sil. 14.
Cætera Elisæis aderit gens Sicana voris.
Sĭcānus. Ibidem.
Vomere verterunt primùm nova rura Sicano.
Sic tibi cùm fluctus subter labere Sicanos. Eclog. 10.
Undique conveniunt Teucri mistíq; Sicani. Æneid. 5.
Sĭcŭlus. Eclog. 2.
Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.
Sĭcelis. Eclog. 4.
Sicelides musæ paulò majora canamus.
Quid mihi cum Lesbo? Sicelis esse volo. Heroid. 21.
Tybris utique primum producit: ut Aeneid. 8.
Tybris.
Tum reges, asperque immani corpore Tybris:
A quo post Itali fluvium cognomine Tybrin.
At *Tyberis* corripit: ut
Tyberis. Geo. 1.
Quà Tuscum Tyberim & Romana palatia servas.
Tyberinus. Aen. 10.
Interea gennor Tyberini ad fluminis undam.

Istis obiter observatis, cætera diligentiæ tuæ relinquo.

Hanc libertatem recentiores etiam, veteres imitati, sibi vendicant: ut

ădam. Aus. Edyl. 1.
Deceptum miseratus Adam quem capta venenis.
ādam. Prud. Enchirid.
Tinxit et innocuum maculis sordentibus Adam.
ăbel. Prud. Periſt.
Deo offerendum sancti Abelis ferculo.
ābel. Idem Enchirid.
Ruſticus invidia pastorem sternit: in Abel.
Jācobus. Buchan. Psal. 2.

Utque bonus dubiis Jacobum ad ſydera rebus.
Jăcobus. Pſal. 135.
Quippe Jacobum ultrò legit; lectúmq; dicavit.
ŏgus. Idem Ibid.
Quique Baſana Ogus magna ditione tenebat.
ŏgus. Pſal. 136.
Stravit Ogum magno fidentem corpore fruſtrà.

§. 2. ¶. 3.

REGULÆ SPECIALES DE PRIMA TRES.

Præpoſitio.

Prima Regula.

I. Præpoſitio in compoſitione ſuam retinet quantitatem, ut *trāduco*: ni poſitio vetet, ut *ādde*, *rējicio*; aut vocalis ante vocalem, ut *dĕhiſcens*, *præſtius*.

Quantitas præpoſitionum, etiam earum quæ nunquam extra compoſitionem reperiuntur, (quales ſunt *am*, *di*, *dis*, *re*, *ſe*, *con*,) communibus omnium vocum regulis cognoſcenda eſt. Siquidem *am*, ac *dis*, ſemper producuntur poſitione: & *con* etiam, niſi ſequente vocali, vel ſuum *N* amittat, ut *coacervo*; (tum enim corripitur vocali ante vocalem) vel illud *N* mutet in *M*, ut *comedo*: tum autem corripitur, quia *M* finale priſcis breve erat, quod etiamnum apparet in compoſitis: ut *circumago circumeo*: *di* producitur quia deſinit in *I*: *ſe* item quia monoſyllabum in *E*: *re* verò breve excipitur.

Excipe.

1 Di corripitur in *dĭrimo* & *dĭſſertus*.

2 *Pro* corripitur in *prŏcella*, *prŏfari prŏfiteor*, *prŏfugio prŏficiſcor*, *prŏnepos prŏneptis*, *prŏfanus*, *prŏfeſtus*, *prŏfundus prŏfecto*.

3 *Procuro*,

3 *Procuro, profundo, propello, propulſo,* a *propago* primam ſyllabam habent ancipitem.

a *Nomen & verbum.*

Propago nomen propriè ſumitur pro vite vetula, vel pro palmite quæ ex illâ b propagatur: unde tranſfertur ad ſignificandum genus & ſtirpem, aut etiam prolem & progeniem quæ indè naſcitur. In priori ſenſu Virgilius bis produxit.

b *De propagandi ratione, vide Plin. lib. 17. c. 17. Rami inſerobem depreſſi terrâ obruuntur, poſt biennium imputantur, & ſequenti anno transferuntur.*

Sed truncis oleæ meliùs propagine vites. Georg. 2.
Sylvarúmque aliæ preſſos propagmis arcus. Ibidem.

In poſteriori bis item corripuit.

Eſſe ſinent: nimium vobis Romana prŏpago. Aen. 6.
Sit Romana potens Itala virtute prŏpago. Aen. 12.

Unde quidam colligunt vocem hanc propriè ſumptam primam producere, Metaphoricè verò eandem corripere debere: *Propago* tamen verbum etiam in tranſlata ſignificatione primam variat.

Ut prŏpaganda poſſint producere ſæcla. Lucret. lib. 5.
Nec poſſe prŏpagando procudere prolem. Ibidem.

Videtur itaque mihi Virgilius in hac varietate nihil aliud voluiſſe, quàm primam in nomine communem facere, ut Lucretius fecerat in verbo: hîc autem corripuit, illic produxit, carminis ratione, non ſignificationis diverſitate, id poſtulante; Neque enim tropus quantitatem mutare ſolet. Sed ſequere tuum judicium.

In *probo, probus, probrum, proprius, procax, procus, procul, procerus, propè, propero, propinquus proterus,* (quæ primam corripiunt) *pro* præpoſitio non eſt cenſenda: *Probrum* & *proprius* primam quoque producunt: verùm id ſit non naturâ, ſed ratione mutæ ſequentis cum liquida.

Pro præpoſitio Græca brevis eſt, quia ſcribitur per

Omicron: ut in *prŏpheta, prŏpino, prŏpola, prŏpontis, prŏlogus, Prŏmetheus, &c.*

Re in *refert* impersonali producitur: ut

Quid tamen hoc refert, ſi ſe pro claſſe Pelaſga
Arma tulisſe rĕfert? ſed ex *re* nomine, non præpoſitione, ut hoc poſterius, componi dicunt Grammatici.

Diſſyllaba præterita & ſupina.

Secunda regula de pr.

II. Præterita & Supina Diſſyllaba priorem producunt: ut. *mōvi mōtum.*

Excipe.

Præterita ſex *bĭbi, fĭdi, dĕdi, ſcĭdi, ſtĕti, tŭli*; & decem ſupina, *quĭtum ſĭtum, lĭtum ĭtum, rŭtum rătum, dătum sătum, ſtătum* & *cĭtum* à [a] *cieo cis*, corripiunt primam.

[a] Nam *citum* à *cio cis* priorem habet longam.

Geminata præterita.

Tertia regula de pr.

III. Præterita primam geminantia primam corripiunt: ut *pŭpugi tĕtendi, cĕcidi, cĕcĭdi.*

§. 2. ¶. 4.

REGULÆ SPECIALES DE MEDIA TRES.

Accentus.

Prima regula.

I. Accentus in hyperdiſſyllabis oſtendit quantitatem penultimæ: ut *dŏminus, humānus.*

Nam

Nam si antepenultima acuatur, penultima corripitur: ut *dómĭnus*, *sánguĭnis*, *légĕre*. Si penultima acuatur, eadem producitur: ut *humānus*, *virtūtis*, *amāre*.

Composita à *dare* quæ primæ sunt conjugationis, analogum accentum & quantitatem non servant, quia verbum simplex *A* corripit ubique: ut *dăre circundăre*, *dăbis pressúndăbis*. Cùm cæteroqui primæ conjugationis characteristica, ut etiam secundæ & quartæ, perpetuò producatur: ut *stāre*, *flēre*, *scīre*.

Adjectiva in *inus* penultimam acuunt: unde apparet eandem produci: ut *matutínus*. Præter *diútĭnus prístĭnus*, *crástĭnus peréndĭnus*, *hornótĭnus*, *seróĭnus*; & materialia, ut *fágĭnus oleágĭnus*, *crystállĭnus adamántĭnus*, *cóccĭnus carbásĭnus*. Adjectiva in *osus*, præterita in *vi*, & eorum supina, penultimam acuunt: ut *animósus*, *petívi*, *petítum*.

Plurium aliquando in eadem dictione syllabarum quantitates per accentum cognosci possunt: ut in *penĕtrābĭlis* trium; *bi* quia hîc est penultima, *tra* quia penultima est in *penetrábam*, & *ne* quia in *penetro*: in *collŏcūtĭōnĭbus* quinque: ut enim *ni* hîc est penultima, sic *o* in *collocutiónis*, *ti* in *collocútio*, (quæ etiam brevis est per primam regulam de primâ & mediâ) *cu* in *collocútum*, & *lo* in *colloquor*.

Excipe.

1. Composita à *facio A* vocalem brevem in prosa acuunt: ut *benefácis*. *frigefácit*.

2. Syllabæ *rímus* & *rítis* futuri conjunctivi, quę in prosa acuunt penultimam, in metro eandem communem habent.

Hujus generis sunt genitivi secundam pronominis formam habentes: de quibus suprá.

Pituíta etiam, *phrenésis*, *platéa*, *choréa*, & *canopéum*, penultimam acutam variant.

Præcipuè sanus nisi cùm pĭtuĭta molesta est. Horat. Epist. 1. lib. 1.

Dulcia se in bilem vertent, stomachóque tumultum
Lenta feret pĭtuīta ——— Idem Sat. 2. lib. 2:
Mucúsque & mala pituita nasi. Catull. ad Furium.

Persius contrà pen. corripit: sed tum Catullum sequutus primam producit.

Somnia pr̄tuĭta qui purgatissima mittunt. Sat. 2. Sic
Quum furor haud dubius, quum sit manifesta phrenēsis. Juv. Sat. 14.
Declamas in febre Mathon hanc esse phrenēsin. Mart. lib. 4. Epig. 81.
Ex vitio cerebri phrenĕsis furiosa movetur: Seren.

De tribus reliquis vide primam regulam de prima & media cum annotationibus ad eandem:

Composita ex vocibus numeri.

Secunda regula de med.

II. Composita ex vocibus numeri, quarum prior paulùm mutata in *I* desinit, eandem *I* mediam corripiunt; ut *causĭdicus*, *multĭplico*. (1)

His annumerantur composita à *semi* & *sesqui*: ut *semĭvir*, *sesquĭpes*. Et quæ à numeralibus componuntur: ut *bĭceps*, *trĭformis*, *quadrĭremis*. Etiam sequente *I* consonâ: ut (2) *bĭjugus*, *quadrĭjugus*, & *is*. Præter (3) *quotidiè*, (4) *biduum*, & *triduum*, quæ sunt communia.

Huc etiam spectant composita cum *lentus* & *bundus*, quæ vocales hasce particulas præcedentes corripiunt: ut *opŭlentus*, *fremĕbundus*. (5)

At *A* ante *bundus* producitur: ut *errābundus*, *sudābundus*.

(1) Sic

(1) Sic *munĭficus, munĭceps, armĭger, frugĭfer, altĭtonans, arcĭtenens, cornĭpes, tubĭcen, calĭcola, parĭcida, amplĭfico, signĭfico*, & similia. Ausonius tamen licenter producit *matricida*: quòd ea vox non aliter metrum suum ingrederetur.

Matricida Nero proprii vim pertulit ensis. De 12. Cæsarib.

Pro qua voce Josephus Scaliger. *matrĭ que cida* per Tmesin legit.

Genitivus *quantivis* producitur: sed hîc nulla est mutatio, quia fit ex genitivo *quanti*.

Scītices & *vīcet* producuntur: sed non componuntur ex vocibus numeri.

Tibîcen, bîgæ, quadrîgæ, producuntur per Crasin.

Item *meridies*, ut enim à *tibia* fit *tibicen*, & contractè *tibîcen*; ita à *medius* fit *medidies*, & (D versò in R) contractè *meridies*, ut Etymologis placet.

Inter tepentes post meridiem buxos. Mart. l. 3. Epig. 20.

Prīdie etiam & *postrīdie* longa sunt: sed in illis quoque quædam est Synæresis, pluribus syllabis in unam contractis: componuntur enim ex *priori die* & *posteriori*.

(2) *Martis equi bĭjuges, & magni currus Achillis.* Georg. 3.

Centum quadrĭjugos agitabo ad flumina currus. Ibid.

Turrigeræque urbes bĭjugíq; ad frena leones. Aeneid. 10.

Quadrĭjuges in equos, adversáq; pectora tendit. Ibid.

(3) *Levis dropax tu quŏ trīduno.* Mart. lib. 10. Epig. 65.

Quŏtrīdiana vesice nauseam nummis. Mart. lib. 10. Epig. 37.

Conjugis in culpa flagravit quŏ trīduo. Cat. ad Mal.

(4) *Biduum* & *triduum* communia censentur, quòd cùm sint naturâ brevia, apud Terentium ubiq; producantur: ut,

Non hercle, aut si adeò bīdui est aut trīdui. And. Act. 2.

Ego impetrare nequeo hoc abs te bīduum. Eun. Act. 2.

Imò & Martialis producit *triduum*: ut

Si totus tibi trīduo legatur. Lib. 2. Ep. 6.

(5) Sic *gracŭlentus, ſanguinŏlentus, vinŏlentus, viŏlentus, eſcŭlentus, fraudŭlentus, lucŭlentus, lutŭlentus, pulverŭlentus*, &c. Item *gemĕbundus, tremĕbundus, morĭbundus, pudŏbundus, querĭbundus*, &c. Quamvis Mantuanus metri gratiâ licenter dixerit,

———*quem virŭlenta Megæra*
Vincere cum toto non evaluiſſet Averno.

Compoſita à facio.

Tertia regula de med.

III. Compoſita ex facio aut *fio*, & voce numeri quæ paulùm mutata in *E* deſinit, ipſam *E* mediam communem habent: ut *tepefacio, liquefio.*

Alta tepĕfecit permiſta flumina cæde. Cat lib. 1. Arg.
Frigida deſerto tepĕfecit membra cubili. Idem ad Mal.
Thura liquĕfaciunt, inductâque cornibus auro. Met. 7.
Sic mea perpetuis liquĕfiunt pectora curis. Pont. 1. l. 2.
Conſtet an immenſum patĕfiat ad uſque profundum. Lucret. lib. 1.
Atque patĕfecit quas ante obſederat æther. Idem 4.
Cauſa patĕfiet quæ ferri pelliciat vim. Idem 6.
Pruſinus in ſpeculum decor excitat & putrĕfactus. Prud. Apoth.
Et tamen hæc cùm ſint quaſi putrĕfacta per imbres. Lucret. 2.

Licèt Virgilius omninò corripiat: ut

Cogit hyems, eadémq; calor liquĕfacta remittit. Geo. 4.
Ibat & ingenti motu ſtupĕfactus aquarum. Ibidem.
Laxat claustra Simon: illos patĕfactus ad auras. Aen. 2.
Multa gemens, magnóq; animũ labĕfactus amore. Aen. 4.
Fuſus humi viridéſq; ſuper madĕfecerat herbas. Aen. 5.
Sanguine ſingultantem atro patĕfacta cruore. Aen. 9.
Annuit, & totum nutu tremĕfecit Olympum. Ibidem.
Subjecit rubor, & calĕfacta per ora cucurrit. Aen. 12.

§. 2.

§. 2. ¶ 5.

REGULÆ SPECIALES DE ULTIMA TRES.

Prima regula.

I. In *A I V, C N, As Es Os*, Finita producuntur.

Excipe.

Corripiuntur.

in *A*
1. *ită, quiă,* (1) *etiã* (2)
2. omnes (3) caſus præter vocativos à Græcis in *as*, & ablativos primæ : ut *ô Thomã*, ab *hac musã*.

Sed (4) numeralia in *ginta* ſunt communia : ut *trigința*.

in *I*
1. *niſi,* (5) *quaſi,* (6) *ſicuti.* (7)
2. (8) dativi & vocativi Græcorum : ut *huic Palladĭ, ô Amaryllĭ*.

Sed *mihi, tibi, ſibi, ubi, ibi,* ſunt communia.

In *C lăc, nĕc, donĕc.* Sed (9) *fac*, & pronomen *hic* & neutrum *hoc*, modò non ſit ablativi caſûs, ſunt communia.

in *N*
1. *ăn, forsăn, forſităn, tamĕn,* cum compoſitis *attamĕn, veruntamĕn, in* cum compoſitis *exĭn, ſubĭn, deĭn, proĭn*, & voces illæ quæ Apocopen patiuntur, *mĕn', vidĕn'*, &c. (10)
2. Accuſat. in *an* à nominat. in *a* : ut *Iphigeniăn.* (11)
3. Recti in *en* creſcentes per *I* breve, ut *Carmĕn.*
4. Accuſativi in *in* & *yn* : ut *Alexĭn, Itys*
5. Græca in *on* per Omicron : ut nominat. *Iliŏn*, Accuſ. *Caucasŏn.*

in *As*
1. Græci recti creſcentes per *ados*, ut (12) *Pallăs*.
2. Græci accuſativi plurales quintæ declinationis, ut *crateräs*, *heräs*.

in *Es*
1. *penĕs*, & *ĕs* cum comp. ut *poĕs*, *prodĕs*.
2. recti per *I* vel *E* breve creſcentes, ut *milĕs*, (13) *prapĕs*: præter *ariēs*, *abiēs*, *pariēs* *cerēs*, & (14) *pēs*, cum compoſitis, ut *ſonipēs*, *quadrupēs*.
3. Græca neutra, & nominativi plurales, ut (15) *hippomanĕs*, *Cycloptĕs*,

in *Os*
1. *compŏs*, *impŏs*, & *ŏs oſſis*.
2. Græca per Omicron, ut nom. *Chaŏs*, genit. *Palladŏs*.

(1) *Ferret ad aurigera caput arboris, eiâ per ipſum.* Valer. lib. 8.

Eya Dei laudes Solymæa pangite turres. Buch. Pſal. 147.

(2) Deſpauterius & Aldus addunt *Putà*, cùm provideliçet ponitur, citato hoc verſu.

Hoc putâ non juſtum eſt, illud male, rectius illud. Perſ. Sat. 4.

Sed plerique codices, etiam quæ Aldinæ editionis ſunt, pro *putà* legunt *puto*.

Et *poſtea* apud Ovidium ſemper corripitur: ut

Poſtea mirabar cur non ſinè litibus eſſent. Faſt. 1.
Poſtea præteriti tumulis redduntur honores. Faſt. 2.

Sed diviſis vocibus legendum contendunt *poſt ea*.

Nam compoſita ſimilia, *antea*, *interea*, *præterea*, *propterea*, ſemper producuntur: ut

Ubi iſte poſt phaſelus antea fuit. Cat. Carm. 4.

Poſteaquam tamen decompoſitum à *poſtea* corripitur

Poſteaquam rurſus ſpeculatrix arva patere. Victor.

Etiam *contrà* correptum legitur: ut

Ne fortè hæc per ſe cogant nos contrà fateri Lucret. l. 1.
Contrà jacet Cancer paulam divitus in alvum. Manil. 2

Sed licenter hoc fieri videtur, cùm aliàs ubiq; producatur: etiam apud ipſum Lucretium: ut

A

At contrà gravius plus in se corporis esse. Lucret. 1:
Unde Aldus pro priori versu legit,
Ne contra hæc per se cogant nos forte fateri. Et Lamb.
Ne forte hæc per se cogant nos esse fateri.

(3) Quidam nominativi propriorum Græcorum, Græcorum more, interdum producuntur: ut
Dat Nemea comites & quas in prælia vires. Theb. 4.
Quos Pylos, & dubiis Maleâ vitata carinis. Ibid.
Non Tegeâ, non ipsa dea vocat alite fœlix. Ibid.
Mittit Hypermnestrâ de tot modò fratribus uni. Heroid. 14.
Implebit Mariâ, Christum paries sacra virgo. Prud. Enchir.

(4) Sunt qui numeralia in *ginta* tantùm produci dicunt: sed leguntur etiam brevia: ut
Mutua quòd nobis ter quinquagintâ dedisti. Mart. 3. ep. 40.
Sexagintâ teras cùm limina mane senator. Mart. 12. ep. 26.
Nonagintâ dies sine te, charissime, traxi. Auf. ep. 5.
Hoc aiunt: vix sex & quadragintâ per annos. Juvenc. lib. 2.
Ter triginta quadrum partes per sydera reddunt. Manil. 2.

(5) Lucretius produxit *quasi*: ut
Et devicta quasi cogatur ferre patique. Lucret. 2.
Sed non sine poëtica licentia. Nam aliàs corripitur: ut
Et quasi longinquo fluere omnia cernimus ævo. Ibid.
Et quasi cursores vitaï lampada tradunt. Ibid

(6) *Sicuti quadrupedum cùm primis esse videmus.* Lucret. 2.

(7) Adde *cui* disyllabum.
Collatus cuĭ gallus est Priapus. Mart. 11. ep. 73.
Et credit cuĭ Posthumilla dives. Mart. 12. ep. 49.

(8) Dativi Græcorum quintæ declinationis (sicut etiam nominativi plurales) interdum producuntur; nempe

nempe formam ſequentes tertiæ Latinorum, juxta quam etiam inflecti ſolent: ut

Ut rapiat Paridi, quam Paris antè ſibi. Heroid. 13.
Mæonidēs (agnorat enim) conſiſtite dixit. Met. 5.

At nomina tertiæ Lat. quæ Græcè erant primæ, dativum, tanquam Latina, omnino producunt; ut *Oreſtī, Euripedī, Pyladī.*

(6) *Hos ſac Armenios, hæc eſt Dauſia Perſis.*
Ovid. 1. de Art.

Phylli ſăc exſpectes Demophoonta tuum. Heroid. 2.

(10) *Educet, vidēn' ut geminæ ſtant vertice criſtæ.*
Æneid. 6.

Noſtīn' an exciderint mecum loca? venimus ambo.
Heroid. 12.

Nam quòd illud objiciunt,

Iſtuc unde abii redeo, nemon' ut avarus. Serm. 1. Sat. & illud.

Tun' ille Æneas, quem Dardanio Anchiſæ. Aen. 1.

Probatiſſima exemplaria Apocopen non habent.

(11) Nam à nominativis in *as* producuntur: ut *Æneān.*

(12) *Pallas* dea, quia genitivum facit in *ados*, ultimam corripit: ſed *Pallas*, *antos* producit, juxta ſpecialem regulam: ut

Filius huic Pallas, olli comes ibat Achates. Aen. 8.

(13) *Præpes* à *præpetendo* dicitur (ut Etymologis placet) quaſi loca *præ* aliis minùs pernicibus *petens*: quod arguit genitivus exeuns in *petis*, non, ut compoſita à *pede*, in *pedis*. Ultimam autem corripit: ut

——quem præpĕs ab Idâ
Sublimem pedibus rapuit Jovis armiger uncis. Æn. 5.

Sed neſcio quomodo inter compoſita à *pede* irrepſerit, & ultimam producere dicatur.

(14) *Pēs etiam & camuris hyriæ ſub cornibus aures.*
Geor. 3.

Frœnat ſonipēs, ac frena ferox ſpumantia mandit. Aen. 4.
Tollit ſe arrectum quadrupēs, & calcibus auras. Æn. 10.
Omnia magna loquens modò ſit mihi menſa tripēs, &

Recentiores tamen corripiunt compoſita : ut
Qui bipĕs, & quadrupes foret, & tripĕs, omnia ſolus.
Auſ. Eid. 11.
Non recipit natura hominis modò quadrupĕ s ille.
Prud. Apophth.
Sicut etiam corripiunt compoſita à *par.* Vide 8. in notis ad ſecundæ regulæ exceptiones.
(15) Nam Græcè ſcribuntur per Epſilon : at nominativi plurales interdum producuntur. Vide 8. ſuprà

Secunda Regula.

de ult.

II. In *E* (1) *B D, L R T, IS VS* (2) *YS*, finita corripiuntur. (3)

(1) Hebræa in *B* & *D* producuntur : ut *Job, Jacob, Bogud, David* : cujus obliqui apud Juvencum penultimam item producunt : ut
Urbs eſt Judææ, Bethleem David a canorum. Lib. 1.
Nam genitus puer eſt Davīdis origine clara. Ibidem.
Quam Buchananus, quòd Hebraicè ſcribatur per Hiric parvum, ubique corripit : ut
Davĭdis & ſacro perfudi tempora olivo. Pſal. 89
(2) *Tethys* apud Virg. ponitur ultimâ longâ.
Téque ſibi generum Tethys amat omnibus undis.
Georg. 1.
Sed non ideò, *ys* producitur, magìs quàm *an* ab *A* quia Ovid. dixit.
Qui legis Electrān, & egentem mentis Oreſtem. Triſt. 2.
Ubique enim Diaſtole locum habet.
(3) Porrò *T* vocalis Græca corripitur : ut
Moly vocant ſuperi : nigrâ radice tenetur. Met. 14.
Ars tua, Tiphys, jacet, ſi non ſit in æquore fluctus.
Triſt. 4. El. 3.
Etiam *M* non eliſum breve eſt. Vid. Ecthlipſin omiſſam, & notas ad primam regulam de primâ.

Excipe

Excipe.

Producuntur

in *E*
1. monoſyllaba, ut *mē, dē, ſē* : præter *quĕ, nĕ, vĕ*, conjunctiones encliticas, *re* præpoſitionem, & adjectiones ſyllabicas *cĕ, tĕ, ptĕ*. (1)
2. ablativi quintæ declinationis, ut *rē, diē*, unà cum adverbiis indè enatis, ut *hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, quarē* ; & *rēfert* imperſonale. (2)
3. ſecundæ perſonæ ſingulares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis, ut *docē*. (3)
4. adverbia ab adjectivis ſecundæ declinationis formata, ut *miserē, validē*, & per Syncopen *valdē* : item *fermē*, (4) *ferē, olim* : præter *benĕ* & *malĕ*.
5. Græca per Eta, ut nom. *Isaiē*, voc. *Anchiſē*.

in *L*
(5) *ſol* (6) & Hebræa quædam, ut *Baāl, Michaēl*. (7)

in *R*
1. monoſyllaba hæc *fār, lār, fūr, cūr, Nār, vēr*, (&) *pār* cum compoſitis, *compār, impār, diſpār*. (9)
2. Græca per Eta, ut *aēr, athēr, cratēr*: præter *patĕr*, & *matĕr*.

in *Is*
1. monoſyllaba, ut *līs, vīs*, & ejus compoſita, *quamvīs, quivīs*, &c. præter *ĭs, quĭs*, & (10) *bĭs*.
2. recti creſcentes per *I* longum, ut *Samnīs, Salamīs* ; genitivo *ītis, īnis*.
3. obliqui plurales, ut *muſīs*.
4. ſecundæ perſonæ ſingulares, quarum plurales deſinunt in *ītis* penultima productâ, ut *audīs, velīs, dederīs* futurum ; pl. *audītis, velītis, dederītis*. (11)
5. Græca per *eis*, ut *Simoīs, Pyroīs*.

1. mo-

in *Us*
1. monoſyllaba, ut *ſūs, plūs.*
2. recti per *V* longum creſcentes, ut *virtūs.*
3. omnes caſus quartæ inflectionis : præter nominativos, & vocativos ſingulares.
4. Græca per *ous*, ut hic *Panthūs*, hujus *Clitūs* : præter compoſita à *pous*, ut (12) *Polyphĕmus.*

(1) Ut in *hiſcĕ, tuĕ, tuopĕ*, & ſimilibus.

(2) Et *Fame* ablativus produci ſolet, quia *fames* olim quintæ declinationis fuit : ut

Sollicitæ volitant morbis, algóque, famēque. Lucr. l. 3.
Amiſſis, ut fama, apibus morbóque famēque. Geor. 4.
Famque famē patrias alíque voragine ventris. Met. 8.
Hoc ſi contigerit famē peribis. Mart. l. 11. Ep. 100.
Ipſa famē ſtimulante furens herbáſque ſepulchris. Tibul. 1. l. 5.

(3) *Cavĕ* quandoque breve reperitur : Vide Syſtolen.

Vidĕſis etiam & *valĕdico* corripiuntur : Vide tertiam exceptionem compoſitorum.

(4) *Famque ferē ſicco ſubductæ littore puppes.* Æneid. 3.

Corripitur tamen apud Auſonium :

Nam tecum ferĕ totus ero, quocunque recedam. Epigr. 103.

(5) *Per duodena regit mundi sōl aureus aſtra.* Geo. 1.
Bis me sōl adiit gelidæ poſt tempora brumæ. Triſt. 4. lib. 6.

(6) Aldus addit *Pol*, quàm rectè ipſe viderit. Cùm enim ſit adverbium jurandi per Pollucem, ut *adepol* per ædem Pollucis, videtur potiùs corripiendum, quia Πολυδεύκης (unde Pollux) ſcribitur per Omicron : cui aſtipulatur illud Ennii,

Nec pŏl homo quiſquam faciet impunè animatus.

Nil producitur per Synær : Vide tert. reg. de omnib.

(7) Sic *Gabriēl, Danieēl, Raphaēl, Iſraēl, Mikōl, Phicōl*, &c. (8) Lu-

(8) *Ludere pār impār, equitare in arundine longa* Ser. 2. Sat. 3.

Sed compoſita, ut producuntur juxta quantitatem ſimplicis ità etiam à recentioribus corripiuntur juxta regulam: ut

Succumbit Phrygio, coitus fuit impăr utrique, Prud. Symma.

Quicquid diſpăr habet cumulum diſcretio carpit. Idem Hamar.

Idem fit in compoſitis à *Pes.*

(9) Ovidius produxit *vir* & *cor*: ut

De grege nunc tibi vīr, & de grege natus habendus. Met. 1.

Molle meum levibus cōr eſt violabile telis. Heroid. 21.

Sed utrumque licenter fecit: Vid. Diaſt. Nam aliàs corripitur: ut

Hic vĭr, hic eſt tibi quem promitti ſæpiùs audis. Æn. 6.

Molle cŏr ad timidas ſic habet ille preces. Triſt. 5.

(10) *Bis* deducitur à *δὶς* brevi per Antitheſin: ideoque etiam corripitur: ut

Et bĭs idem facimus nimiùm ſi, Stella, videtur. Mar. 1, 1. Ep. 45.

Troja bĭs Oetæi numine capta dei. Prop. l. 3. El. 7.

Tum bĭs ad occaſus, bis ſe convertit ad ortus. Met. 14.

Læta bĭs octōno tibi jam ſub conſule pubes. Auſ. Epit. 33.

Licèt Grammatici *quis* & *is* à monoſyllabis longis excipientes illud omiſerint.

(11) At *poſſis* ſemel apud Juvenalem corripitur.

Tam jejuna fames? cùm poſſĭs honeſtiùs illic. Sat. 5.

Quo tamen loco Deſpauterius *poſcis* legendum eſſe contendit: & Stephanus *poſſit.* Tu fortaſſe genuinâ ſervatâ lectione, Syſtolen hîc agnoſces, ut ſuprà in adverbio *contrà.*

(12) In hac voce, ut ultima, naturâ longa, corripitur; ſic prima, naturâ brevis, apud Latinos producitur.

Tertiæ

Tertia regula
de ult.

III. *O* finita communia sunt: ut *sermo, amo, amando, porró.*

Excipe.

Producuntur in *O*

1. monosyllaba, ut *prō, stō*: item *ergō* pro *causa.*
2. dativi & ablativi, ut huic *dominō*, ab hoc *servō.*
3. adverbia ab adjectivis derivata, ut *tantō, liquidō, eō,* & composita, *ideō, adeō*: præter *sedulò, mutuò, crebrò, serò*, quæ sunt communia.
4. Græca per Omega, ut (1) *Iō*, hæc *Sapphō, Diaō,*

hujus *Androgeō, Apollō,* hunc *Athō. Apollō.*

Corripiuntur *sciŏ, nesciŏ, citŏ, illicŏ,* & *quomodŏ*: *Modò, quóque, ambo, duo, ego, atque homo,* (2) ferè brevia sunt.

(1) Et nomen proprium, & adverbium: sed priorem illud producit, hoc corripit.

(2) Non semper: nam productionis etiam exempla sunt: ut

Hoc quid putemus esse qui modō scurra. Cat. ad Varum
Ulla potest decreta modō tu vive superstes. Victorin.
Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo. Eclog. 7.
Europámque, Asiámque, duō vel maxima terræ. Aus. Epist. 19.
Ausus egō primus castos violare pudores. Virg in Diris.
Sicut egō solus me quoque pauperior. Aus. ep. Cræ.
Separor unus egō, sed partem sumo minorem. Aus. ad Gall.
Unus homō nobis cunctando restituit rem. Ennius.

Quarum

Quarum ſyllabarum quantitates hiſce regulis cognoſci nequeunt, exemplis & autoritate poetarum obſervandæ ſunt. Verùm ſi Autoritas tyronibus ſubitò non occurrat, conſulatur Smetii Proſodia : quæ promto hac in re illis remedio erit.

Caput 14. §. 3. ¶. 1.

De Pedis generibus.

PEs eſt diſſyllabus vel triſyllabus : & uterque ſimplex, aut miſtus.

Diſſyllabus ſimplex eſt
- Pyrrichius ex duabus brevibus, ut *dĕŭs*.
- Spondæus ex duabus longis, ut *mū·ās*.

Miſtus eſt
- Iambus è brevi & longa ut *dĕōs*.
- Choreus è longa & brevi, ut *ārmă*.

Triſyllabus ſimplex eſt
- Trochæus è tribus brevibus, ut *lĕgĕrĕ*.
- Moloſſus è tribus longis, ut *vīrtūtēs*.

Miſtus eſt
- Dactylus è longa & duabus brevibus, ut *dīcĕrĕ*.
- Anapæſtus è duabus brevibus & longa, ut *flŭvĭōs*.

Sunt & alii pedes triſyllabi, imò tetraſyllabi, pentaſyllabi, & hexaſyllabi, quos non otioſa quidem Gram-

Grammaticorum curiositas commenta est: sed hi instituto nostro possunt sufficere. Trisyllabos tamen reliquos ac tetrasyllabos, quòd eorum aliquoties apud autores mentio fiat, hîc etiam adjicere non pigebit.

Trisyllabi omninò traduntur octo.
Quatuor itaque restant.

Bacchius,	ut	*ĕgēstās.*
Palimbacchius,		*pŏrtārĕ.*
Amphibrachys,		*bĕnīgnŭs.*
Amphimacrus seu Creticus.		*vērbĕrāns.*

Tetrasyllabi sedecim.

Proceleusmaticus,	ut	*rĕlĕgĕrĕ.*
Dispondæus,		*ōrātōrēs.*
Pæan primus,		*āmbrŏsĭŭs.*
Pæan secundus,		*sŭpērbĭă.*
Pæan tertius,		*sŭpĕrātĕ.*
Pæan quartus,		*cĕlĕrĭtās.*
Epitritus primus,		*săcērdōtēs.*
Epitritus secundus,		*cōmprŏbārūnt.*
Epitritus tertius,		*cōncōrdĭæ.*
Epitritus quartus,		*cōntēmplātŏr.*
Ionicus major,		*sālĭābĭmŭs.*
Ionicus minor,		*Lăcĕdæmōn.*
Choriambus,		*prōspĕrĭtās.*
Iambochoreus,		*ălēxāndĕr.*
Dichoreus,		*cāntĭlēnă.*
Diiambus,		*ămœnĭtās.*

Tetrasyllabi autem isti, sicut etiam pentasyllabi, & hexasyllabi, διποδίαι rectiùs, seu pedum συζυγίαι, quàm pedes, appellantur. Quid enim aliud est Proceleusmaticus, quám duplex Pyrrichius? Quid aliud Dispondæus, Dichoreus, Diiambus, quàm duo Spondæi, Chorei, Iambi? quod vel ipsorum nomina indicant. Item Pæan primus, nonne idem est quod Choreus

reus Pyrrichius ? secundus, quod Iambus Pyrrichius ? tertius, quod *Pyrrichius Choræus ? quartus, quod Pyrrichius Iambus ?* & sic de cæteris. Rectè itaque illi de quibus Orator, a *Pæan, quòd plures habeat syllabas quàm tres, Numerus à quibusdam, non Pes, habetur.* Probat idem Quintilianus : b *Quicquid enim supra tres syllabas habet, id ex pluribus est pedibus.*

Pedes pentasyllabos numero triginta duos, & hexasyllabos sexaginta quatuor, tam ob nimium tædium, quàm nullum usum, missos facio.

a *Orat. perf.* ¶ 43. b *l 9. c. 4.*

Caput 14. § 3. ¶ 2.

De Metri generibus.

ATque hæc de Metri definitione. Genera ejus multa sunt (Numerus enim potest infinitis penè modis variari & conformari) summâ autem sunt quinque, quæ Pedum numero distinguuntur: dimetrum, trimetrum, tetrametrum, pentametrum, & hexametrum.

Dimetrum est Adonicum, constans è Dactylo & Spondæo : ut *Fūlmĭnă mōntēs.*

Trimetrum est Glyconium & Pherecratium.

Glyconium constat è Spondæo, & duobus Dactylis: ut *Mæcēnās ĕquĭtūm dĕcŭs.*

Pherecratium è Spondæo, Dactylo, & Spondæo : ut *Lā ōnāmquă sŭprēmō.*

Tetrametrum est Asclepiadeum, è a Molosso, Anapæsto, & duobus Dactylis. Carm. lib. 4. Od. 8.

Erēptūm Stygĭis flūctĭbŭs Aēăcŭm.
Virtus, & favor, & lingua potentium
Vatum, divitibus consecrat insulis :
Dignum laude virum Musa vetat mori.

a *Vulgò Spondæo, Dactylo, syllaba longa.*

Ubi

Ubi videndum eſt, ut Anapæſtus finiat dictionem. Ternis aliquando Aſclepiadeis additur Glyconium. Carm. lib. 3. Od. 16.

Crēſcēntēm sĕquĭtūr cūrā pĕcūnĭām.
Majorúmque fames: Jure perhorrui
Latè conſpicuum tollere verticem,
Macēnās ĕquĭtūm dĕcŭs.

Interdum binis & Glyconio interſeritur Pherecratium. Carm. lib. 1 Od. 21.

Dīānām tĕnĕræ dīcĭtĕ vīrgĭnĕs,
Intonſum pueri dicite Cynthium,
Lātŏnāmquĕ sŭprēmō
Dīlectām pĕnĭtŭs Jŏvī.

Tetrametrum Iambicum vide mox in Hexametro.

Pentametrum eſt Phaleucium, Sapphicum, & Elegum.

Phaleucium conſtat è Spondæo, Dactylo, & tribus Choreis. Mart. lib. 10. Ep. 47.

Vītam quæ făcĭūnt bĕātĭōrem.
Jucundiſſime Martialis, hæc ſunt:
Res non parta labore, ſed relicta;
Non ingratus ager, focus perennis;
Lis nunquam, toga rara, mens quieta;
Vires ingenuæ, ſalubre corpus;
Prudens ſimplicitas, pares amici;
Convictus facilis, ſine arte menſa;
Nox non ebria, ſed ſoluta curis;
Non triſtis torus, attamen pudicus;
Somnus quĭ faciat breves tenebras:
Quod ſis eſſe velis, nihilque malis;
Summum nec metuas diem, nec optes.

Catullus tamen pro Spondæo nunc Choreum, nunc Iambum uſurpat: ut Ad. Marc. T. C.

Dĭſertiſſime Romuli nepotum,

Quot

Quot ſunt, quôtque fuêre, Marce Tulli,
Quôtque pòſt alàs erunt in annos,
Grataſ tibi maximas Catullus
ăgit, peſſimus omnium poeta:
Tanto peſſimus omnium poeta,
Quantò tu optimus omnium patronus.

Sapphicum conſtat è Choreo, Spondæo, Dactylo, Choreis duobus: cui ter dicto addendum eſt Adonicum. Carm. l. 2. Od. 10.

Sæpĭus vēntĭs ăgĭtatŭr īngĕns
Pinus, & celſæ gravitore caſu
Decidunt turres, feriúntque ſummos
Fūlmĭnă mōntēs.

Elegum conſtat, duobus primis locis, Dactylo vel Spondæo, b tertio Spondæo (cujus prior ſyllaba dictionem claudet) cum Anapæſtis duobus. Ab Epico verò nunquam ſeparatur. Triſt. Elegia 1.

Parve (nec invideo) ſine me liber ibis in urbem:
Hēi mĭhĭ quōd dŏmĭnō nōn lĭcĕt īrĕ tŭō.

b *Vulgò cum ſyllabâ longâ, & duobus dactylis, cum ſyllabâ item longâ.*

Hexametrum eſt Epicum, & Iambicum.

Epicum præcipuè celebratur, conſtans quatuor primis locis è Spondæo, vel Dactylo, quinto Dactylo, & ſexto Spondæo. Virgil. Æneid. 1

Armă vĭrūmquĕ cănō, Trŏĭæ quī prīmŭs ăb ōrĭs.

Quinto tamen loco Spondæus aliquando ſubſtituitur: nè verò nimia metri tarditas aures offendat, (a) Dactylum tum quartus poſtulat: ut Eclog. 4.

Chara deûm ſoboles, magnūm Jŏvĭs īncrēmentum.

(d) Hane

(a)Hanc legem ter neglexit poëta. Georg. 3.
Saxa per, & scopulos, & depressas convalles. Æneid. 3.
Nereïdum matri, & Neptuno Ægeo. Et Æneid. 7.
Aut læves ocreas lento ducunt argento.

Atque Ovidius in Metamorph. semel, nempe lib. 1:
Pérque hyemes, æstúsque, & inæquales autumnos.

¶ Notandum hîc est versum Spondaicum (quem poëtæ Dactylicis venustè identidem interponunt) tetrasyllabâ, aut trisyllabâ dictione, terminari. Tetrasyllabâ, ut

Ante tibi Eöæ Atlantides abscondantur. Georg. 1.
Cecropiúmq; thymum, & graveolentia centaurea. Geo. 4.
Constitit, atque oculis Phrygia agmina circumspexit.
Æneid. 2.
Armatúmque auro circumspicit Orionа. Æneid. 3.
Cornua velatarum obvertimus antennarum. Ibidem.
Proximus huic, longo sed proximus intervallo. Æn. 5.
Et lucus luè sacer additur Anchisæo. Ibidem.
Pallantis proavi de nomine Pallanteum. Æneid. 8.
Discedunt, clamydémque auro dedit intertextam. Ibid.
Nec non & sacri monstrat nemus argileti. Ibidem.
Posse viam ad muros, & mœnia Pallantea. Æneid. 9.
Quales Threïcia cùm flumina Thermodontis. Æn. 12.
Margine terrarum porrexerat Amphitrite. Met. 1.
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas. Ibid.
Aereaque Alpes, & nubifer Apenninus. Met. 2.
Dum redit, itque frequens in virgine Nonacrina. Ibid.
Pictarúmque jacent fera corpora pantherarum. Met. 5.
Exstimulata fame mugitibus armentorum. Met. 5.
Sylvarum lucos circumspicit antiquarum. Ibidem.
Usque sub Orchomenon, Psophidáque, Cyllenéque. Ibid.
Et vetus in tela deducitur argumentum. Met. 6.
Nexilibus flores hederis habet intertextos. Ibidem.
Lumina versârunt, animum simul exhalârunt. Ibid.
Fumificíque locum mugitibus impleverunt. Met. 7.
Hîc illic ubi mors deprenderat exhalantes. Ibidem.
Sacra Jovi quercus de semine Dodonæo. Ibidem.

Novera

Noverat ante alios faciem ducis Europæi. Met.8.
Ille suis Delphis, hic vertice Cyllenæo. Met.11.
Aptaríque suis primùm jubet armamentis. Ibid.
Nam tibi sævorum sævissime centaurorum. Met.12.
Longus in angustum quà clauditur Hèllespontus. Met.13
Mileus: & longo cælaverat argumento. Ibidem.
Undarum sparsas Symplegadas elisarum: Met.15.

Trisyllabâ verò ut

Pro molli viola, pro purpureo Narcisso. Eclog.5.
Stant & juniperi, & castaneæ hirsutæ. Ecl.7.
Muneribus tibi pampineo gravidus autumno. Geor.2.
Saxa per, & scopulos, & depressas convalles. Georg.3.
Tun' ille Aeneas quem Dardanio Anchisæ. Æneid.1.
Ardea, Crustumeríque, & turrigeræ Antemnæ. Æn.7.
Quod fieri ferro, liquidóve potest electro. Æneid.8.
Servabat senior, qui Parrhasio Evandro. Aeneid.11.
Pérque hyemes, æstúsque, & inæquales autumnos. Met.1.
Nubibus esse solet, aut purpureæ auroræ. Met.3.
Phœbeámque Rhodon, & Ialisios Telchinas. Met.7.
Penelopésque socer cum Parrhasio Ancæo. Met.8.
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo. Met.11.
Hæc inter Lapithas, & semihomines Centauros. Met.12.
Esse viros fama est in Hyperborea Pallene. Met.15.
Hæc Helenum cecinisse penatigero Aeneæ. Ibidem.

Monosyllabam tamen *diis* bis apud Virgilium in fine Spondaici reperitur.

Cum sociis, natóque, penatibus, & magnis diis. Æn.3.
Cum patribus, populóque, penatibus, & magnis diis. Æneid. 8.

Iambicum est hexametrum, quod omnibus locis capax est Iambi. Epod. Od. 16.

Sŭr̄s ĕt ĭpsă Rōmă vr̄ĕrbūs rŭr̄t.

Potest tamen, ad celeritatem temperandam, Spondæus in impari quolibet loco collocari.

Epod. Ode ultima.

Quid obseratr̄s āuribus fūndr̄s preces?
Nōn sāxa nudr̄s sūrdiora navitis
Nēptūnus altō tūndit hybērnūs salo.

Hîc

Hic autem quod alternatim subsequitur carmen, binis sæpius pedibus mutilatur. Ep. Od. 2.

Beatus ille qui procul negotiis,
Ut prīsca gens mōrtālium,
Paterna rura bobus exērcēt suis
Solutus omnī fœnore.
Nec excitatūr clāssico mīlēs truci,
Nec horret irātum mare,
Forūmque vitat, & superba civium
Potentiorūm limina.

Est etiam ubi tetrametrum Iambicum sine hexametro legitur. Prudent. Cath. Hymn. 11.

Quid est quod Arctūm cīrculum
Sōl jām recurrēns dēserit?
Christūsne terrīs nāscitur,
Quī lūcis augēt trāmitem?

¶ Licèt porro huic Metro (nè voces, in quibus syllabæ breves concurrunt, prorsus excludantur) pro longa, quæ duorum est temporum, breves duas interdum reponere.

Unde Hexametrum, secundo, tertio, & quarto loco, pro Iambo Trochæum recipit: pro Spondæo Dactylum tertio, Anapæstum quinto, & utrumque primo: atque, apud Senecam, Proceleusmaticum etiam, non rarò, primo, & Dactylum quater quinto. Sed bini saltem Iambi perpetuò servantur.

Aut amĭtĕ lĕvi rara tendit retia. Epod. Od. 2.
Libet jacerĕ mŏdŏ sub antiqua ilice. Ibidem.
ālĭtĭbus atquĕ cănĭbŭs homĭcīdam Hectorem. Ep. Od. 17.
Quin ŭbĭ perire jussus exspiravero. Ep Od. 5.
Prūsque cœlum sidet infĕrĭūs mari. Ibidem.
Pŏsĭtŏsque vernas Ditis examen domus: Ep. Od. 2.
Păvĭdūmquĕ lĕpŏrem & advenam lăqueō gruem. Ibid.
Nĭsĭ căpĕre vellet. Thyest. A. 2. S. 1.

Tumet animus irâ. Theb. A.2.S.1.
Ego laticis haustu satior?
Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit Hippol. A.1.S.2
Patefacite. Hippol. ad finem.

Tetramentrum verò interdum habet, primo loco, pro Spondæo Dactylum aut Anapæstum; secundo, pro Iambo Trochæum.

Cānĭdĭa tractavit dapes. Ep. Od. 3.
Viderĕ prŏpĕrantes domum. Ep. Od. 2.
Bĭpătēns pugillar expedi. Aus. Ep. 138.

Iambicum itaque metrum ex omnibus Iambis ultimum duntaxat sibi servavit immutatum. Imò vel sexto etiam loco, quinto Iambum retinente, Spondæum habet: sed hujusmodi versus Scazon, sive Choliambus, i. claudus Iambus dicitur: ut

Si non molestum est, téque non pĭgēt Scāzon. Mart. l. 1. Epig. 97.
Sed non videmus mantica quŏd in tērgo ēst. Catul. ad Var.
Nec fonte labra prolui căbāllīnō.
Nec in bĭcĭpĭti somniassĕ Pārnāssō.
Mĕmĭni, ut repentè sic poetă prodīrēm. Pers. Prol.

Nonnunquam Scazonti miscetur tetrametrum.

Verona docti syllabas ămāt vātīs,
Marone felix Mantua est:
Censetŭr Apŏna Livio sŭo tēllūs.
Stellaque nec Flacco minus:
Appollodoro plaudit imbrĭfēr Nīlūs,
Nasone Peligni sonant:
Duósquĕ Sĕnĕcas, unicúmquĕ Lūcānūm.
Facundă lŏquĭtur Corduba:
Gaudent jocosæ Canio sŭo Gădēs,
Emĕrĭtă Dĕcĭano meo:
Te, Liciane, gloriabĭtūr nō trā,
Nec me tacebit Bilbilis. Mart. l. 1 Epig. 61.

Atque hæc præcipua sunt metri genera: cætera, si cui sit animus cognoscere, ex poëtis animadverti possunt.

CAP.

CAP. XV.

NUmerus Poeticus, certis adſtrictus Pedibus, expoſitus eſt. Oratorius eſt (*a*) numerus ſolutus, qui ex Pedibus quidem conſtat, ſed incertis, & (*b*) liberis.

Primum hîc eſt præceptum, In Proſa (*c*) verſum fugito: citare tamen licet aliunde, autoritatis aut voluptatis gratiâ.

Deinde (*d*) principium vel exitum carminis, nec principium, nec exitum proſæ facito.

Principii cura ſit minor; medii penè nulla; (*e*) clauſulæ verò maxima: in qua una Numeri perfectio & abſolutio præcipuè apparet & intelligitur.

Clauſulæ numerus (*f*) ſenis; plùs minùs, ſyllabis obſervetur.

(*g*) Ex longis clauſula tardior & rarior; rariſſima ex brevibus, & incitatior: at (*h*) ex temperatione longarum & brevium gratior eſt, & frequentior. Hîc autem excellit (*i*) Dichoreus; quem pes quilibet diſſyllabus præcipuè Iambus in dictione hyperdiſſyllaba aptè præcedit.

Numerus perpetuò (*k*) variari debet: nè, aut animorum judiciis, aut aurium ſatietate, repudietur, aut ſimilitudine artificium deprehendatur.

Ad Cap. 15.

(a) *Numerus ſolut.* Orat. Perſ. ¶. 37. *Sit igitur cognitum in ſolutis etiam verbis inſſe numeros.* Et mox, *Neque numeroſa eſſe, ut Poema; neque extra numerum, ut ſermo vulgi eſt, debet oratio: alterum nimis eſt vinctum, ut de induſtria factum appareat; alterum nimis eſt diſſolutum, ut pervagatum ac vulgare videatur.*

(b) *Liberis.* Orat. lib. 3. ¶ 26. *Liberior eſt oratio, & plane, ut dicitur, ſic eſt verè ſoluta: non ut fugiat tamen aut erret; ſed ut ſine vinculis ſibi ipſa moderetur. Non enim hîc pedes, ut in Metro, certâ aliquâ lege ſunt vincti; ſed, pro dicentis arbitrio, ubique variandi.* Vide (k).

(c) (d) Theod. l. 3. c. 8. *Figuram orationis oportet neque metricam eſſe, neque ſine numero.* Quod præceptum ſic explicat Q. l. 9. c. 4. *Verſum in oratione fieri multò fœdiſſimum eſt totum, ſicut etiam in parte deforme: Utique ſi pars poſterior in clauſula deprehendatur; aut rurſus prior in ingreſſu: nam quæ eſt contrà, ſæpe etiam decet.* Attamen Orat. Perſ. ¶ 36. *Verſus ſæpenumero oratione per imprudentiam dicimus; quod vehementer eſt vitioſum: ſed non attendimus, neque exaudimus noſmet ipſos. Senarios verò effugere vix poſſumus. Magnam enim partem ex Iambis noſtra conflat oratio. Effigit ex multis Iſocratis libris, triginta fortaſſe verſus Hieronymus, pleroſque ſenarios: quo quid poteſt eſſe turpius? Sed tamen hic corrector, in eo ipſo loco quo reprehendit, immittit imprudens ipſe ſenarium.* Atque his etiam verbis Correctoris corrector, niſi quòd quartus locus pro Iambo habet Choreum, (qui, totidem & temporum & ſyllabarum, ſolâ differt quantitatum tranſpoſitione) ſenarium ipſe confecit.

(e) *Clauſulæ* Or. P. ¶ 39. *Plerique cenſent cadere tantùm numeroſè oportere, terminarique ſententiam.* Et Orat. l. 3. ¶ 31. *Clauſulas diligentiùs ſervandas eſſe arbitror, quàm ſuperiora; quòd in his maximè perfectio atque abſolutio indicatur.*

(f) *Senis*

(f) *Senis.* Or. P. ¶ 43. *Hos cùm in clauſula pedes nomino, non loquor de uno pede extremo: adjungo (quod minimum ſit) proximum ſuperiorem: ſæpe enim tertium.*

(g) *Ex longis.* Orat. P. ¶ 43. *Fluit omnino numerus à primo, tum maximè brevitate pedum; tum proceritate tardus: curſum contentiones magis requirunt; expoſitiones rerum, tarditatem.* Sed non habet eam celeritas, quam tarditas, dignitatem & gravitatem: ſic enim Orator, Orat. Perf. ¶ 37. *Trochæum, qui eſt eodem ſpatio quo Choreus,* a *Cordacem appellant; quia contractio & brevitas dignitatem non habet.* Orat. Perf. ¶ 43. *Spondæus verò, etſi, quòd eſt è longis duabus, hebetior videtur, & tardior; habet tamen ſtabilem quendam, & non expertem dignitatis, gradum.* Sic item Q. l. 3. c. 8. *Pedes, quò longis ſyllabis magis ſtabiles; hoc graviorem faciunt orationem: breves celerem ac mobilem.* Cæterùm perverſa quantitatum collocatio, contrariâ corrigatur prolatione: brevia ſc. voce tardiori, & longa celeriori, proferendo.

a Κόρδαξ ſaltatio comica, Theod. l. 5. c. 8.

(h) *Ex temperatione.* b *Commendatur itaque Creticus, & Pæan; qui quàm commodiſſimè putantur in ſolutam orationem illigari:* Vide Theod. l. 3. c. 8. *Pæan primus in primo viget, jacet in extremo; in Pæana quartum optimè cadere conſent veteres. Probatur etiam Iambus & Dactylus: nec Spondæus repudiandus: Etſi enim, quod eſt è longis duabus, hebetior videtur & tardior; habet tamen ſtabilem quendam, & non expertem dignitatis gradum: in conciſis membris multò magis: paucitatem enim pedum, gravitatis ſuæ tarditate compenſat. Dochimus* [i. Bacchius Iambus] *quovis loco aptus eſt; dum ſemel ponatur: iteratus aut continuatus, numerum apertum & nimis inſignem facit:* quemadmodum & cæteri pedes. Unde Orator, Orat. Perf. ¶ 37. *Ego autem ſentio omnes in oratione eſſe quaſi*

permiſtos & confuſos pedes: nec effugere poſſemus animadverſionem, ſi ſemper iiſdem uteremur.

b Loco ſuprà citato.

(i) *Dichoreus.* Orat. Perf. ¶. 43. *Cadit Dichoreus per ſe ipſe præclarè:* Ut exemplis ibidem declaratur. *O Marce Druſe, patrem appello*: In priori inciſo ſunt duo Chorei: in poſteriori ſyllabam brevem ſequuntur • Iambicus Spondæus. *Et tu dicere ſolebas, ſacram eſſe rempub.* in priori ſunt Choreus, Pyrrichius, Spondæus; in poſteriori Choreus, Spondæus, Pyrrichius. Iterum, *Quicunque eam violâſſet, ab omnibus ei panas eſſe perſolutas.* In priori ſunt Iambus, Pyrrichius, Chorcus: in poſteriori tres Chorei: nihil enim ad rem, extrema illa longa ſit, an brevis. Deinde, *Patris dictum ſapiens, temeritas filii comprobavit.* In poſtremo Iambum ſequitur Dichoreus: quo talis clamor concionis excitatus eſt, ut admirabile eſſet. Verborum ordinem immutato, & fac ſic, *Comprobavit filii temeritas*; jam nihil erit. At eadem verba, eadem ſententia: animo iſtuc ſatis eſt, auribus non ſatis. Contrà ſi arripias diſſipatam aliquam ſententiam, eámque, ordine verborum paulùm commutato, in quadrum redigas; efficiatur aptum illud, quod fuerit antea diffluens, ac ſolutum. Sume de Graccho apud Cenſores illud, Orat. Perf. ¶ 26. *Abeſſe non poteſt, quin ejusdem hominis ſit, probos improbare, qui improbos probet.* Quantò aptiùs ità dixiſſet ? *Quin ejusdem hominis ſit, qui improbos probet, probes improbare.* Ergò numeri gratiâ d Hyperbaton permittitur. Q. l. 8. c. 6. Fit enim ſæpiſſimè aſpera & dura, diſſoluta & hians oratio; ſi ad neceſſitatè ordinis verba rediganter: nec aliud poteſt ſermonem facere numeroſum, quàm opportuna ordinis mutatio.

c *Neque enim Eſſblipſis aut Synalæpha in proſa locum habet:* M. verò non eliſum breve eſt. *Vide ſupra Eſſblipſin omiſſam.*
d V. c. 34.

(k) *Variari debet.* Or. P. ¶. 43. *In orationis numero, nihil eſt tam vitioſum, quàm ſi ſemper eſt idem.*

Et

Et poſtea, *Quod optimum eſt, id crebriùs fieri non oportet. Primùm enim numerus agnoſcitur: deinde ſatiat; poſtea contemnitur. Commutationibus autem variis ſi utemur; nec deprehendetur manifeſtò, quod à nobis de induſtria fiat; & occurretur ſatietati.* Q. l. 9. c. 4. *Virtutes enim ipſæ tædium parunt, niſi gratiâ varietatis adjuta.*

Numeri origo & uſus.

Or. Perf ¶. 33. *Qui Iſocratem maximè mirantur, hoc in ejus ſummis laudibus ferunt, quòd verbis ſolutis numeros e primus adjunxerit. Cùm enim videret Oratores eum ſeveritate audiri, Poetas autem cum voluptate; tum dicitur numeros ſecutus, quibus etiam in oratione uteremur; cùm jucunditatis causâ, tum ut varietas occurreret ſatietati.* Imò etiam ut multò majorem vim habeat. Or. Perf. ¶. 46. *Neque verò Demoſthenis fulmina tantopere vibrarent, niſi numeris contorta ferrentur.*

e Antiquiores tamen hujus artificii autores fuiſſe Thraſymachum & Gorgiam, autor eſt infrà Orator.

Atque hæc de Oratorio Pedum Numero: quem tamen elegantiùs & facilius variare, Uſus quàm Ars, Praxis diſerti Oratoris, quàm periti Rhetoris præceptio, edocebit.

CAP. XVI.

FIgura dictionis in dimenſione ſoni ejuſmodi eſt; ſequitur quæ eſt in ſoni repetitione: & quidem ſimilis aut diſſimilis. Similis continuè vel disjunctè. Continuè eſt Epizeuxis, aut Anadiploſis.

Epizeuxis ſeu Subjunctio eſt, quando ſonus ſimilis continuè in eadem ſententia iteratur: idque vel in parte vocis, vel in voce integra.

Epizeuxis partis vel eſt principii, ut Georg. 1. *Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur arena.* Et Met. 1. *O utinam poſſem populos reparare paternis*
Artibus: atq; animos formatæ infundere terræ!

Hic *S.* & *P.* ter, *A* bis, & *F* ſemel in dictionum initiis iterantur: nam præpoſitiones *re* & *in* Epizeuxin literæ nihil videntur impedire.

vel finis, ut De reſponſione Aruſp.

Titius Annius ad illam peſtem comprimendam, exſtinguendam, funditus delendam natus eſſe videtur.

In ſequentibus eſt Epizeuxis vocis. Ter. And.

O Myſis, Myſis. Ver. 7. *Crux, crux (inquam) infelici & miſero.* Virg. Eclog. 5.
Ipſa ſonant arbuſta, deus, deus ille, Menalca. Heroid. 11.
Si, niſi quæ facie poterit te digna videri,
Nulla futura tua eſt; nulla futura tua eſt.

Interdum Parentheſis interponitur: res tamen eôdem recidit: quia, tanquam Parentheſis non ſit, geminatio illa continuatur. Philippic. 2. *Haſtâ poſitâ pro æde Jovis Statoris, bona (miſerum me, conſumtis enim lacrymis, tamen infixus animo hæret dolor) bona (inquam) Cn. Pompeii Magni, voci acerbiſſimæ ſubjecta præconis.*

CAP. XVII.

ANadiploſis ſeu reduplicatio eſt, quando ſimilis ſonus continuè in diverſis ſententiis,

tentiis, id eſt in fine præcedentis & principio ſequentis, repetitur. Eclog. 10. Virg.

Pierides, vos hæc facietis maxima Gallo:
Gallo, cujus amor tantùm mihi creſcit in horas

Hæc figura ter iteratur, & eodem verbo. Catil. 1. *Hic tamen vivit: vivit? imò verò etiam in ſenatum venit.* Item, *Vivis: & vivis non ad deponendam, ſed ad confirmandam audaciam.* Item, *Quamdiu quiſquam erit, qui te defendere audeat, vives: & vives, ità ut nunc vivis.* Heroid. 1.

Me pater Icarius viduo diſcedere lecto
Cogit, & immenſas increpat uſque moras.
Increpet uſque licèt, tua ſim, tua dicar oportet:
Penelope conjux ſemper Ulyſſis ero.

Georg. 4. Anadiploſis Epiſtrophen & Epanalepſin conjunctas habet.

——— *Oæanitides ambæ:*
Ambæ auro, pictis incinctæ pellibus ambæ.

Reperitur autem hîc Climax ſeu gradatio, quando nimirum Anadiploſis pluribus gradibus continuatur. Pro Milon: *Nec verò ſe populo ſolùm ſed ſenatui commiſit: nec ſenatui modò, ſed etiam publicis præſidiis & armis: nec his tantùm, ſed ejus poteſtati, cui ſenatus totam rempub. commiſit.* Ad Heren. *Nam quæ reliqua ſpes libertatis manet, ſi illis, & quod libet, licet; & quod licet, poſſunt; & quod poſſunt, audent; & quod audent, faciunt; & quod faciunt, vobis moleſtum non eſt?*

CAP. XVIII.

SEquitur repetitio ſoni ſimilis disjunctè: & quidem in eodem loco, vel in diverſis: in eodem eſt Anaphora, aut Epiſtrophe.

Anaphora eſt, quando ſonus ſimilis iteratur in principiis ſententiarum. Agrar. 1. *Tamen nè vexari remp. contemni majeſtatem Populi Rom. deludi voſmetipſos diutiùs à Tribuno plebis patiamini.* Catil. 1. *Nihilne te nocturnum præſidium palatii, nihil urbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil conſenſus bonorum omnium, nihil hic munitiſſimus habendi ſenatus locus, nihil horum ora vultúſque moverunt?* Georg. 4.

Te dulcis conjux, te ſolo in littore ſecum,
Te veniente die, te decedente canebat.

Ovid. de Arte.

Tuta frequénſque via eſt per amici fallére nomen:
Tuta frequénſque licèt ſit via, crimen habet.

Pro Ameri. *Accuſant ii, qui in fortunas hujus invaſerunt: cauſam dicitis, cui nihil præter calamitatem reliquerunt. Accuſant ii, quibus occidi patrem Sexti Roſcii bono fuit: cauſam dicit is, cui non modò luctum mors patris attulit, verùm etiam egeſtatem. Accuſant ii, qui hunc ipſum ſummè jugulare cupierunt: cauſam dicit is, qui etiam ad hoc judicium cum præſidio venit, nè hic ibidem ante oculos veſtros trucidaretur. Deniq; accuſant ii, quos populus poſcit: cauſam dicit is, qui unus relictus ex nefaria illorum cæde reſtat.*

CAP.

CAP. XXI.

EPistrophe est, quâ similis sonus in clausulis iteratur.

Hic autem Rhythmus quidam oratorius persæpe resonat, in membris paribus: quæ ideirco ὁμοιοτέλευτα, *similiter desinentia*, dicuntur.

Pro Pomp. *Ut ejus voluntatibus non modò cives assenserint, socii obtemperarint, hostes obedierint; sed etiam venti tempestatésque obsecundarint.*

Hîc tria prima membra fere senaria sunt: postremum est longius: neque æqualitatis similitudo sic exigenda est.

Pro Milon. *Est enim hæc (judices) non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus; verùm ex ipsa natura arripuimus hausimus expressimus; ad quam non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus.*

Hîc quater bini tanquam versus, æqualibus ferè interspirationibus interpuncti resonant: duo primi ternarii, *non scripta, sed nata*: duo sequentes plusquam duodenarii: duo sequentes iterum ternarii: postremi quaternarii.

Sed in propositis exemplis finis tantùm dictionis servatur: in sequentibus autem dictio ipsa iteratur. Philip. 2. *Doletis tres exercitus populi Romani esse interfectos? interfecit Antonius. Desideratis clarissimos cives? eos quoq; eripuit Antonius. Auctoritas hujus ordinis afflicta est? afflixit Antonius.* Ex Anaphora verò & Epistrophe conjunctis fit Symploce. Agrar. 1.

Quis

Quis legem tulit? Rullus. Quis majorem populi partem suffragiis privavit? Rullus. Quis comitiis præfuit? idem Rullus. Mart. lib. 2.

Capto tuam (pudet heu) sed capto, Maxime, cœnã:
Tu captas alias: jam sumus ergo pares.
Manè salutatum venio: tu diceris isse
Antè salutatum: jam sumus ergo pares.
Sum comes ipse tuus, tumidiq; anteambulo regis:
Tu comes alterius: jam sumus ergo pares.

CAP. XX.

REpetitiones in eodem loco hæ sunt; sequentes duæ diversis, Epanalepsis & Epanodos.

Epanalepsis est, quâ similis sonus in principio & clausula ejusdem sententiæ repetitur. Verr. 4. *Saluti enim eorum potiùs consulam, quàm voluntati.* Æneid. 1. *Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.* Verr. 7. *Multi & graves dolores inventi, parentibus & propinquis multi.* Mart. l. 1. Ep. 33.

Non amo te, Sabidi, nec possum dicere quare:
Hoc tantùm possum dicere, Non amo te.
Ovid. Fast. l. 6.
Qui bibit indè furit: procul hinc discedite queis
Cura bonæ mentis: qui bibit indè furit.

CAP. XXI.

EPanodos est [a]quâ sonus similis in principio & clausula diversarum sententiarum, sed intercedente Anadiplosi, iteratur. Verr. 2.

Habuit

Habuit honorem ut proditori, non ut amico fidē. Pro Planc. *Gratiam qui refert habet: & qui habet, eo quòd habet, refert.* Heroid. 2.

Demophoon, ventis & verba & vela dediſti:
Vela queror reditu, verba carere fide.

Eclog. 8.

Crudelis mater magis, an puer improbus ille?
Improbus ille puer, crudelis tu quoque mater.

Cic. b *Veſtrum jam hoc factum deprehenditur P.C. non meum, at pulcherrimum quidem factum, verùm, ut dixi, non meum, ſed veſtrum.*

a *i. quà ſoni duo, alter in principio, alter in fine ſententiæ, ordine inverſo in ſequenti ſententia iterantur.* b Cicer. Fabius l. 9. c. 3.

CAP. XXII.

FIguræ dictionis in repetitione ſonorum ſimilium ſic habent: in repetitione ſonorum leviter diſſimilium duæ ſequuntur, Paronomaſia & Polyptoton.

Paronomaſia eſt, cùm dictio, literæ aut ſyllabæ alicujus commutatione, ſignificatione quoque commutatur. Ver. 2. *Nam ut apertus in corripiendis pecuniis, ſic in ſpe corrumpendi judicii.* Catil. 1. *Ut non emiſſus ex urbe, ſed immiſſus in urbem eſſe videatur.* Tale eſt illud Quintil. Lib. 9. cap. 3. *Emit morte immortalitatem.* Martialis hinc joci materiam arripuit lib. 1. Ep. 99.

Litigat, & podagra Diodorus, Flacce, laborat:
Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra eſt.

Inde

Indè etiam eſt illud Catonis, *De Orat. qui cùm cuidam dixiſſet, Eamus deambulatum, & ille, Quid opus eſt de? Imò verò, inquit, quid opus eſt te?*

CAP. XXIII.

POlyptoton eſt, cùm ejusdem originis variis [a] caſibus voces inter ſe conſonant. Pro Cæl. *Ipſius autem veneni quæ ratio fingitur? ubi quæſitum eſt? quo pacto? cui? quo in loco traditum?* Æneid 4.

Littora littoribus contraria, fluctibus undas
Imprecor, arma armis. —— Verr. 7. *Certus locus, certa lex, certum tribunal, quo hoc reſervetur.* Et apud Quint. *Lib. 9. cap. 3. Non ut edam vivo, ſed ut vivam edo.* Eſt etiam hîc Climax ſeu gradatio quædam: gradibus enim ſuis continuatur Polyptoton in vocibus diſſimilibus; ut ſuprà Anadiploſis in ſimilibus. Ovid. 3. Faſt.

Mars videt hanc, viſámq; cupit, potitúrq; cupita.

Ad Heren. *Africano induſtria virtutem, virtus gloriam, gloria æmulos comparavit.* Eclog. 1.

Torva leæna lupum ſequitur, lupus ipſe capellam,
Florentem Cytiſum ſequitur laſciva capella.

[a] *Significat hic* caſus *omnem in voce variationem: ſive per modum, tempus, perſonam, caſum, genus, vel numerum, ea fiat.*

Ad Cap. 22. & 23.

¶ Iterantur in iisdem locis ſoni diſſimiles, in quibus & ſimiles: itaque non abs re fuerit, præcedentium

tium figurarum nomina huc transferre; ut repetitiones ſonorum leviter diſſimilium in Paranomaſia & Polyptoto, ſuis etiam generibus diſtinguantur.

Epizeuxis in Paronomaſia eſt Æneid. 2.

Fit via vi.——

Epizeuxis in Polyptoto Met. lib. 15.

Heu quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi,
Congeſtóque avidum pingueſcere corpore corpus,
Alteriúſque animantem animantis vivere letho?

Anadiploſis in Paronomaſia. Æneid. 4.

Cui pharetra ex humeris, crines nodantur in aurum:
Aurea purpuream ſubnectis fibula veſtem.

Anadiploſis in Polyptoto, Met. 1.

Jamque nocens ferrum, ferróque nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum quod pugnat utrumque.

Anaphora in Paranomaſia Met. 2.

Neu te dexterior tortum declinet ad anguem;
Neve ſiniſterior preſſam rota ducat ad aram.

Anaphora in Polyptoto De reſp aruſp.

Homines te propter pecuniam judicio liberârunt: hominibus injuria tui ſtupri dolori non fuit: homines tibi arma, alii in me, alii pòſt in illum invictum civem dederunt: hominum beneficia prorſus concedo tibi.

Epiſtrophe in Paronomaſia Quint. lib. 9. cap. 3.

Neminem poſſe alteri dare matrimonium, niſi penès quem ſit patrimonium.

Epiſtrophe in Polyptoto Met. 1.

Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.

Symploce in Paronomaſia Catil. 1.

Ut exul potiùs tentare, quàm conſul vexare rempub. poſſis.

Epanalepſis in Paronomaſia Met. 1.

Ungulâque in quinos dilapſa abſumitur ungues.

Epanalepſis in Polyptoto Catil. 1.

Vives: & vives, ità ut nunc vivis.

Epanodos in Paronomaſia Orat. ad Brut.

Abeſſe non poteſt, quin ejuſdem hominis ſit, qui improbos probet, probos improbare.

Epa-

Epanodos in Polyptoto Met. 4.

Umbra viri visa est, visam fera sævit in umbram.

Elegiar. l. 2. El. 19. *Quod sequitur, fugio: quod fugit, ipse sequor.*

Heroid. 16. *At tu dissimula, ni tu desistere mavis: Sed cur desistas? dissimulare potes.*

Et pro Cæcin. *Quia res indigna sit, ideo turpem existimationem sequi: quia turpis existimatio sequitur, ideo rem indignam non vindicari.*

Porrò in omnibus verborum figuris, si repetitus sonus diversa significet, Antanaclasis dicitur.

Antanacl. in Anaphora est Mart. l. 2.

Quis neget Æneæ natum de stirpe Neronem?
Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

Ant. in Epistrophe, Epist. 15. l. 14. ad Attic.

Quid ergo? Ista culpa Brutorum? Minimè illorum quidem, sed aliorum brutorum: qui se cautos ac sapientes putant.

Ant. in Epanalepsi, Q. l. 9. c. 3.

Amari jucundum est, si curetur, nè quid insit amari.

Ant. in Epizeuxi Polypt. Ovid. Fast. 7.

Cur ego non dicam, Furia, te furiam?

Et in Epist. Polypt. Q. l. 9. c. 3.

Cùm Proculeius quereretur de filio, quòd mortem suam exoptarit; & ille dixisset, se verò non exspectare; Imò, inquit, rogo exspectes.

CAP. XXIV.

FIgura dictionis ejusmodi est. Figura sententiæ est figura, quæ totam sententiam aliquo animi motu afficit.

Virilem autem quandam dignitatem, præ superiorum molli & delicata venustate, obtinet: ut illic color & sanguis orationis, hîc nervi thoríque esse videantur. Itaque ait in Bruto Tullius, Quia sententiarum ornamentis & conformationibus præstat Demosthenes,

henes, idcirco à doctis oratorum eſt princeps judicatus. Et rurſus in Oratore idem confirmat: Sic igitur Tullius elocutionis principatum huic poſtremo ornamentorum generi attribuit: & certè nullis flectendorum animorum machinis elocutio violentior eſſe poteſt. Denique ut ſuperior illa & troporum & in dictionibus figurarum elocutio, ad delectandum & docendum multùm valet; hæc etiam (quod in dicendo caput eſt) ad movendum & pervincendum plurimùm valebit.

Figura ſententiæ eſt in logiſmo, aut dialogiſmo. Logiſmus eſt, quando ſine collocutione ſententia figuratur: éſtque Ecphoneſis & ſui ipſius Revocatio; Apoſtrophe & Proſopopœia.

Ecphoneſis eſt figura in logiſmo, per adverbium exclamandi expreſſum, vel intellectum: magnum prorſus animi commovendi inſtrumentum, & quidem affectuum variorum.

Modò admirationis: Pro Marcello. *O clementiam admirabilem, atque omni laude, prædicatione, literis, monumentiſque decorandam!*

Modò irriſionis: Ibid. *O ſtultos Camillos, Curios, Fabricios, Calatinos, Scipiones, Marcellos, Maximos! O amentem Paulum! ruſticum Marium!*

Modò optationis: Heroid. 1.

O utinam tunc cùm Lacedæmona claſſe petebat,
Obrutus inſanis eſſet adulter aquis!

Pro legè Man. *Utinam, Quirites, virorum fortium atque innocentium tantam copiam haberemus, ut hæc deliberatio vobis difficilis eſſet,*

quem-

quemnam potiſſimùm tanto bello præficiendum putaretis!

Hujus generis eſt deprecatio, & imprecatio. Æneid. 1.

Dii tibi (ſi qua pios reſpectant numina, ſi quid
Uſquam juſtitiæ eſt, & mens ſibi conſcia recti)
Præmia digna ferant! Æneid. 2.
At tibi pro ſcelere (exclamat) pro talibus auſis
Dii (ſi qua eſt cœlo pietas quæ talia curet)
Perſolvant grates dignas.

Modò indignationis: in Piſon. *O ſcelus! O peſtis! O labes!*

Modò deſperationis: Pro Milon. *O fruſtrà mei ſuſcepti labores! O ſpes fallaces! O cogitationes inanes meæ!*

Proh adhibetur ſæpe ad oſtentationem: ut Ter. And. *Proh deûm atque hominum fidem! quid eſt ſi hæc contumelia non eſt?*

En aliquando triſte quid & miſerabile præ ſe fert. Eclog. 1.

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has ſegetes? en quò diſcordia cives
Perduxit miſeros: en queis conſevimus agros!

Ah, heu, & *eheu,* ſunt commiſerationis. lib. 1. Officiorum. *O domus antiqua! heu quàm diſpari domino dominaris!* Eclog. 2.
Eheu quid volui miſero mihi? floribus Auſtrum
Perditus, & liquidis immiſi fontibus apros.
Quem fugis ah demens?——

In quibus Interrogatio inſtantiùs urget: & eſt

eſt ſeriis, gravibúſque cauſis opportuna.

Epiphonema quoque ſpecies eſt Exclamationis, quæ ad finem rei narratæ & explicatæ addi ſolet: ut cùm Virgilius expoſuiſſet omnes cauſas, quibus Juno Romanos perſequebatur, tandem acclamat, Æneid. 1.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

CAP. XXV.

REvocatio ſui ipſius eſt, quando revocatur quidpiam: & eſt ardentioris ſermonis veluti refrigeratio: éſtque Epanorthoſis, aut Apoſiopeſis.

Epanorthoſis eſt, quando antecedens aliquid corrigendo revocatur. Epiſt. 1. *Erat hoc mihi dolendum, ſed multò magis illud, quod inimicum meum, meum autem? imò verò legum, judiciorum, otii, atq; patriæ, bonorum omnium ſic amplexabantur, ſic in manibus habebant: ſic fovebant, ſic, me præſente, oſculabantur.* Ter. Heaut. *Filium unicum adoleſcentulum habeo: ah quid dixi? habere me? imò habui Chreme; nunc habeam neĉne incertum eſt.* Hîc præteritum aliquod dictum revocatur: in ſequentibus curſus orationis antecedens revocatur, & quaſi pœnitentia facti ſignificatur. Pro Ligario. *Sed nimis urgeo: commoveri videtur adoleſcens.* Pro Cœl. *Sed quid ego ità gravem perſonâ induxi?* Ad Fratr. *Sed neſcio quo pacto ad præcipiendi ratione relapſa eſt oratio mea, cùm id mihi propoſitum initio non fuiſſet.*

CAP.

CAP. XXVI.

APoſiopeſis eſt, quâ ſententiæ inchoatæ curſus revocatur, partem aliquam, quæ tamen intelligatur, reticendo.

Ter. Eun. *Ego te, furcifer, ſi vivo.* Æneid. 1.
Jam cœlum, terrámque, meo ſine numine, venti,
Miſcere, & tantas audetis tollere moles?
Quos ego: ſed motos præſtat componere fluctus.

CAP. XXVII.

LOgiſmus exclamationis & revocationis ità eſt: ſequitur qui eſt in Apoſtrophe, & Proſopopœia.

Apoſtrophe eſt, quando oratio ad alienam perſonam convertitur, quàm inſtituta oratio requirit: figura non multùm cedens, elationis genere, Exclamationi; & perſæpe cum ea conjungitur. Sed Apoſtrophe ex conditione perſonarũ variè diſtingui poteſt: aliàs enim ad humanam perſonã fit averſio: Pro Muræna, Tullius à judicibus, ad quos oratio inſtituta erat, ad Catonem, qui apologiam hanc reprehenderat, ſe convertens, *A quo tandem* (ait) *M. Cato, eſt æquius Conſulem defendi, quàm à Conſule?* &c. Aliàs ab hominibus ad deos, fit averſio: in qua inſignis eſt apud poetas invocatio. Metamorph. 1.
——*Dii cœptis (nam vos mutaſtis & illas)*
Aſpirate meis: primâque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Sic

Sic Æneid. 1. Cùm Poeta propoſuit ſummam theſin totius Æneidos, tum ſic avertitur ad Muſam:

Muſa mihi cauſas memora, quo numine læſo,
Quídve dolens regina deûm tot volvere caſus
Inſignem pietate virum, tot adire labores
Impulerit: tantæne animis cœleſtibus iræ?

Aliàs ad rem mutam & inanimatam, velut ad perſonam, transfertur oratio. Pro Milone, *Religiones mehercule ipſæ, aræque cùm illam belluam cadere viderunt, commoviſſe ſe videntur, & jus in illo ſuum retinuiſſe. Vos enim, Albani tumuli, atque luci, vos (inquam) imploro atque obteſtor; vóſque Albanorum obrutæ aræ, ſacrorum populi Rom. ſociæ atque æquales, quas ille præceps amentiâ, cæſis proſtratiſque ſanctiſſimis lucis, ſubſtructionum inſanis molibus oppreſſerat.* Hæc figura rarò quidem, ſed tamen aliquando, protinus in proœmio adhibetur Cati. 1. *Quouſq; tandem, Catilina, abutêre patientiâ noſtrâ? quamdiu nos etiam furor iſte tuus eludet? quem ad finem ſeſe effrænata jactabit audacia?* Hìc verò in ſenatu res agitur: ideóque directus ſermo ad patres, unde averſio intelligitur.

CAP. XXVIII.

PRoſopopœia eſt, quâ alienam perſonam oratione noſtrâ loquentem fingimus.

Hìc verò ornamentum elocutionis ſingulare eſt, magnæque in primis audaciæ: ideóque magno conſilio

lio judicióque regendum, ùt conſentanea perſonis oratio tribuatur. Poëticum ſanè ornamentum, & quo uno poëtarum laudes præcipuè dijudicantur. Itaque ſi uſquam, certè in hac conformatione ratio decori diligenter habenda eſt: qua de re bene monet Poëta in Arte.

Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites peditéſque cachinnum.
Interiit multum Davuſne loquatur, herúſve:
Maturúſne ſenex, an adhuc florente juventa
Fervidus: an matrona potens, an ſedula nutrix:
Mercatórne vagus, cultórve virentis agelli:
Colchus, an Aſſyrius: Thebis nutritus, an Argis.

Et ibidem. ——— *Triſtia mœſtum*
Vultum verba decent: iratum plena minarum:
Ludentem laſciva: ſeverum ſeria dicta.

Proſopopœia eſt imperfecta vel perfecta.

Proſopopœia imperfecta eſt, cùm ſermo alienæ perſonæ leviter & obliquè repræſentatur. Cæſar. 1. Com. de legatis Helvetior. *Qui dicerent ſibi in animo eſſe, ſine ullo maleficio iter per provinciam facere, propterea quòd iter nullum haberent aliud: rogare ut ejus voluntate id ſibi facere liceat.* Pro lege Man. *Hi vos (quoniam liberè loqui non licet) tacitè rogant, ut ſe quoque ſicuti cæterarum provinciarum ſocios, dignos exiſtimetis, quorum ſalutem tali viro commendetis.*

Proſopopœia perfecta eſt, cùm tota fictio perſonæ oratione noſtrâ repræſentatur: quo in genere & acceſſus ad Proſopopœiam, & receſſus decorus inprimis eſſe debet. Sic pro Cœl. excita-

excitatur Appius cæcus ad objurgandum Clodiæ libidinem. *Exſiſtat igitur* (ait orator) *ex hac familia aliquis, ac potiſſimùm cæcus ille (minimum enim dolorem capiet, qui iſtam non videbit) qui profectò ſi exſtiterit, ſic aget, & ſic loquetur:* Hîc acceſſus eſt & apparatus ad ſpeciem quandam proluſionis; deinde vox & oratio Appii fingitur. *Mulier, quid tibi cum Cælio? quid cum homine adoleſcentulo? quid cum alieno?* &c. ad quam Proſopopœiam deponendam, brevis revocatio ad extremum ponitur his verbis. *Sed quid ego* (*judices*) *ità gravem perſonam induxi? ut & verear, nè ſe idem Appius repentè convertat, & Cælium incipiat accuſare illâ ſuâ gravitate cenſoriâ.* Sic Æneæ Proſopopœiam Virgilius Æneid. 2. compoſuit, cùm Æneas ſociis cibum vinúmque

Dividit, & dictis mœrentia pectora mulcet.
O ſocii (neque enim ignari ſumus antè malorum)
O paſſi graviora! dabit Deus his quoq; finem, &c.

Tandem ſic Proſopopœiam claudit:

Talia voce refert.——

Eâdem figurâ licet mutis & inanimatis rebus ſermonem dare: cujusmodi illa ſunt, in Catilinam, majorum laterum, cùm patriam loquentem orator inducit. *Si te* (ait) *parentes timerent atque odiſſent tui, neque illos ullâ ratione placare poſſes; ut opinor, ab eorum oculis aliquò concederes: nunc te patria, quæ communis eſt omnium noſtrûm parens, odit ac metuit;*

&

& jam diu de te nihil judicat, niſi de paricidio ſuo cogitare. Hujus tu neque autoritatem verebere, neque judicium ſequêre, neque vim pertimeſces? quæ tecum (Catilina) ſic agit, & quodammodo tacita loquitur. Nullum jam tot annos facinus exſtitit, niſi per te: nullum flagitium, ſine te: tibi uni multorum civium neces, tibi vexatio direptióque ſociorum impunita fuit ac libera: tu non ſolùm ad negligendas leges & quæſtiones, verùm etiam ad evertendas, perfringendáſque valuiſti. Superiora illa, quanquam ferenda non fuerunt, tamen, ut potui, tuli: nunc verò me totam eſſe in metu propter te unum, quicquid increpuerit Catilinam timeri, nullum videri contra me conſilium iniri poſſe, quod à tuo ſcelere abhorreat, non eſt ferendum. Quamobrem diſcede, atq; hunc mihi timorem eripe: ſi eſt verus, nè opprimar; ſin autem falſus, ut tandem aliquando timere deſinam. Hæc ſi tecum, ut dixi, patria loquatur; nonne impetrare debeat, etiamſi vim adhibere non poſſit? Hic vides quàm decorè & ſuſcepta & depoſita ſit perſona.

Sed ſatis de Proſopopœiæ ſchemate: quo, tanquam aliquo in ſcenis pegmate, quævis non ſolùm hominum, ſed etiam deorum perſona à poëtis effingitur. Quapropter iſto poëtico ſpiritu orator velut afflatus imprimis admirabilis eſt.

CAP. XXIX.

LOgiſmus ſententiarum adhuc fuit, ſequitur dialogiſmus; cujus duæ ſunt partes Hypophora

pophora & Anthypophora. Eſt autem Dialogiſmus duplex, Conſentiens & Diſſentiens. Diſſentiens eſt cujus Reſponſio Objectioni adverſatur. Figura diſſentientis Dialogiſmi eſt, vel Deliberatio, vel Occupatio. Deliberatio eſt Aporia, aut Anacœnoſis.

Aporia eſt Deliberatio nobiſcum. Pro Cluentio. *Equidem, quod ad me attinet, quò me vertam neſcio: negem fuiſſe illam infamiam corrupti judicii? negem illam rem agitatam in concionibus, jactatam in judiciis, commemoratam in Senatu? evellam ex animis hominum tantam opinionem, tam penitus inſitam, tam vetuſtam?* Reſponſio. *Non eſt noſtri ingenii, veſtri auxilii eſt (judices) hujus innocentiæ, ſic in hac calamitoſa fama, quaſi in aliqua perniciosiſſima flamma, atq; in communi incendio, ſubvenire.* Æneid. 4. *En quid agam? rurſúſne procos irriſa priores Experiar? Nomadúmq; petam connubia ſupplex, Quos ego ſum toties jam dedignata maritos? Iliacas igitur claſſes, atque ultima Teucrum Juſſa ſequar?*

Tandem reſponſio addubitationis ſequitur: *Quin morere ut merita es, ferróq; averte dolorem*

Inſigne Aporiæ exemplum eſt Met. 8. ubi poëta Altheam de Meleagri [filii ſui] morte ſecum deliberantem artificioſè deſcribit.

CAP. XXX.

ANacœnoſis eſt deliberatio cum aliis: Pro Quint. *Quæro à te, C. Aquili, L. Luculle,*

P. Quintili, M. Marcelle: vadimonium mihi non obiit quidam ſocius & affinis meus (quîcum neceſſitudo vetus, controverſia de re pecuniaria recens intercedit) poſtulóne à Prætore, ut ejus bona poſſidere mihi liceat? an cùm Romæ domus, uxor, liberi ſint, domum potiùs denunciem? quid eſt quod hac tandem de re vobis poſſit videri? Reſponſio communicationis ſequitur: *Profectò ſi rectè bonitatem veſtram atque prudentiam cognovi, non multùm me fallit, ſi conſulamini, quid ſitis reſponſuri: primùm exſpectare, deinde ſi latitare ac diutiùs ludificare videatur, amicos convenire, quærere quis procurator ſit, domum denunciare: dici vix poteſt quàm multa ſint, quæ reſpondeatis antè fieri oportere, quàm ad hanc rationem extremam ac neceſſariam devenire.*

Huic generi ſubeſt Suſtentatio: (1) per quam, ſuſpenſis in Communicatione auditorum animis, Paradoxon aliquod [i. inopinatum ſeu inexſpectatum] ſubjicitur: ſive illud majus ſit, ſive minus.

(1) Sic enim Q. [a] Sed nonnunquam Communicantes aliquid inexſpectatum ſubjicimus: ut Ver. 7. *Quid deinde? Quid cenſetis? Furtum fortaſſe aut prædam aliquam:* deinde cùm diu ſuſpendiſſet judicum animos, ſubjecit quod multò eſſet improbius. Hoc Celius Suſtentationem vocat. Eſt autem duplex: nam, contrà, frequenter, cùm exſpectationem graviſſimorum fecimus, ad aliquid, quod ſit leve, aut nullo modo criminoſum deſcendimus.

a Lib. 9. cap. 12.

Sed

Sed ibidem monet Rhetor, Paradoxon extra Communicationem fieri poſſe. Ut oſtendit illud Terentii, b *In me quidvis harum rerum convenit, quæ ſunt dicta in ſtultum: Caudex, ſtipes, aſinus, plumbeus: in illum nihil poteſt: Nam exſuperat ejus ſtultitia hæc omnia.*

b Heaut. 5. 1.

CAP. XXXI.

DEliberationis dialogiſmus ejuſmodi eſt: Occupationis ſequitur, cùm alieni conſilii Objectionem occupamus, eíque Reſponſionem ſubjicimus. Itaque dialogiſmus hic à priore parte Prolepſis, à poſteriore Proſapodoſis dicitur. Prolepſis Proſopopœiam conjunctam habet: ideóque aliàs obliqua, aliàs directa eſt. Prolepſis Obliqua eſt, quæ habet imperfectam Proſopopœiam. Pro Amer. *Credo ego vos (judices) mirari, quid ſit quòd cùm tot ſummi oratores hominéſque nobiliſſimi ſedeant, ego potiſſimùm ſurrexerim, &c.* Tandem Proſapodoſis adhibetur: *Quæ me igitur res præter cæteros impulit, ut cauſam Sexti Roſcii reciperem?* &c. Sic pro Cœlio: *Si quis (judices) fortè nunc adſit ignarus legum, judiciorum, conſuetudinis noſtræ*; Subjectio, *miretur profectò*, &c. Eſt Prolepſis hæc proœmiis valde accommodata. Prolepſis Directa eſt, quæ perfectam Proſopopœiam habet Pro Cœlio. *Dicet aliquis, Hæc igitur eſt tua diſciplina? ſic tu inſtituis adoleſcentes? ob hanc cauſam tibi hunc puerũ parens cõmendavit & tradidit, ut in amore & voluptatibus*

tibus adoleſcentiam ſuam collocaret? & hanc tu vitam & ſtudia defenderes? Proſopopoiis ſuccedit, *Ego, ſiquis (judices) hoc robore animi, atque hâc indole virtutis ac continentiæ fuit, ut reſpueret omnes voluptates, omnémque vitæ ſuæ curſum in labore corporis atque in animi contentione conficeret, quem non quies, non æqualium ſtudia, non ludi, non convivia, delectarent, nihil in vita expetendum putaret, niſi quod eſſet cum laude & cum dignitate conjunctum; hunc, meâ ſententiâ, divinis quibuſdam bonis inſtructum atque ornatum puto.* Dialogiſmus continuatior eſt. pro Quint. *De re pecuniaria cupio contendere.* (inquit orator) *Non licet.* Occupatio eſt conſilii adverſarii. Subjectio ſequitur: *At ea controverſia eſt.* Occ. *Nihil ad me attinet: cauſam capitis dicas oportet.* Sub. *Accuſa ubi ità neceſſe erit.* Occ. *Non (inquit) niſi tu antè, novo modo, priore loco dixeris.* Sub. *Dicendum neceſſariò eſt: præſtituendæ horæ ad arbitrium noſtrum: judex ipſe arceſſetur.* Occ. *Quid tum? Tu aliquem patronum invenies, hominem antiqui officii, qui ſplendorem noſtrum, & gratiam negligat? Pro me pugnabit L. Philippus, eloquentiâ, gravitate, honore, florentiſſimus civitatis: dicet Hortenſius, excellens ingenio, nobilitate, exiſtimatione: aderunt autem homines nobiliſſimi ac potentiſſimi, quorum frequentiam & conſeſſum non modò P. Quintius, qui de capite decernit; ſed quivis, qui extra periculum ſit perhor-*

reſcat

reſcat. Subjectio poſtrema Ironiam habet. *Hæc eſt iniqua certatio, quâ tu huic, nè ubi conſiſteret quidem contra te, locum reliquiſti,* &c.

CAP. XXXII.

FIgura Conſentientis Dialogiſmi eſt, cujus Reſponſio Objectionem expreſſam vel intellectam admittit: ità tamen ut Quæſtionis exinde inconſequentia (ſi opus eſt) oſtendatur. Eſt autem Epitrope, aut Synchoreſis.

Epitrope eſt, cùm facti cujuſpiam licentia condonatur. Agrar. 2. (Ob.) *Si quid eſt quod indagaris, inveneris, ex tenebris erueris; quanquam iniquum eſt,* (Reſp.) *Tamen conſume ſanè, quoniam commodum eſt, quoniam tu quidem attuliſti:* (Inconſ.) *Sylvam verò tu Scantiam vendas, nobis Conſulibus, atque hoc Senatu?*

Aliquando Ironia permiſcetur. Æneid. 4.

(Ob.) —— *Nunc & Jove miſſus ab ipſo.*
Interpres divûm fert horrida juſſa per auras.
Scilicet is Superis labor eſt, ea cura quietos
Sollicitat: (Reſp.) *neque te teneo, neque dicta refello.*
I, ſequere Italiam ventis: pete regna per undas.
(Inconſ.) *Spero equidem mediis ſiquid pia numina poſſunt,*
Supplicia hauſurum ſcopulis. ——

Ironia in ſequenti exemplo apertior eſt. Pro Flacco. Objectio intelligitur: Reſponſio eſt *Litemus igitur Lentulo: parentemus Cethego: re-*

mus ejectos: nimiæ pietatis & ſummi amoris in patriam viciſſim nos pœnas (ſi ità diis placet) ſufferamus.

CAP. XXXIII.

SYnchoreſis eſt, cùm dictum aliquod aut argumentum condonatur. Verr. 7. Objectio fuit Oratoris, quam multorum probavit Teſtimoniis. Reſponſum eſt Amicorum Verris: *Sit ſacrilegus, ſit fur, ſit flagitiorum omnium vitiorumq; princeps:* (Inconſ.) *at eſt bonus Imperator.* Æneid. 9. Objectio in Reſp. continetur.

Non dabitur regni (eſto) prohibere Latinis:
(Inconſ.) *At trahere, atque moras tantis licet addere rebus.*

Pro Flacco. Objectio intelligitur, *Homines* ſc. *Græcos in plurimis rebus excellere.* Cui reſpondetur, *Tribuo Græcis literas: do multarum artium diſciplinam: non adimo ſermonis leporem, ingeniorum acumen, dicendi copiam: denique etiam, ſi qua ſibi alia ſumunt, non repugno.* (Inconſ.) *Teſtimoniorum religionem & fidem nunquam iſta natio coluit.* Item pro Rabirio: (Ob.) *At fuit cum Saturnino veſter patruus.* (Reſp.) *Fuerit: & fuerit nullâ deſperatione rerum ſuarum, nullis domeſticis vulneribus coactus: induxerit eum L. Saturnini familiaritas, ut amicitiam patriæ anteponeret:* (Inconſ.) *Id circóne oportuit C. Rabirium deſciſcere à republica?*

Delectat hoc ornamentum in oratione præcipuè,

cipuè, cùm id concedimus, quod ei, cui conceditur, nocet: ut ſæpe fit in contentionibus & controverſiis. Pro Ligario objectio fuit Tuberonis accuſatio: Reſponſio eſt, *Habes igitur, Tubero, (quod eſt accuſatori maximè optandum) confitentem reum*: (Inconſ.) *ſed tamen hoc ità confitentem, ſe in ea parte fuiſſe, quâ te, Tubero, quâ virum omni laude dignum patrem tuum. Itaq; priùs de veſtro delicto confiteamini neceſſe eſt, quàm Ligarii ullam culpam reprehendatis.*

ATque hæc de ornamentis Elocutionis: quæ quò plura concurrerint, eò pleniorem ornatum orationis efficiant neceſſe eſt: ut in illo exemplo Ligarianæ defenſionis, *Certè contra ipſum Cæſarem eſt congreſſus armatus. Quid enim, Tubero, tuus ille diſtrictus in acie Pharſalica gladius agebat? cujus latus ille mucro petebat? quis ſenſus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?* Hîc Metonymiæ variæ ſunt: *gladius armorum* pro ſubjecto *homine*: ſed Metaphoræ ſunt illuſtriores, *ardor*, imprimíſque illæ, ſenſum & actum tribuentes rebus inanimatis *gladio, mucroni, armis, agebat, petebat, ſenſus*: tum Synecdochæ, *mucro* pro *gladio*, *latus* pro *toto homine*: tum in verbis, *agebat, petebat, cupiebas, optabas*, ſunt Epiſtrophæ finis: denique in ſententia tota eſt Apoſtrophe vehementis & inſtantis Interrogationis. Quibus omnibus troporum figurarúmque generibus ſic uſus orator eſſe dicitur, ut Cæſari quamvis & judici & adverſario, tamen, velut incantato & ſtupefacto, color variè mutatus ſit, & libelli quidam è manibus exciderint. Illa videlicet Platonis γοητία fuit, illáque flexanima dominá; ſummi Imperatoris oratio.

CAP. 34. sive
Appendix de figuris secundariis.

PRimariis hisce dictionis & sententiæ figuris, adjiciantur totidem, in utroque genere, secundariæ. 1. Ellipsis, 2. Pleonasmus, 3. Asyndeton, 4. Polysyndeton, 5. Hyperbaton, 6. Zeugma, 7. Antithesis 8. Græcismus: item 1. Parrhesia, 2. Eroteſis, 3. Parenthesis, 4. Parathesis, 5. Periphrasis, 6. Synonymia, 7. Hypotyposis, 8. Præmunitio, 9. Transitio, 10. Rejectio.

Figuræ dictionis 8.

Ellipsis est, quando verbum aliquod, in constructione necessarium, omittitur, ad exprimendum affectum. Ità Admirationem præ se fert imperfecta illa Veneris locutio, Æneid. 1. *Sed vos qua tandem?* ubi omittitur *estis:* & illa Pamphili Indignationem. And. A. 1. S. 5. *Tantámne rem tam negligenter agier?* ubi deest *decet.* Q. Desinit esse, cùm subtractum verbum aliquod, satis ex cæteris intelligitur: ut Cœlius in Antonium, *Stupere gaudio Græcus.* Simul enim auditur, subauditur *cœpit.*

Pleonasmus est, quando verbum aliquod in oratione redundat: indicat autem, cum Emphasi, vehementiam aut certitudinem: ut *Ubi gentium? Hisce oculis vidi.* Sed qui talem Emphasin non habet, otiosus est, & vitiosus. Emendavit hoc non inurbanè in Hircio Cicero: qui, cùm ille in Pansam declamans, *filium à matre decem mensibus in utero latum esse dixisset, Quid?* (inquit) *aliæ in penulâ solent ferre?*

Asyndeton est, quando in vocabulorum congerie omittitur conjunctio copulativa, ob celeritatem & acrimoniam: qua de re sic Plutarchus, *Asyndeton sit non modò celeritatis, sed etiam Emphasios patheticæ gratiâ.* Et Fabius, Lib. 11. cap. 3. *Quæ conjunctionibus caret, Dissolutio vocatur: apta, cùm quid instantius dicimus.*

Nam

Nam & singula inculcantur, & quasi plura fiunt: ut Adelph. A. 3. S. 2 *Tot res repente circumvallant, unde emergi non potest*: *vis, egestas, injustitia, solitudo, infamia.* Ubi singulæ voces Asyndetæ, sunt Emphaticæ. Sic Ibidem. *Cæteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, prosternerem.* Hic si verba conjunctionibus copulentur, languet stricta vis & impetus orationis.

Polysyndeton est, quando conjunctiones, ob orationis gravitatem, neque etiam sine Emphasi, redundant: ut

Et properare loco, & cessare, & quærere, & uti, Hor. ep. 7. l. 1.

Et Liv. lib. 8. Dec. 3. *somnus, & vinum, & epulæ, & scorta, & balneæ, corpora atque animos enervant.* De his ità Q. Lib. 11. cap. 3. *Contrarium est Schema, quod conjunctionibus abundat: illud Asyndeton, hoc Polysyndeton dicitur, utrumq; horum Coacervatio. Fons quidem unus: quia acriora facit & instantiora quæ dicimus, & vim quandam præ se ferentia, velut sæpius erumpentis affectus.*

Hyperbaton est verborum, à recto constructionis ordine, in alium concinniorem, elegantiæ & varietatis ergo, transpositio: ut in prima primæ orationis sententia. *Quæ res in civitate duæ plurimùm possunt, eæ contra nos ambæ faciunt in hoc tempore, summa gratia & eloquentia: quarum alteram (C. Aquilli) vereor, alteram metuo: eloquentia Q. Hortensii, nè me dicendo impediat, nonnihil commoveor: gratia Sex. Nævii, nè P. Quinctio noceat, id verò non mediocriter pertimesco.* Naturalis enim ordo longè diversus est: *Gratia & eloquentia summa, quæ duæ res possunt plurimum in civitate, ambæ eæ faciunt contra nos in hoc tempore: quarum vereor alteram, (C Aquilli) metuo alteram: commoveor nonnihil, nè eloquentia Q. Hortensii impediat me dicendo: pertimesco, verò id non mediocriter, nè gratia Sex. Nævii noceat P. Quinctio.* Quàm hic ordo absonus, quàm ingratus foret? Hac de re sic Quintilianus, Lib. 8. cap. 6. *Hyperbaton [i. verbi transgressionem] quam frequenter ratio compositionis & decor poscit, non immerito*

vitò inter virtutes habemus. Fit enim frequentissimè aspera, & dura, & dissoluta, & hians oratio; si ad necessitatem ordinis verba redigantur: Differenda igitur quædam, & præsumenda: atque, ut in structuris lapidum impolitorum, loco, quo convenit, quidque ponendum: nec aliud potest sermonem facere numerosum, quàm opportuna ordinis mutatio.

Zeugma est, cùm verbum aliquod aut adjectivum, semel in sententia expressum, ad plura, diversorum generum, numerorum, aut personarum, suppositа refertur, cum quorum proximiori concordat. Est autem triplex.

Protozeugma, cùm vox illa communis exprimitur in principio: ut Eclog. 1.

————Sunt *nobis mitia poma,*
Castaneæ molles, & pressi copia lactis.

Mesozeugma, cùm in medio: ut Eclog. 5.

Semper honos, nomén que tuum, laudésque manebunt.
————Eclog. 7. *caper tibi salvus & hœdi.*

Hypozeugma, cùm in fine: ut Brutus ¶ 140. *Ego mihi illum, sibi me ille anteferebat.*

Est item Zeugma quoddam, quando vox communis, aut cum singulis, aut cum omnibus suppositis, concordat: ut Pro Cluent. *Vicit pudorem* libido, *timorem* audacia, *rationem* amentia. Liv. *Cùm terrâ* Nabis, Lacedæmoniíque, *mari* Romana classis urgebant.

Antithesis est, cùm Oppositа, seu Antitheta, in oratione invicem respondent. Fitque vel singularis, vel gemina.

Singularis: ut Pro leg. Man. *Hujus orationis difficilius alit* exitum, *quàm* principium *invenire.*

Hor. Sat. 1. l. 1. Parvula *nam exemplo est* magni *formica laboris.*

Mart. E. 72. l. 7. *Quisquis* ubique *habitat, Maximè,* nusquam *habitat.* Cùm Oppositа commutantur per Epanodon, Antimetathesis dicitur: ut, Q. l. 9. c. 3. *Non ut eadem, vivo, sed ut vivam, edo.* Et Plin. Paneg.

Non

Non ideo viciſſe videris, ut triumphares; ſed triumphare, quia vinceres.

Gemina Antitheſis ſingulariter delectat: ut And. A.1.S.1. *Obſequium amicos, veritas odium parit.* Heren. l.4. *Habet aſſentatio jucunda principia; eadem exitus amariſſimos adfert.* Pro Quinct. *Ut, cùm veritas cum hoc faciat, plus hujus inopia poſſit ad miſericordiam, quàm illius opes ad crudelitatem.*

Elegantiſſima autem eſt Antitheſis, in qua oppoſita oppoſitis ſæpius reſpondent: ſive ſingula ſingulis, ut, Pro Poſthum. *Egentes in locupletes, perdui in bonos, ſervi in dominos, armabantur*; ſive gemina geminis: ut, Verr. Act. 5. *Conferte hanc pacem, cum illo bello; hujus prætoris adventum, cum illius Imperatoris victoria; hujus cohortem impuram, cum illius exercitu invicto; hujus libidines, cum illius continentia: ab illo, qui cepit, conditas, ab hoc, qui conſtitutas accepit, captas, dicetis Syracuſas.*

Græciſmus, ſive Helleniſmus, eſt, quando conſtructio Græcæ linguæ propria, in ſermone Latino uſurpatur: ut, *Nobis non licet eſſe tam diſertis.*
(Terentius, utique, *Vobis expedit eſſe bonas*) Et
——— *didiciſſe fideliter artes*
Emollit mores. ——— Hunc Græciſmum Ed. Spencer, etiam in lingua vernacula, non inelegan-ter uſurpat.

For not to have been dipt in Lethe *Lake,*
Could ſave the ſon of Thetis *from to die*, vid. c. 13.

His ſuperadditur Hyſterologia ſive Hyſteron proteron, cùm, in oratione, quod naturæ ordine præcedit, ſequitur: ut, *Valet atque vivit.* Item.
Poſtquam altos tetigit fluctus, & ad aquora venit.
Sed ea, quemadmodum Antiptoſis & Hypallage, inventa videtur, magis ut autorum ſive licentiam ſive erratum excuſet; quàm ut idem nobis licere oſtendat.

Neque

Neque enim magis probatur iſtud Hyſteron proteron, quàm aut Antiptoſis, cùm caſus pro caſu ponitur, ut Lun. A. 4. 3. *Eunuchum, quem dedisti nobis, quas turbas dedit?* ut item in Prologo Andriæ:

Urbem, quam ſtatuo, vestra eſt: ——aut Hypallage, cùm duæ dictiones commutant caſus: ut,

——*dare claſſibus austros:* pro *dare claſſes auſtris.*

Et *gladium vaginâ vacuum in urbe non vidimus.* Pro vaginam gladio vacuam.

Sequuntur Figuræ ſententiæ 8.

PArrheſia eſt, cùm rem invidioſam aut odioſam liberè eloquimur, apud eos quos vereri debemus: Et eſt duplex: vel quâ crimen nobis intentatum confidenter fatemur, & defendimus; vel quâ aliis crimina audacter objectamus, & reprehendimus.

Prioris exemplum eſt pro Ligario: *Suſcepto bello, Cæſar, geſto etiam magna ex parte, nullâ vi coactus, judicio meo ac voluntate, ad ea arma profectus ſum, quæ erant ſumta contra te,* &c. Defenſionis excuſationem mox ſubdit, *Quid autem aliud egimus, Tubero, niſi ut, quod hic poteſt, nos poſſemus?* Et pro Sylla, *Adeſte animis, qui adeſtis corporibus: erigite mentes aureſque veſtras: & me de invidioſis rebus, ut ille putat, attendite.* Deinceps totam criminationem, de Catilina & Lentulo puniendis, liberè fatetur: ſed ità, ut, pro invidia, gloriam & gratulationem extorqueat etiam inimicis. *Ego Conſul cum exercitus perditorum civium* ——*pœnâ vedem.*

Poſterioris eſt in Verrem. Nam, in Exordio primæ Actionis, judicibus ipſis judiciorum infamiam palàm objicere non veretur. *Inveteravit jam opinio, perniciosa reipub. vobiſque periculoſa, qua non modò Romæ, ſed & apud exteras nationes, percrebuit, His judiciis, quæ nunc ſunt, pecuniosum hominem, quamvis ſit nocens, nemînem poſſe damnari:* Et in Epilogo actionis ultimæ, cum eadem loquendi Parrheſia, iisdem audacter minitatur: *Siqua vis iſtum de veſtra ſeveritate eripuerit,*

populus

populus R. brevi jus suum, me agente, recuperabit: ac si de mea —— crescere licebit. Quamvis liberam hanc & minitationem & reprehensionem, seriâ sui in eos favoris & benevolentiæ professione, emollire videtur. *Sed mehercules, vestrâ reique publicæ causâ, judices, nolo, in hoc delecto consilio, tantum flagitium esse commissum: nolo eos judices, quos ego probarim atque delegerim, sic in hac urbe notatos, isto absoluto, ambulare, ut non cerâ, sed cœno oblitî esse videantur.*

Eroteſis est locutio, quâ aut scisscitamur; ut Eclog. 3.

Dic mihi Dameta: cujum pecus? an Melibœi?

Aut instamus; ut Catil. 1. *Quousque tandem abutêre, Catilina, patientiâ nostrâ?* &c. (ubi, eleganter ingeminatis Interrogationibus, miro artificio Catilinæ instat orator) aut Contrarium vehementer indicamus: Interrogatio enim affirmativa vehementer negat; negativa vehementer affirmat: ut

—— Æneid. 1. *Et quisquam numen Junonis adoret?* Et Eclog. 3. *An mihi cantando victus non redderet ille?*

Item Pro Balbo.

Anne de nobis trahere spolia fœderatis licebit; de hostibus non licebit? An quod adipisci potuerunt dicendo, id iis assequi pugnando non licebit? An accusatori majores nostri majora præmia, quàm bellatori esse voluerunt?

Est etiam ubi negativa Interrogatio, cum increpatione jubet; & affirmativa, similiter vetat: ut Æn. 4.

Non arma expedient, totaque ex urbe sequentur?

Et Eun. A. 4. S. 4. *Exi foras scelestè: at etiam restitas?*

Parentheſis est sententiola sententiæ partibus commodè inserta; sed nec cum priori, nec cum posteriori cohærens. *Quam nos* (inquit Fabius, lib 9. cap. 3.) *Interpositionem Græci Parentheſin vocant: dum continuationi sermonis medius aliquis sensus intervenit.*

De Parentheſi duæ sunt Regulæ.

1. Parentheſis nec longa, nec frequens esse debet; quia hiulcam reddit orationem, & obscuram: ut monet

net Q. Lib. 8. cap. 2. *Interjectione* (quâ & oratores & Hiſtorici utuntur, *ut medio ſermone aliquem inferant ſenſum*) *impediri ſolet intellectus; niſi quod interponitur breve eſt.* Parentheſios autem menſura rarò Hexametrum unum rariſſimè duo excedit: ut in exemplis paſſim patet: quæ ſicubi longior ſit (nè ſententiæ intellectus indè impediatur) prioris partis verba, poſt Parentheſin, repetenda erunt, & cum poſteriori parte conjungenda: ut, Pro Archia. *Quoties ego hunc Archiam vidi, judices, (utav enim veſtrâ benignitate, quoniam me in hoc novo genere dicendi tam diligenter attendiſtis) quoties ego hunc vidi,* &c. Et Pro Cluent. *Saſſia mater hujus Aviti, (mater enim à me nominis cauſâ (tametſi in hunc hoſtili odio & crudelitate eſt) mater, inquam, appellabitur; neque unquam illa ità de ſuo ſcelere & immanitate audiet, ut naturæ nomen amittat. Quo enim eſt ipſum nomen amantius indulgentiſque maternum; hoc illius matris (quæ multos jam annos, & nunc quàm maximè filium interfectum cupit,) ſingulare ſcelus majore odio dignum eſſe putetis) ea igitur mater Aviti,* &c. ubi poſt grandem Parentheſin, *mater Aviti*, poſt inſertam *mater* repetitur.

2. Parentheſis Parentheſi rarò inſeritur. Inſertas Parentheſes Treutlerus Method. Eloquentiæ l. 1. omnino averſatur: *Illorum autem ſcriptio* (inquit) *vel flagris coercenda erat, qui Parentheſibus ſuis, aliis ſatis prolixis, novas adhuc Parentheſes infarcire ſolent.* Hoc tamen aliquando facit Orator: qui, exemplo ſuprà citato, duas tréſve inſerere non dubitavit. Videtur itaque Treutlerus, magiſter nimiùm ſeverus, qui mendum, ità vel nullum, vel leviculum, tam graviter voluit caſtigari. Veruntamen inſertæ Parentheſes, (quò confuſio partium vitetur) duabus potiùs virgulis, quàm propriis inſignibus notandæ erunt.

Parathesis eſt, cùm verbo verbum, aut ſimplex in eodem caſu, aut nonnunquam etiam conjunctum, Diſtinctionis vel Declarationis gratiâ, apponitur: ut,

Lupum

Lupum [*piſcem*] *non vidit Italis:* (ſicut Joan. 14. 22. *Dicit Illi Judas,* [*non Iſcariotes*] *Domine,* &c.

Item Orat. l. 2. ¶ 82. *Quoniam tribus rebus omnes ad noſtram ſententiam perducimus:* [*aut Docendo, aut Conciliando, aut Permovendo*;] *una ex tribus his.* &c. Et Ep. 24. l. 9. *Communitas vitæ atque victûs, remiſſióque animorum, maximè ſermone efficitur familiari, qui eſt in conviviis dulciſsimus: ut ſapientiùs noſtri quàm Graci: illi* συμπόσια, *aut* σύνδειπνα [*i. compotationes, aut concœnationes*] *nos convivia: quòd tum maximè ſimul vivitur.*

De Paratheſis, Parentheſis, & Eroteſis punctis, ſive notis, vide Oratoriæ l. 1. c. 2. §. 1.

Periphraſis eſt rei, quæ verbo uno dici poteſt, per plura explicatio. Sic de Milonis ſervis, domini vitam adversùs Clodium propugnantibus, ait Orator, *Fecerunt id quod ſuos quiſque ſervos in tali re facere voluiſſet.* i. trucidârunt. Sic Poeta Æneam Periphraſi quàm nomine ſignificare maluit.

Æn. 1. *Arma, virúmque cano, Trojæ qui primus ab oris*
Italiam fato profugus, Lavináque venit
Littora, &c.

Sic *doctrina docendi,* pro Oratoria: *Romana eloquentiæ pater,* pro Cicerone. De hac figura ità Q. l. 8. c. 6. in fine. *Pluribus autem verbis, cùm id, quod uno, aut paucioribus cerè dici poteſt, explicatur; Periphraſin vocant* [*circuitum loquendi*] *qui eſt apud Poetas frequentiſsimus:* ut Æn. 2.

Tempus erat quo prima quies mortalibus ægris
Incipit; & dono divûm gratiſſima ſerpit.

Et apud Oratores non rarus, ſemper tamen adſtrictior. Quicquid enim ſignificari brevius poteſt, & cùm ornatu latius ostenditur, περίφρασις *eſt:* cui nomen Latinè datum eſt, Circumlocutio. *Verùm hæc, ut, cùm decorum habet, Periphraſis; ità, cùm in vitium incidit,* Περισσολογία *dicitur.*

Synonymia [ſeu Palilogia] eſt congeries ſynonymorum: ſive ſint ſingularia, ut, *Abiit, exceſſit, evaſit, erupit.*

erupit. Item, *Quicunque ubique sunt, qui fuere, quique futuri sunt, posthac stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones, solus ego omnes longè anteo stultitiâ, & indoctis moribus*; Sive conjuncta sint, ut Pro Milone. *Veterem consuetudinem fori, & priscum morem judiciorum minimè vident.* Item Pro Ligario. *Et certè contra ipsum Cæsarem est congressus armatus. Quid enim, Tubero, tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? cujus latus ille mucro petebat? qui sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?* Sic etiam apud Poetam,

Æn. 1. *Quem si fata virum servant; si vescitur aura Ætherea; nec adhuc crudelibus occubat umbris; Non metus.*

In quibus exemplis omnia sunt ἰσοδυναμοῦντα, seu idem propè significantia.

Palilogia facit ad amplificandum, & affectum vehementem excitandum; dum, ex re una multifariam expressa, plures veluti aculeos animo auditoris infigimus. Quem effectum Orator, loco novissimè citato, assecutus, *Nimis*, inquit, *urgeo: commoveri videtur adolescens.*

Sed habendus ubique Synonymorum delectus: quia vix duo usquam verba reperias adeò æquipollentia, ut non aliquo discrimine distinguantur; & ex iis alia tibi aliis aptiora fuerint: ut rectè Q. l. 8. c. 3. *Cùm idem frequentissimè plura significent* (*quod Synonymia vocatur*) *jam sunt alia aliis honestiora, sublimiora, nitidiora, jucundiora, vocaliora.*

Vitium huic figuræ contrarium dicitur Tautologia, & Battologia: cùm sine delectu congesta Synonyma, nihil aliud quàm tædium ac fastidium orationi pariunt.

Hypotyposis est, cùm res tota ità particulatim & ordine exprimitur, ut coràm videri videatur. Hujus figuræ definitionem Quint. non minùs acutè, quàm concisè, sic effert: *Hypotyposis est, quâ tota rerum imago quodammodo verbis depingitur.* Eámque idoneis exemplis deinceps illustrat: ut, Æn. 5. 426.

Con-

Constitit in digitos extemplo arrectus uterque.
Et cætera: quæ nobis illam pugilum congredientium faciem nè ostendunt, ut non clarior fuerit spectantibus. Talis est ibidem convivii luxuriosi descriptio. *Videbar videre alios intrantes, alios verò exeuntes; quosdam ex vino vacillantes, quosdam hesternâ potatione oscitantes: versatur inter hos Gallius, unguentis oblitus; redimitus coronis: humus erat immunda, lutulenta vino, coronis languidulis & spinis cooperta piscium. Quid plus videret, qui intrasset?* *Sic urbium captarum crescit miseratio. Sine dubio enim qui dicit expugnatam esse civitatem, complectitur omnia, quæcunque talis fortuna recipit: sed in affectus minùs penetrat brevis hic velut nuncius. At si aperiùs hæc, quæ verbo uno inclusa erant, apparebunt, & fusa per domos ac templa flammæ; & ruentium tectorum fragor; & ex diversis clamoribus unus quidem sonus: aliorum fuga incerta; alii in extremo complexu suorum cohærentes; & infantium fœminarúmq; ploratus; & malè usque in illum diem servati fato senes: tum profanorum sacrorúmque direptio; efferentium prædas repetentiúmque discursus; & acti ante suum quisque prædonem catenati; & conata retinere infantem suum mater; &, sicubi majus lucrum est, pugna inter victores. Licèt enim hæc omnia (ut dixi) complectatur eversio; minus est tamen totum dicere quàm omnia.*

Præmunitio, sive Præparatio, est, quando adversùs eorum, quæ dicturi sumus, reprehensionem, nos præmunimus, rationem aliquam aut causam prætendentes. Sic Orator promissis ad Siculos olim factis, se præmunit contra Cæcilium, & alios, qui mirarentur eum jam ad accusandum descendere, qui priùs omnino defendere consuevit. Pro Milone. Præmunitio est adversus Clodianos, ex lynceritate. *Fecerunt id servi Milonis (dicam enim non derivandi criminis causâ; sed ut factum est) quod suos, &c.*

Transitio est, quâ connectuntur partes orationis. Est autem vel perfecta, vel imperfecta.

Perfecta est, quâ dicitur & quid dictum sit, & quid dicendum: ut *Satis multa de turpitudine: dicam de-*

inceps

inceps quod propoſui de periculo. Item.
Quoniam de genere belli dixi; nunc de magnitudine panca dicam. Item.
Hactenus arvorum cultus, & ſidera cœli:
Nunc te, Bacche, canam, &c.

Tranſitio imperfecta eſt, quâ, aut quid dictum, aut quid dicendum ſit, dicitur: Pro Ameri. *Agè, nunc illa videamus, judices, quæ conſecuta ſunt.* Item Saluſt. in Jugurth. *De Africa, & ejus incolis, ad neceſſitudinem rei ſatis dictum.*

Tranſitio facit ad ornatum & attentionem, ad rerum intelligentiam & reminiſcentiam.

Rejectio eſt, cùm aliquid aut in alium locum, aut in aliud tempus rejicimus, aut omnino à cauſa & oratione noſtra removemus.

Rejectio, quâ quid in commodiorem locum reſervatur, eſt pro Plancio: *Poſuit hoc idem quod tu, Caſſi, Laterenſis: quamobrem de iſto paulò pòſt dicam.* Item pro lege Manilia. *Sed de Lucullo dicam alio loco: & ità dicam, Quirites, ut neque vera laus ei detracta, oratione meâ, neque falſa affixa eſſe videatur.*

Rejectio in aliud tempus fit, vel brevitatis ſtudio, vel propter temporis anguſtias. Sed *Scium eſt cauſam conferre in tempus, cùm afferre plura, ſi cupias, non queas.*

Tertii generis Apodioxis eſt, pro Sex. Roſcio. *Erucii criminatio tota, ut arbitror, diſſoluta eſt: niſi fortè exſpectetis ut illa diluam, quæ de peculatu, ac de ejuſmodi rebus commentitiis, inaudita vobis ante hoc tempus, ac nova objecit: quæ mihi iſte viſus eſt ex alia oratione declamare, quam in alium reum commentaretur: ità neque ad crimen Parricidii, neque ad eum qui cauſam dicit, pertinebant.* Et pro Poſthumo: *Quid ego ſenatum defendam hoc loco, judices? omni equidem loco debeo: ità de me meritus eſt ille ordo. Sed id nec agitur hoc tempore; nec cum Poſthumi cauſa res iſta conjuncta eſt.*

RHE-

RHETORICÆ

Liber Secundus,

De Pronunciatione.

CAP. I.

ELocutionis (quæ prima fuit Rhetoricæ pars) præcepta, in tropis & figuris expoſita ſunt: ſequitur (a) Pronunciatio ſive (b) Actio, pars altera inſtitutæ artis.

(c) Pronunciatio eſt (d) externa orationis exornatio, apta ſcilicet ejuſdem enunciatio, Elocutione certè (e) multò præſtantior & efficacior.

Ad Cap. 1.

(a) (b) Quintil. l. 11. c. 3. *Pronunciatio à pleriſq; Actio dicitur: ſed prius nomen à voce, ſequens, à geſtu videtur accipere.*

(c) Heren. l. 1. ¶. 5. *Pronunciatio eſt vocis, & vultûs, & geſtus, moderatio cum venuſtate.*

(d) Vide (2) in notis ad c. 1. l. 1.

(e) Orat. l. 3. ¶. 31. *Hæc ipſa omnia perinde ſunt ut aguntur. Actio enim in dicendo una dominatur: ſine hac ſummus orator eſſe in numero nullo poteſt: mediocris hâc inſtructus ſummos ſæpe ſuperare. Huic primas dediſſe Demoſthenes dicitur, cùm rogaretur, quid in dicendo eſſet primum: huic ſecundas: huic tertias. Quò mihi melius illud ab Æſchine dictum videri ſolet, qui cùm propter ignominiam judicii ceſſiſſet Athenis, & ſe Rhodum contuliſſet; rogatus à Rhodiis, legiſſe fertur orationem illam egregiam, quam in Cteſiphontem contra*

contra Demoſthenem dixerat: quâ perlectâ, petiuum eſt ab eo poſtridie, ut legeret illam etiam, quæ contrà à Demoſthene pro Cteſiphonte eſt edita: quam cùm ſuaviſſimâ & maximâ voce legiſſet, admirantibus omnibus, Quanto, inquit, magìs admiraremini, ſi audiſſetis ipſum? Ex eo ſatis ſignificavit, quantum eſſet in Actione, qui orationem eandem, aliam eſſe putaret Actore mutato. Quint. l. 11. c. 3. *Cujus etiam rei magnum argumentum Hortenſius eſt: diu princeps Oratorum, poſtea æqualis Ciceroni, perpetuò autem ſecundus: cujus tamen ſcripta tam longè abfuerunt ab illa vivæ eloquentiæ fama, ut appareret aliquid placuiſſe eo dicente, quod poſteà legentes non invenerint.*

CAP. II.

De Tono, Sono, & Proſodia.

PArtes pronunciationis duæ ſunt: vox ſeu Prolatio, quæ communi nomine, Pronunciatio; & Géſtus, quæ itidem Actio, dicitur. Atque harum partium altera ad aures, altera ad oculos pertinet: per quos duos ſenſus, omnis ferè cognitio ad animum pervenit.

Prolatio eſt, quâ orationem *(a)* non eodem tenore, ſed gratâ *(b)* vocis varietate proferimus.

Vocis autem varietas conſiſtit, in Tono, Sono, & Proſodia.

Tonus, vocis modulus, eſt vel ſuperior ſeu acutus; vel inferior ſeu gravis: unde *(c)* intendi ſeu aſſcendere, & remitti ſeu deſcendere, vox dicitur; ut in notis Muſicis.

Sonus, vocis vis, eſt vel elatus ſeu argutus, vel ſubmiſſus ſeu ſuppreſſus: quo vox, *(d)* ſive

ſive inferior ſive ſuperior ſit, tum elevari, tum deprimi dicitur, unde faciliùs vel difficiliùs audiatur.

Proſodia, ſeu Accentus, eſt quâ aliqua Dictionis ſyllaba præ cæteris (*e*) accinitur. Accentus, qui Græcis triplex eſt, acutus (´) gravis (`) circumflexus (~), Latinis (*f*) unicus eſt, Acutus.

Accentûs acuti (*g*) ſedes triplex eſt: ultimâ, penultimâ, & antepenultimâ Dictionis ſyllabâ. Ad quam dignoſcendam triplex datur Regula.

1. Monoſyllaba omnia acuuntur.

2. Diſyllaba omnia acuunt priorem.

3. Hyperdiſyllaba, penultimâ longâ, eandem acuunt: brevi, antepultimam. vide primam Reg. de media.

Sed duo accentum tranſponunt.

1. Conjunctio enclitica (*h*) *que*, *ne*, & *ve*, dictioni annexa accentum tum à penultima, tum ab antepenultima (*i*) in ultimam inclinat: ut Catil. 1. *Nihilne te nocturnum præſidium palatii — nihil horum ora vultúſque moverunt?* Et mox *me ipſum inertiæ nequitiæq; condemno.*

2. Etiam diſſimilitudo dictionum ſimilium invicem reſpondentium, ſive principium, ſive finem occupet, accentum á loco naturali & proprio, ad ſe attrahit: ut Catil. 1. *ut non* emiſſus *ex urbe; ſed* immiſſus *in urbem eſſe videatur* Sic Eun. Prol. *Æquum eſt vos* cognoſcere, *atque*

que ignoscere. Et Quint. l. 9. c. 3. *Nemizem posse alteri dare* matrimonium, *nisi penès quem sit* patrimonium. Item Nocumenta Documenta. Et, Inimici *potiùs quàm* amici *est*, amari *malle quàm* amare.

Atque hæc Prosodiæ ratio in omni servatur, tum Toni tum Soni mutatione.

Ad Cap. 2.

(*a*) Orat. l. 3. in fine. *Ad aures nostras & actionis suavitatem, quid est vicissitudine, varietate, & commutatione aptius?* Nunc enim acriori contentione assendere, nunc etiam Tonorum tanquam gradibus descendere; nunc elevare vocem, nunc deprimere, juvat. Perpetuata autem Monotonia turpis & ingrata est, Q. l. 11. c. 3. *Vitemus igitur illam quæ Græcis μονοτονία vocatur, una quædam spiritus ac soni intentio, non solùm nè dicamus omnia clamosè, quod insanum est; aut infra loquendi modum, quod motu caret; aut submisso murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio; sed ut in iisdem partibus, iisdem affectibus, sint tamen quædam, non ità magnæ, vocis declinationes; prout verborum dignitas, aut sententiarum natura, aut depositio, aut inceptio, aut transitus, postulabit.*

(*b*) *Vocis.* Orat. l. 3. in fine. *Ad actionis usum atq; laudem, maximam sine dubio partem Vox obtinet: quæ primùm est optanda nobis: deinde, quæcunque erit, ea tuenda.* Et mox. *Ad vocem in dicendo obtinendam, nihil est utilius, quàm crebra mutatio; nihil perniciosius, quàm effusa sine intermissione contentio.* Vide (*c*)

(*c*) *Intendi.* Orat. Perf. *Vocis quidem bonitas optanda est: non est enim in nobis; sed tractatio & usus in nobis. Ergò ille princeps variabit, & mutabit, & omnes sonorum tum intendens tum remittens, persequetur gradus.*

(*d*) *Sive inferior.* Nam & Tonus inferior, ut in Musica Bassus, sono arguto ac elato edi potest; & contrà

trà ſuperior, ut triplex, ſono leni, & ſubmiſſo.

(*e*) *Accinitur.* i. clariùs, & apertiùs, cum majori mora, effertur.

(*f*) *Unicus eſt, acutus.* Gravis enim nihil aliud eſt, quàm Acuti abſentia ſeu privatio. Notatur quidem alicubi, ſed in [a] alium uſum: ad Pronunciationem nihil confert. Circumflexus etiam notatur; & in duplicem uſum: ſed in voce, vel, tanquam gravis, nullam habet vim, ut in *Musâ*; vel eam quam Acutus, ut in *guſtâram.* Neque enim *Musâ* ablat. ſecus effertur, quàm *Muſa* nominat. quia omnia diſyllaba priorem acuunt; neque *a* in *guſtâram*, aliter quàm in *guſtare*: cùm utrobique penultima longa ſimiliter acuenda ſit. (Vide ſuprà Regulam 2. & 3.) Itaque Orat. Perſ. ¶ 10. ſic Orator: *Ipſa natura, quaſi modularetur hominum orationem, in omni verbo poſuit acutam vocem: nec unâ plus; nec à poſtrema ſyllaba citra tertiam.* *Tertiam* hic intelligit Orator incluſivè: ut Muſici in Concordiis dicunt notam tertiam & quintam; & Medici in Febribus diem [b] tertiam & quartam. Secus enim penultima eſt prima ab ultima; & antepenultima (citra quam naturaliter non eſt Accentus) eſt ſecunda: quam hic Orator, ipſam ultimam annumerans appellat *tertiam.*

a Vide l. 1. Oratoriæ c. 2. Sect. 1. poſt notas. b Unde febris tertiana & quartana, quæ 2. & 3. quaque die accedit.

(*g*) *Sedes triplex.* Orat. Perſ. ¶ 10. *Natura in omni verbo poſuit acutam vocem: nec unâ plus; nec à poſtrema ſyllabâ citra tertiam.* Itaque ut Latini acuunt ultimam, penultimam, & antepenultimam; ita Græci ſuum habent ὀξύτονον, παροξύτονον, περισπωμένον.

(*h*) *Que. Itaque, utique, undique,* acuunt primam: ſed in iis *que* non eſt conjunctio enclitica; ſed pars compoſiti.

(*i*) *In ultimam inclinat.* Hoc præceptum cùm ſit perpetuum, fruſtrà Acuti nota particulæ encliticæ præfigi ſolet.

CAP.

CAP. III.

De voce ſingularum Dictionum.

PRolatio eſt vel Dictionum ſingularum, vel Diſtinctionum ſeu Partium Sententiæ, vel Sententiæ integræ.

Singulæ cujuſque Dictionis ſyllabæ, (*a*) præſertim extrema, diſtinctè & clarè proferantur.

(*b*) Emphatica, aliáque præcipuæ notæ verba, præſertim Antitheta ſeu invicem reſpondentia, paulò altiorem vocis & Tonum & Sonum requirunt. Atque in his relucent inſigniores Tropi, ut in Clod. Integritas *tua te purgavit*, pudor *eripuit*. Æn. 8. *Pontem* indignatus *Araxes*. Phil. 2. *gremium ſuum*, & totum tribunal *implevit*. Catilinariâ 2. *pudor* & *petulantia*, *pudicitia* & *ſtuprum*, *fides* & *fraudatio*, *pietas* & *ſcelus*, &c. (vide Meton. adjuncti) in illuſtri Allegoria, invicem reſpondent. Et Æn. 7. *Superi* & *Inferi*.

Flectere ſi nequeo Superos, Acheronta *movebo*.

Pro Corn. Balbo. *An* linguâ & ingenio *patefieri* aditus ad civitatem *potuit*; manu & virtute *non potuit?* Hic verba Emphatica, *lingua* & *manu*, *ingenio* & *virtute*, invicem reſpondent. Quæ omnia elatiori voce proferenda ſunt.

Similis eſt in verborum figuris Pronunciatio.

Litigat & podagrâ *Diodorus*, *Flacce*, *laborat*:
Sed nil Patrono porrigit: *hæc* chiragra *eſt*.

Hic

Hîc enim *podagra* & *chiragra*, voces nempe quibus insidet figura, supra reliquas efferuntur. Par est in cæteris ratio.

Ipsa sonant arbusta, Deus Deus *ille*, *Menalca*.
Te *dulcis conjux*, te *solo in littore secum*,
Te *veniente die*, te *decedente canebat*.

Certus *locus*, certa *lex*, certum *tribunal*. Ubi *Deus* bis, *te* quater expressa, & *certus*, *certa*, *certum*, similem obtinent prolationem.

Ad Cap. 3.

(*a*) *Præsertim extrema* : quia terminationis occultatio, occultat ferè sensum sententiæ : hîc tamen supinâ *discentium*, nè dicam *docentium*, negligentiâ in scholis nonnullis nimiùm peccatur.

(*b*) De Emphasi vide Orat. l. 1. c. 2. §. 1.

CAP. IV.

De voce Distinctionum.

HAbent & Sententiarum Distinctiones suos Pronunciandi modos.

Comma vocis tenorem continuat in Dictione ultima, cum pausa brevissima : Semicolon cum paulò longiori.

Periodus vocis tenorem, seu tonum communem, in ultima deprimit, cum intervallo longissimo : Colon cum breviori.

Eroteſis pura tonum communem in ultima elevat : sic etiam quæ particulas merè interrogativas, quæ nihil addunt significationis, præfixas habent : Ut *Num*, *An*, *Ne*, *Anne*, *Nonne*.

Sed Eroteſis, quæ à nomine interrogativo inchoatur; (ut *Quis, Quid, Uter, Qualis, Quantus, Quot, Quotus*) aut ab Adverbio interrogativo aliquid adſignificante, (ut *Ubi, Undè, Quò, Quorſum, Quando, Quouſque, Quoties, Quàm, Quomodo, Cur, Quare,*) deſinit ut Periodus; & Tonum elevatum retrahit ad Interrogativum: ſicut Ecphoneſis (quæ etiam deſinit ut Periodus) ad (*a*) particulam Exclamandi.

Parentheſis (ſive ſemicirculis, ſive [a] virgulis notetur) tono inferiori & ſono ſubmiſſiori tota proferenda eſt; ſemperque deſinit ut Comma.

Paratheſis proferetur ut Parentheſis: ſed deſinit ut Diſtinctio ejus primaria, ſive perfecta ſit ſive imperfecta: aut, ſi nulla ſit, ut Comma.

a Vide Oratoriæ lib. 1. cap. 2. Sect. 1.

Diſtinctionum Exempla vide initio Catil. 1.

Cæterùm quia in Sententiis aliæ ſunt, pro varietate affectuum, vocis varietates; ideo Diſtinctiones, quæ Sententiarum ſunt partes, earum etiam ſunt participes. Ut docet l. 11. c. 3. Q. Proponamus (*ait*) nobis illud Ciceronis, in oratione nobiliſſima pro Milone, principium: nonne ad ſingulas penè diſtinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quaſi vultus mutandus eſt? *Etſi vereor (Judices) nè turpe ſit, pro fortiſſimo viro dicere incipientem, timere;* Etiam ſi eſt toto propoſito contractum atque ſubmiſſum, quia & exordium eſt, & ſolicitum exordium;

dium; tamen fuerit, neceſſe eſt, aliquid plenius & erectius, dum dicit, *pro fortiſſimo viro:* quàm cùm, *Et ſi vereor, & turpe ſit, & timere.* Jam ſecunda reſpiratio increſcat oportet, naturali quodam conatu, quo minùs pavidè dicimus quæ ſequuntur; & quo magnitudo animi Milonis oſtenditur. *Miniméque deceat, cùm Titus Annius ipſe magis de Reipublicæ ſalute, quàm de ſua perturbetur;* Deinde quaſi objurgatio ſui eſt, *ne ad ejus cauſam, parem animi magnitudinem afferre non poſſe;* Tum invidioſiora, *tamen hæc novi judicii nova forma terret oculos.* Illa verò jam penè apertis (ut aiunt) tibiis: *Qui quocunque inciderunt, veterem conſuetudinem fori, & priſtinum morem judiciorum minimè vident.* Nam ſequens latum etiam atque fuſum eſt: *Non enim coronâ conſeſſus veſter cinctus eſt, ut ſolebat.* Quod notavi ut appareret, non ſolùm in membris cauſæ, ſed etiam in articulis, eſſe aliquam Pronunciandi varietatem; ſine qua nihil neque majus, neque minus eſt.

Ad Cap. 4.

(a) *Particulam Exclam:* ut *O, Utinam, Proh, Eu, Heu.* Exempla, vide lib. 1. cap. 24.

CAP. V.

De voce integræ Sententiæ.

SEquitur Prolatio Totius Sententiæ: in qua figuræ Sententiarum, Affectúſque omnes, comprehenduntur.

Atque hic cantus ille eſt, quem Tullius, Orat. Perf. §. 10. Demoſthenem & Æſchinem ſignificaſſe dicit, cùm vocis flectiones & inclinationes invicem exprobrarent, non ideo improbandas: cùm enim uterque alteri objiciat, palàm eſt utrumque feciſſe.

(*a*) Submiſſiori ac graviori voce orationem auſpicari, hinc paulatim inſurgere, donec ad debitum tenorem ventum fuerit, atque hinc in exitu, ad priorem vocis gravitatem & ſubmiſſionem paulatim relabi, utile ac ſuave erit.

Vocis tenor, maximam partem, debet eſſe (*b*) mediocris inter imam ſummámque, inter elatam & ſubmiſſam: unde, in utramque partem, prout res poſtularit, recedatur. Eſt enim non minor variandæ vocis in oratione tota, quàm fuit in ſingulis Dictionibus & Diſtinctionibus, virtus & venuſtas.

Exemplum vocis acutæ & argutæ eſt pro Ligario: *Vide, Cæſar, quàm non reformidē: quanta lux tuæ liberalitatis & ſapientiæ mihi apud te dicenti oboriatur. Quantùm potero voce contendam, ut hoc populus Romanus exaudiat. Suſcepto bello, Cæſar, geſto etiam ex magna parte, nullâ vi coactus, judicio meo ac voluntate, ad ea arma profectus ſum, quæ erant ſumpta contra te:* & hanc Orator ipſe contentionem vocis prædixit. Similiter cùm populus, acclamatione adversâ, Ciceronē pro Rabirio agentem turbaret; *Nihil* (ait) *me clamor iſte cōmovet, ſed conſolatur; cùm indicat eſſe quoſdam cives imperitos, ſed non multos. Nunquam (mihi credite) Pop. Ro-*

Romanus hic qui silet, Consulem me feciſſet; ſi veſtro clamore perturbatũ iri arbitraretur. Quantò jam levior eſt acclamatio: *Quin continetis vocem, indicem ſtultitiæ veſtræ, teſtem paucitatis.*

Exemplum gravis & ſubmiſſæ vocis eſt Phil. 2. *Si inter cœnam in tuis immanibus poculis accidiſſet, quis non turpe duceret? In cœtu verò populi Romani, publicum negotium gerens, magiſter equitum, cui ructare turpe eſſet, is vomens, fructis eſculentis vinum redolentibus, gremium ſuum, & totum tribunal, implevit.* In redditione Collationis, producenda ſunt omnia, trahendæ vocales, aperiendæ fauces, quò major quàm antea fœditas exprimatur.

Sunt etiam ſuæ ſingulis Affectibus voces, ut oſtendit Orator, Orat. lib. 3. in fine. *Omnis motus animi ſuum quendam à natura habet vultum & ſonum, & geſtum: totúmq; corpus hominis, & ejus omnis vultus, omnéſq; voces, ut nervi in fidibus, ità ſonant, ut à motu animi ſunt pulſæ: Nam voces, ut chordæ ſunt intentæ, quæ ad quẽque tactum reſpondeant:* [*acuta gravis, cita tarda, magna parva:*] *quas tamen inter omnes eſt, ſuo quoq; in genere, mediocris. Atq; etiã illa ſunt, ab his delapſa, plura genera: lene aſperum, contractum diffuſum, continenti ſpiritu intermiſſo. fractum ſciſſum, flexo ſono, attenuatum inflatum.*

In miſeratione vox erit flexibilis, plena, interrupta, flebilis: ut in illo Gracchanæ orationis loco, 3. De Orat. *Quò me miſer conferam? quò*

vertam? in capitolium ne? at fratris sanguine redundat: an domum? matrémne ut miseram, lamentantémq; videam, & abjectam? Quæ à Graccho Tullius ait acta sic esse, oculis, voce, gestu; inimici ut lacrymas tenere non possent.

In iracundia vox contraria est, acuta, incitata, crebrò incidens. Phil. 3. *O præclaram illam eloquentiam tuam, cùm es nudus concionatus! Quid turpius? quid fœdius? quid supplicüs omnibus dignius? num exspectas dum te stimulis fodiam? Hæc te, si ullam partem habes sensûs, lacerat; hæc te cruentat oratio. Vereor nè imminuam summorum virorum autoritatem & gloriam: dicam tamen dolore commotus: Quid indignius, quàm vivere eum qui imposuerit diadema; cùm omnes fateantur jure interfectum esse, qui abjecerit?* Talem vocem requirit Reticentia illa: *Jam cœlum terrámq; meo sine numine venti*, &c.

In metu & verecundia demissus & hæsitans sonus est Ter. Eun. *Totus, Parmeno, tremo horreóque, postquam aspexi hanc.* Talis vox Ciceronis fuit in plerisq; exordiis, ut pro Dejotaro etiam significatur: *Cùm in omnibus causis gravioribus, C. Cæsar, initio dicendi commoveri soleam vehementiùs, quàm videtur vel usus, vel ætas postulare; tum in hac causa ità me multa pertu bant, ut quantũ mea fides studii mei afferat ad salutem regis Dejotari defendendam, tantum facultatis timor detrahat.* Pro Quinctio rationem addit, *Semper equidem magno cùm metu*

incipio

incipio dicere. Quotiescunque dico, toties mihi videor in judicium venire, non ingenii solùm, sed etiam virtutis, atque officii: nè aut id profiteri videar, quod non possum implere; quod est impudentiæ: aut id non efficere quod possum, quod est aut perfidiæ, aut negligentiæ, &c.

In voluptate, tenerũ, lene, effusum, hilaratum vocis genus, optatur. Qualis est illa vox Æneæ, pictum in tapetis Trojæ excidium intuentis. *Constitit, & lacrymans, Quis jam locus, inquit, Achate,*

Quæ regio in terris nostri non plena laboris?
En Priamus: sunt hîc etiam sua præmia laudi;
Sunt lacrymæ rerũ, & mentem mortalia tãgunt.
Solve metus; feret hæc aliquã tibi fama salutem.

Dolor sine commiseratione, grave quiddam, & imo pressu ac sono obductum, requirit. In Pison. *Meministine, cxnum, cùm ad te quintâ ferè horâ cum C. Pisone venissem nescio quo è gurgustio te prodire, involuto capite soleatum? & cum isto ore fœtido teterrimâ nobis pœnâ inhalâsses, excusatione te uti valetudinis, quod diceres vinolentis te quibusdam medicamentis solere curari? quam nos causam cùm accepissemus, (quid enim facere poteramus) paulisper stetimus in illo gancarum tuarum nidore atque fumo: unde tu nos, cùm improbissimè respondendo, tum turpissimè eructando, ejeciſti.*

In blandiendo, satisfaciendo, rogando, levis vox & summissa est: Æneid. 4.

Méne fugis? per ego has lacrymas, dextrámque tuam te
(Quando aliud mihi jam miseræ nil ipsa reliqui)
Per connubia nostra, per inceptos hymenæos;
(Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam
Dulce meum) miserere domûs labentis, & istam
Oro (si quis adhuc precibus locus) exue mentem.

ATque hæc de vocis moderatione: ad quam obtinendam, optimum esse censet Fabius, ediscere quàm maximè varia, quæ flexus omnes habeant: eáq; quotidie ità dicere, ut agimus: ut simul in omnia paremur. Sic Cicero vitium huic moderationi contrarium emēdavit. Brut. ¶ 140. Omnia enim sine remissione, sine varietate, vi summâ vocis, & totius corporis contentione dicebat: Sed peragratâ Græciâ & Asiâ, omnium generum Rhetoribus auscultatis, & ad hoc remedium adhibitis, tandem non modò exercitatior, sed propè mutatus rediit.

Ad Cap. 5.

(a) *Submiss.* Heren l. 3. ¶ 27. *Firmam quàm maximè poterimus in dicendo vocem conservare? si sedatâ & depressâ voce principia dicemus. Nam laduntur arteriæ, si, antequam leni voce permulsa sunt, acri clamore compleantur.* Quanquam depressa vox nec in exitu, nec in initio perpetua est; nè deprehensum artificium satietatem pariat, & tædium. Orator enim *Initii* vocem, Catil. 1. & vocem *Exitûs* pro Amerino, intendit Siquidem *Initium* illud est Apostrophe multiplicis & vehementis Interrogationis: atq; in *Epilogo*, Patheticæ ad Chrysogonum Apostrophæ inserit Orator Prosopopœiam Roscii, injuriam cum Chrysogono, & crudelitatem expostulantis; non sine Exclamatione instantibus aucta interrogationibus: deinde ad Judices reversus, eos sæpius per Deos immortales adjurans, seriis & hortationibus & monitionibus permovet, & abruptè definit. Neque enim

enim aut illius *Initii*, aut hujus *Epilogi* vehementia, ſine intentiori voce reſtè proferuntur.

(*b*) *Mediocris.* Orat. l. 3. *In omni voce eſt quiddam medium: ſed ſuum cuique voci: deinde eſt quiddam contentionis extremum, quod tamen inferius eſt quàm acutiſſimus clamor: eſt item quiddam in remiſſione graviſſimum; quoque tanquam ſonorum gradibus deſcenditur.* Item Q. l. 11. c. 3. *Neque graviſſimus, ut in Muſica ſonus; nec acutiſſimus, orationibus convenit. Nam & ille parùm clarus, nimiùmque plenus, nullum afferre animis motum poteſt; & hic prætenuis, ac immodicæ claritatis, cùm eſt ultra verum; tum neque Pronunciatione flecti, neque diutiùs ferre intentionem poteſt. Nam vox, ut nervi, quò remiſſior, hòc & gravior & plenior; quò tenſior, hòc tenuis & acuta magis eſt. Medius itaque utendum ſonis: hique, cùm augenda intentio eſt, excitandi; cùm ſubmittenda, ſunt temperandi.*

Verùm hæc quæ de voce præcipiuntur, vix queunt ſine viva præceptoris voce ad amuſſim percipi: ut l. 1: c. 8. monet Q. *Quando attollenda, vel ſubmittenda ſit vox, quid quoq; flexu, quid lentiùs, celeriùs, concitatiùs, leniùs, dicendum, demonſtrari, niſi in opere ipſo, non poteſt.*

CAP. VI.

De geſtu.

HActenus de Voce: Actionis lex & geſtus ſupereſt, (quam Quintilianus. Lib. 1. cap. 11. Chironomiam appellat) (*a*) virtutis multò majoris, quàm ulla Vox eſſe poſſit.

Lex una hîc ſumma eſt, ut omnes vocis flexiones, atque animi motus comitetur geſtus.

Ad Cap. 6.

(*a*) Orat. 3. ad finem. In iis enim omnibus, quæ ſunt Actionis, ineſt quædam vis à natura data: quare etiam

am hâc imperiti, hâc vulgus, hâc denique barbari, maximè commoventur. Verba neminem movent, niſi cum, qui ejuſdem linguæ ſocietate conjunctus eſt: ſententiæque ſæpe acutæ non acutorum hominum ſenſus prætervolant. Actio autem, quæ præ ſe motum animi fert, omnes movet: iiſdem enim omnium animi motibus concitantur, & eos iiſdem notis, & in aliis agnoſcunt, & in ſeipſis judicant. Argumento magno eſt pantomimus, qui ſolo geſtu, ſine voce, omnia ſpectantibus ſignificat: ut geſtus in tanta, per tot gentes, linguarum diverſitate, tanquam communis hominum ſermo eſſe videatur. Imò verò etiam beſtiarum, quæ ſignis affectus ſuos enunciant: quinetiam rerum inanimatarum: ſic enim picturæ & imagines tacitè loquuntur. Itaque geſtus, ſermo corporis & eloquentia rectè à Cicerone nominatur: in eóque ſummum ſtudium duo ſummi oratores Demoſthenes & Cicero poſuere. Demoſthenes ſpeculum grande intuens, componebat Actionem & geſtus corporis: & quamvis fulgor ille ſiniſtras imagines redderet; ſuis demum oculis quod efficeret credidit. Quinetiam Satyrum hiſtrionem ad eas artes magiſtrum adhibuit. Et Cicero hiſtrionibus quoque hujus doctrinæ magiſtris Roſcio comœdo, Æſopo tragœdo uſus eſt. Chironomiam verò Quintilianus auctor eſt ab Heroicis uſque temporibus repetitam, ab ipſo etiam Socrate probatam, à Platone quoque in parte civilium poſitam virtutum.

CAP. VII.

De geſtu totius corporis.

TRunco totius corporis orator ſeipſum moderetur, & virili laterum flexione, non geſticulatione ſcenicâ: Actionémq; magis ad ſenſus, quàm ad verba accommodet.

Orat. Perf. ¶ 10. Status verò corporis ſit ſecundùm naturam erectus & excelſus.

Etenim

Etenim natura
Os homini ſublime dedit, cœlúmque tueri
Juſſit, & erectos ad ſydera tollere vultus.

Contraria autem mutatio & vacillatio, quàm indecora ſit, Curionis motus ille argumento eſt, quem & Julius (ut eſt in Bruto) perpetuum notavit, *cùm ex eo in utramque partem toto corpore vacillante quæſivit, quis loqueretur è lintre: & Cn. Sicinius homo impurus, ſed admodum ridiculus, is, cùm Tribunus pleb. Curionem & Octavium Conſules produxiſſet, Curióq; multa dixiſſet ſedente Cn. Octavio collegâ, qui devinctus erat faſciis, & multis medicamentis, propter dolorem artuum, delibutus; Nunquam, inquit, Octavi, collegæ tuo gratiam referes: qui niſi ſe ſuo more jactaviſſet, hodie te iſtic muſcæ comediſſent.*

CAP. VIII.

De geſtu capitis, frontis, oculorum.

ATque hæc de corporis univerſi geſtu. Partium item ſua quædam ratio eſt, & quidem præcipua capitis, cum illo corporis ſtatu conſentientis. Demiſſo capite humilitas & modeſtia ſignificatur; & hoc geſtu Poeta verecundiam reginæ exprimit, Æneid. 1.
Tum breviter Dido vultum demiſſa profatur.
Capite & oculis in terram converſis, Orator, velut cogitabundus, decorè exorditur. Q. l. 11. c. 3. Cùm ad Judicem nos converterimus, non protinus eſt erumpendum; ſed danda brevis cogi-

cogitationis mora. Mirè enim auditorem dicturi cura delectat: & Judex ſe ipſe componit. Hoc præcipit Homerus, Iliad. 3. Ulyſſis exemplo: quem ſtetiſſe oculis in terram defixis, immotóque ſceptro, priuſquam illam eloquentiæ procellam effunderet, dixit: eóque geſtu par eſt Ciceronis timorem in principiis ſignificatum eſſe: quinetiam id teſtificatur oratione illâ, *Cùm in omnibus cauſis, C. Cæſar*, &c. Aſſpectus vertitur eodem, quò geſtus corporis: exceptis, quæ aut damnanda, aut removenda ſunt, ut videamur averſari. Æneid. 3.

——Dii talem terris avertite peſtem. Æn. 1.

——Haud equidem tali me dignor honore.

Solo tamen capite geſtum facere, aut frequenter facere, vitioſum ſcenecis doctoribus viſum eſt. Frontem ferire in dolore Ciceroni videtur oratorium, Fabio autem ſcenicum. Orat. lib. 3. ¶. 7. Sed in ore ac vultu ſunt omnia: in eo autem ipſo dominatus eſt omnis oculorum. Orat. pr. ¶. 10. Vultus enim imago eſt animi, indices oculi. Quare cùm effeceris nè quid ineptum aut vultuoſum ſit, tum oculorum magna debet eſſe moderatio: qui, quot animi motus ſint, tot ſignificationes, & communicationes habent. (a) Oculis itaque immotis dicere valdè dedecet. Narium, labrorum, menti, cervicum, (b) humerorum vitia magìs notantur.

Ad Cap. 8.

(a) Orat. lib. 3. in fine. *Theophraſtus quidem actorem averſum*

verſum dixit, qui in agendo contuens aliquid pronunciaret. E contrà verò. Q. lib. 9. c. 3. *Quanquam & vultûs mutatio, oculorúmque conjectus multùm in actu valet; tamen ſi quis ducere os exquiſitis modis, & frontis ac luminum inconſtantiâ trepidare non deſinat, rideatur.*

(*b*) Humeros jactabat Demoſthenes: ſed hoc vitium ità dicitur emendâſſe, ut, cùm in auguſto quodam pulpito ſtans diceret, haſta humero dependens imminneret, ut ſi calore dicendi vitare id excidiſſet, offenſatione illâ commoveretur.

CAP. IX.

De Geſtu brachii, manûs, digitorum.

AT brachium procerius projectum, quaſi quoddam telum orationis eſt: continuóſque ac decurrentes locos maximè decet: & cùm ſpecioſius quiddam uberiúſq; dicendum eſt (ſicut illud, Quintil. lib. 11. cap. 3. *Saxa atque ſolitudines voci reſpondent*) expatiatur in latus, & ipſa quodammodo ſe cum militari iſto geſtu fundit oratio. Siniſtrum verò brachium, ſi quid eo agendum ſit, eouſque allevandum eſt, ut quaſi normalem angulum faciat. Manus autem minùs arguta, digitis ſubſequens verba, non exprimens, tantum poteſt, ut ſine hac trunca videatur actio. Nam cæteræ partes loquentem adjuvant, manus propè ipſa loquitur. Hinc Perſianum illud Satyr. 4.

Ergò ubi commota fervet plebecula bile,
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Majeſtate manus.

Siniſtra

Sinistra autem sola nunquam gestum facit: dextræ sese frequenter accommodat. Sic junctis manibus Aporia illa Gracchana agenda est: *Quò me miser conferam?* &c. Quantus verò sit junctarum manuum gestus, exemplum poetæ demonstrat. Æneid. 1.

Ingemit, & duplices tendens ad sydera palmas
Talia voce refert: O tèrque quatèrque beati,
Queis ante ora patrum Trojæ sub mœnibus altis
Contigit oppetere! ——— Hic poeta gestum præmonstravit.

Manus verò complodere est scenicum.

Atque hæc de universa manu: in cujus digitis singularis gestus quidam est: atque ille imprimis maximè communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur explicatis tribus: & gestus est instantior: & tribus pollice pressis, index ille (quo Crassum in exprimendo animi dolore, atque impetu scienter usum significat Antonius) explicari solet. Is in exprobrando & indicando (unde ei nomen est) alterna â ac spectante humerum manu, paulùm inclinatus affirmat: versus in terram urget: aliquando pro numero uniratis est. Est autem & ille verecundæ orationi aptissimus, quo quatuor primis leviter in summum coeuntibus digitis, non procul ab ore aut pectore, ferrur ad nos manus: & deinde prona ac paululùm prolata laxatur. Quintilianus credit hoc modo cœpisse Demosthenem, in illo pro Ctesiphonte timido sum-

mittere

missóque principio: sic item formatam Ciceronis manum, cùm diceret, *Si quid est in me ingenii (judices) quod sentio quàm sit exiguum*, &c.

Atque digitorum gestus tam insignis est.

CAP. X.

De Gestu pectoris, fœmoris, pedis.

IN cæteris vitia ferè notata sunt: ut pectus ac ventrem projicere. Cædere etiam pectus Fabio scenicum est. At fœmur ferire (quod Athenis primus fecisse creditur Cleon) usitatum: & indignatos decet, & excitat auditorem.

In pedibus status & incessus observatur. In dextrum verò ac lævum latus vacillare, alternis pedibus insistendo, ridiculum est. Supplosio tamen pedis, in contentionibus & incipiendis & finiendis, est opportuna. Incessus permissus est oratori; sed [illegible] & [illegible] in causis publicis, ubi suggestum amplum & spatiosum est: ubi etiam multi sunt judices: proindéq; in senatu, ubi plures; & in concione, ubi longè plurimi. Discursare tamen ineptissimum: urbanéq; Flavius Virginius interrogavit de quodam suo antisophista, Quot millia passuum declamâsset.

Atque hæc de [illegible] Orat[illegible] necessario. Orat. Perf. ¶. 10. *Nam & infantes, Actionis dignitate, Eloquentiæ sæpe fructum tulerunt; & [illegible], deformitate Agendi, multi infantes puteri sunt.* [illegible] in adversùs oratores, hujus ipsius artificii fastidio[illegible] contemptores, argumentum hinc sumptum est.

Nam

Nam cùm Tullius adversùs Callidium diceret; pro argumento refutationis posuit, quòd veneni sibi comparati causam tam solutè egisset, tam leviter, tam oscitanter, tam sine corporis gestu. Brutus ¶. 122. *Tu Marce Callidi* (inquit) *nisi fingeres, sic ageres? præsertim cum istâ eloquentiâ alienorum hominum pericula defendere acerrimè soleas, tuum negligeres? ubi dolor? ubi ardor animi, qui etiam ex infantium ingeniis elicere voces & querelas solet? nulla perturbatio animi: nulla corporis: frons non percussa: non femur: pedis (quod minimum est) nulla supplosio. Itaque tantum abfuit ut inflammares nostros animos, somnum isto loco vix tenebamus.* Sic Tullius Callidium in ipso foro, tanquam in aliquo Rhetoricæ ludo condiscipulum, non satìs in arte quam profiteretur [illegible] & consideratum, vellicavit.

Verùm [illegible] quæ à Tullio & Fabio traduntur, agend[illegible] nostris conveniunt temporibus, nec si con[illegible] propterea non mutari convenit, quia vulgare [illegible] omnibus notæ, contemptum potiùs pari[illegible] admirationem; nec tam arrident quàm irrid[illegible] magistri, itaque consulti, quas ex omnibus max[illegible] suis commendent discipulis: qui eas, [illegible] addendo, aut minuendo, aut immutando, [illegible]; atque novas, rebus ipsis & ingenio ac voci suæ congruentes, ex abundanti Quintiliani penu Lib. 11. cap. 3. deligere possunt. Interim verò curent, ut Actio semper sit, non modò varia & decora; sed etiam nec nimia nec affectata: *Ne dum Actoris captant elegantiam, perdant viri boni & gravis autoritatem.* Nam *ubicumque Ars ostentatur, ibi Veritas abesse videtur.*

FINIS.